Don Camillo'nun Yaratıcısı

guareschi

ALTIN PALMİYE ÖDÜLÜ

OĞLUM KIZIM HELE KARIM

BİLGİ YAYINEVİ

Yeni mizah dizisi

BİLGİ YAYINLARI : 255
MİZAH/YENİ DİZİ : 27

Birinci Basım
Temmuz 1983

BİLGİ YAYINEVİ
Meşrutiyet Cad. 46/A
Telf: 31 81 22 — 31 16 65
Yenişehir — ANKARA

Babıâli Cad. 19/2
Telf : 22 52 01
Cağaloğlu — İstanbul

GİOVANNİ GUARESCHİ

Oğlum, Kızım Hele Karım

Türkçesi : Özcan Yalım

BİLGİ YAYINEVİ

kapak : fahri karagözoğlu

Aslımlar Basımevi — Ankara
Telf. : 31 87 52

İÇİNDEKİLER

Enginlerde Bir Küçük Tekne ... 7
Bir Kalpazanlık Destanı ... 13
Evden Uzak Dinlence ... 19
Takvimin Gizleri ... 24
Fuarda ... 30
Beyaz Perde Kurbanı ... 35
«O Kadın» ile «O Adam» ... 42
Pazar Günü ... 48
Telefon Hizmeti ... 52
Yabancı ... 56
Sıcak Dalgası ... 61
Kediyi Eğitmek ... 66
Kırk Yaş ... 70
Bir Dönümlük Çiftlik ... 75
Yeni Ev ... 84
Taşınma Günü ... 89
Arabayla Kedi Taşımak ... 94
Kıskançlık ... 100
Yeni Evin Şaşırtmacaları ... 107
Bahçe Kapısı ... 111
Tabutuma Çakılan Çiviler ... 116
Yağmurdan Kaçarken Doluya ... 122
Babayı Yetiştirmek ... 130
Venedik, Sulu Mezarım Benim ... 137
Doğum Günü Pastası ... 144
Elma Ağacı Karmaşası ... 150
Soyağacı ... 156
Yoklama ... 162
Yazgısal Gerçek ... 168
Bu Denli Sevmemiştir Hiçbir Kedi ... 173
Önemli Olan İlkedir ... 180
En Sevdiği Armağan ... 186
Fazla Büyümüş Bir Oğlana Noel Armağanı ... 193

ENGİNLERDE BİR ÇÜRÜK TEKNE

Tanrı Adem Baba'yı cennet bahçesinden kovarken, artık ekmeğini alnının teriyle kazanması gerektiğini söylemekle yetinmemiştir, bana kalırsa, ayrıca kükremiştir arkasından :

— Hem karın da tutum yapacak!

Kadınların, birçok başka önemli kusurları yanında, bütün kocaların yaşamını cehenneme çeviren o tutumluluk duygusunu açıklamanın tek yolu budur ancak.

Ne demek istediğimi anlatayım. Bir akşam sofrada oturuyoruz. Kişiler şunlar : Carlotta adıyla vaftiz edilen, ama ileride açığa çıkacak nedenler yüzünden Düşes dediğimiz bir küçük hanımefendi; Albertino adıyla vaftiz edilip, o zamandan beri (yani birkaç yıldır) Albertino diye çağrılmakta kesinlikle direnen Albertino; yukarıda adı geçen kişilerin yaratıcısı olup, benimle de bir tür ilişkisi bulunan Margherita; bir de ben.

Akşam yemeğimizi bitirince, Düşes radyoyu kapadı. O izlenceyi dinlemek istediğimden,

— Bırak, açık kalsın —dedim.

— Sonra açarız —dedi—. Önce toplantımızı yapmalıyız.

— Toplantı mı? Ne demek istiyorsun? Yeni mi çıktı bu da?

Elinde defterler, kalemlerle gelen Margherita verdi yanıtı :

— Yeni değil. Her gece, akşam yemeğinden son-

ra bir toplantı yapıyoruz artık. Sen burada yokken başladık.

Oturdu, defterlerden birini açarak, açıklamasını sürdürdü:

— Her toplantı iki bölüme ayrılır. Birinci bölümde geçen yirmi dört saatın bilançosu yapılır; ikincisinde de, gelecek yirmi dört saatın bütçesi hazırlanır.

Bütün bunların, pek açık seçik olmasına karşın, bir sözcüğünü bile anlayamadığımı itiraf ettim. Margherita büyük bir sabırla ayrıntılı bilgi verdi:

— Kısa bir süre öncesine dek, yarını düşünmeden, elimize geçenle yetiniyor, kırlarda otlayan bir at ailesi gibi yaşıyorduk. Hiçbir düzenimiz yoktu. Oysa, düzensiz bir aile, temelsiz bir eve benzer. Dayanabildiğince dayanır. Gel gelelim, sürekliliği konusunda hiç kimse güvence veremez. Artık bir plana göre yaşıyoruz. Çok çok önemli bir şey bu. Çünkü çocuklar böyle bir tartışmaya katılmakla, bir aileyi yönetmeyi, gerekli olanla gereksiz olanı ayırdedebilmeyi öğreniyorlar. Gerçeklerden yalıtılarak, el bebek gül bebek büyümek yerine, ileride hiç kuşkusuz karşılaşacakları güçlükler konusunda bilgi ediniyorlar.

İçimi hayranlık kapladı.

— Çocuklar işin temelini kavradılar bile —dedi Margherita—. Düşes, babana örgütlenme açısından ailenin tanımını yapıver.

Düşes bir solukta anlattı:

— Örgütlenme açısından bakarsak, aile bir tekneye benzer. Baba kürek çeker, ana dümeni yönetir. Çocuklar da sıraları gelince, kürekçi ya da dümenci olacaklarından, şimdiden onlara yardım ederler. Amin.

— Şakanın sırası değil —dedi Margherita, kınayarak—. Başlayalım, haydi. Geçen yirmi dört saatın yönetimi konusunda söyleyeceği olan var mı? Bütün paramız iyi harcandı mı?

Albertino ile Düşes bakıştılar.

— Bence, evet —dedi Albertino.

— Paranın tavuk sulu çorbaya harcanmasını o-

naylamıyorum —dedi Düşes—. Bence spagetti daha uygun düşerdi.

Margherita başını salladı.

— Tavuğu haşlamışken, suyuyla çorba pişirmek gerekir... Başka bir söyleyeceği olan var mı? Gereksiz yere yaptığımız bir şey oldu mu?

Düşes mırıldandı :

— Evet, mutfakta Giacomina çorbanın tuzunu biberini ayarladıktan sonra, senin fazladan koyduğun tuz! Berbattı!

Margherita bu kışkırtmaya kapılmadı.

— Şimdi yarının bütçesine geçelim —dedi—. Babanızın da aramıza katıldığını unutmayın. Yaz bakalım bunu, Düşes.

Düşes, dişlerini gıcırdatarak, kalemini mürekkebe batırdı. Boş bir sayfanın başına **«5 mayıs perşembe — kayıtlı üyeler : 5; burada bulunan üyeler : 5.»** yazdı. Yazdığını yüksek sesle okudu sonra.

— İyi —dedi Margherita, sertçe, hemen hemen bir asker tavrıyla—. Şimdi de sen, Albertino, yiyecek **birimlerimizin** dökümünü ver.

— Beş birim ekmek kahvaltı için, beş öğle yemeği için, iki ikindi kahvaltısı için, beş birim de akşam yemeğine. Toplam : on yedi birim.

— On altı —dedi Düşes—. Akşam yemeği için bir birim mısır bulamacı istiyorum ben.

— Buna karşı çıkıyorum —dedi Margherita—. Uygulamaya elverişli değil. Tutumluca bir iş olmaz hem de. Ya yüzde yüz buğday ekmeği, ya da yüzde yüz mısır bulamacı istemeliyiz. Birinden birini seçmemiz gerek.

Böylece, akşam yemeği için beş birim mısır bulamacına karar verildi. Margherita anlattı bana :

— Ekmek olsun, başka şeyler olsun, her **birimin** ağırlığı, bedeli bellidir. Başvurabileceğimiz bir elkitabı var bu konuda.

Çorba ile öğle yemeğinde birinci yemeğin ne olacağı konusunda anlaşmaya varıldıktan sonra, yönetim kurulu üyeleri gerekli birim sayısını kararlaştırdılar.

— Kedi için bir birim domuz ciğeri gerekiyor —dedi Düşes.

— Kediyi saymıyoruz —dedi Margherita—. Artıklarla yetinmesi gerek. Haydi, sayıları toplayalım şimdi. Kaç para harcayacağız yiyecek için yarın?

Albertino ile Düşes bir süre toplamaya çalıştılar. Gel gelelim, çıkardıkları sonucu beğenmiyordu Margherita. Yeni baştan işe girişip, bambaşka bir sonuç çıkardılar bu kez. Ne var ki, anneleri bir türlü yetinmiyordu. Derken, Giacomina işe karıştı, toplamın doğru sonucu bulundu. Ama Margherita başını sallıyordu :

— Bugünkünden iki yüz liret fazla çıkıyor. Böyle şey olamaz. Yarın daha özenerek tasarlamalıyız. Şimdilik, defteri kebirin iki yanını dengede tutmak zorunda olduğumuzdan, **B Bölümü**'ne ayırdığımız fondan iki yüz liret alalım.

Bu noktanın bana açıklanması gerektiğinden, yine söze girişti Margherita :

— Bir yılda giysi, ayakkabı, çamaşır yıkama, ütü, ayakkabı onarımı, diğer onarımlar, elektrik, ısınma, gaz, hizmetçi, eğlence, yolculuk, sigara, okul, kültür gereçleri, posta pulu, ilaç ev onarımı, yaz dinlencesi, anaparanın amortismanı falan filan gibi şeylere harcamamız gereken parayı bütçeye koyuyoruz. Hepsini alt alta yazıp topladıktan sonra, 365'e bölerek her gün kaç para harcamamız gerektiğini buluyoruz. Bütün bunlar **B Bölümü**'nde. **B Bölümü** başka bir deftere abece sırasıyla yazılı.

B Bölümü'nün sayfalarını karıştırınca, şaşırıp kaldım.

— Sen mi düzenledin bunu, Margherita? —diye sordum.

— Hayır, Bayan Marcella kendi ailesine göre düzenlemişti. İki aile aynı büyüklükte zaten. Elbette bizim yaşamımızın özelliklerini de göz önünde tuttu. Bir yanılmazlık örneği bu. Olağan koşullarda günlük ev giderleri kuruşu kuruşuna aynı çıkıyor. Bugün de aynı çıktı işte.

Gösterdiği sayıya baktığımda, dünya başıma yıkılmış gibi oldu. Kekeledim :

— Margherita! Her gün böylesine büyük bir harcamaya para dayandıramam ben!

— Anlıyorum, Nino —dedi Margherita, gülümseyerek—. Şöyle düşünen bir araba sahibini andırıyorsun: «Arabam yarım teneke benzinle elli kilometre yol yapıyor. Yarım teneke benzin elli lira olduğuna göre, bir kilometreyi bir liraya gidiyorum.» Oysa, yağdan, lastiklerden, onarımdan, vergiden, sigortadan ne haber? İster inan, ister inanma, Giovannino, gerçek böyle!

Derin bir soluk aldım. Haklıydı Margherita. Ne var ki, bunu bilmek, dehşete düşürmüştü beni.

— Korkunç bir şey bu, Margherita —dedim, soluk soluğa.

Düşes söze karıştı:

— Giacomina! —diye seslendi—. Bir birim konyak getir!

Giacomina bir kadeh konyak getirdi bana, hemen başıma diktim.

— İstersen biraz daha iç Giovannino —dedi Margherita, tatlı bir sesle—. Olağanüstü durumlar fonundan çıkıyor nasıl olsa...

Konyak biraz canlandırmıştı beni. **B Bölümü** listesini inceledim. Hepsi korkunç bir biçimde doğruydu. Yaşamımızın her günü müthiş bir paraya patlıyordu; anlamıştım bunu. Şimdiye dek hiç böyle bir açıdan bakmamıştım durumuma. Omuzlarıma yüklenen büyük yükün ağırlığını duyuyordum artık.

— Margherita —dedim—, örgütlenme açısından bakarsak, aile bir tekneye benzer. Baba kürek çeker, ana dümeni yönetir. Çocuklar da sıraları gelince kürekçi ya da dümenci olacaklarından, şimdiden onlara yardım ederler. Pek hoş bir tanımlama bu. Gel gelelim, ya kürekçi küreğini suya her daldırışında, denizde oluşturduğu karışıklığı, harcadığı kalori sayısını, ciğerlerine çektiği oksijen tutarını, alyuvarlarının kaç tane olduğunu, sinir gerilimindeki değişmeleri, vitaminleri, proteinleri, toksinleri, kaval kemiğinin gittikçe incelmesini, siyatik ağrılarını, tansiyonunu, morötesi ışınlarının içine işlemesini, mide kasılmalarını, falanını filanını düşünürse... Eee, söy-

le bakalım, Margherita, sonunda ne yapar bu zavallı kürekçi, biliyor musun?

Doğrudan doğruya en önemli noktaya parmak basan Düşes, yabanıl bir sesle yanıt verdi:

— Kaldırıp suya atar kendini!

— Evet —dedim—, kendini suya atar, boğulur, gider. Elbette, önce bedeninin suda taşıracağı oylumu, tıpı tıpına hesapladıktan sonra, demek istiyorum...

Margherita kollarını iki yana açtı:

— Hoşuna gitmeyen bir şeyi görmemek için başını kuma sokan bir devekuşu gibi davranmamalısın, Nino. Ne yaptığımızın **bilincinde** olarak yaşamalıyız. Bu da ancak şaşmaz, düzenli, sürekli bir örgütlenmeyle başarılabilir.

Aynı düşüncede değildim.

— Margherita, benim katlanabileceğim, ancak bir türlü aile düzeni var. Baba, böylesine engin bir denizde yolculuk etmenin keyfiyle, içkisini içerek, dingin dingin, mutlu mutlu, kürek çeker. Çocuklar onu seyrederek, denizde yol alabilmek için durmadan kürek çekmek gerektiğini öğrenirler.

Albertino sordu:

— Ya ana ne yapar?

— Ana kocasıyla çocuklarını rahatsız etmemeye çalışır —dedi Düşes.

Margherita yerin dibine geçiren, sert bir bakışla süzdü onu. Kendisine bir birim konyak doldurduktan sonra, **A Bölümü** ile **B Bölümü** defterlerini ateşe fırlattı.

— Ana bıktırıcı, rahatsız edici varlığını sahneden çıkarıyor —dedi, ayağa kalkarken—. Dümeni bırakıp, yatmaya gidiyor.

Düşes mırıldandı:

— **Kayıtlı üyeler: 5, burada bulunan üyeler: 4, yarın sabah saat on bire dek yataktan çıkmayacak olan üyeler: 1.**

Margherita çekip gitti. Terkedilen tekne, Giacomina'nın **«şiddetli olağanüstü durum»** sözde nedeniyle ortaya getirdiği koskocaman meyveli pastanın içinde, bütün tayfalarıyla birlikte battı.

BİR KALPAZANLIK DESTANI

Ertesi günü birkaç işimi izlemek için kent merkezine indim. İşimi bitirdikten sonra, bir de baktım ki, sigaram kalmamış, cüzdanımda da yalnız bin liretlik bir banknot var. Bir tütüncü bulup, girdim. Bin lireti tezgâha atarak, bir paket Lucky-Strike sigarası istedim.

Adam banknota merakla bakarak, sordu:

— Bu da ne ki?

— Bin liretlik bir banknot —diye yanıt verdim.

Adam, dükkânın arka bölümünde gazete okumakta olan karısına seslendi:

— Şuna bak, Maria!

Kadın başını çevirip, uzaktan baktı.

— Ooo! Demek gene dönüp gelmiş kent merkezine.

Tütüncü Porta Volta semtinde oturup oturmadığımı sordu.

— Hayır —dedim—, Lambrate yakınlarında oturuyorum.

— Öyleyse gene değiştirmiş yolunu —dedi adam—. Bir aydır buralarda görünmüyordu. Hepimiz iyi tanırız onu.

Ben de baktım banknota. Soluğum kesildi birden. Hiç kuşkusuz, bütün evrende bundan daha sahte bir kâğıt parçası olamazdı. Öyle utanmazca taklit edilmişti ki, iğrençti doğrusu. Kalp para basmak için bile meslek onuru olmalıdır insanda. Bir

kalpazan banknotun biçimine saygı duymalıdır. Desenini tıpkı tıpkısına kopya edemese bile, hiç olmazsa piyasaya sürülebilecek bir banknot yapmaya çalışmalıdır. Oysa, önümdeki tezgâhta gördüğüm banknot adamakıllı baştan savma yapılmıştı. Böyle bir bin liretlik banknotun elli liretten fazla etmesi beklenemezdi! Sigara paketini geri verip, parayı cebime soktum. Tütüncü alaycı alaycı güldü :

— Ne yazık ki, elden çıkaramadınız onu. Ne yapalım, böyledir işte yaşam. Her şeyi olduğu gibi kabul etmek gerek.

Eve yürüyerek dönmek zorunda kaldım. İçeriye girerken çok keyifsizdim.

— İşlerin yolunda gitti mi? —diye sordu Margherita.

Kalp parayı bana yutturduklarını itiraf etmekten utandığım için,

— Çok iyi gitti —diye yanıt verdim.

— Yaşasın! —dedi Margherita—. Öyleyse, cüzdanına sokuşturduğum o bin liretlik iğrenç mi iğrenç banknotu sürmüşsün!

Burnundan kıl aldırmayan delikanlılara değil sözüm. Evlilik gazisi, olgun erkeklere sesleniyorum. Kadınların bu gibi oyunlar oynamakta usta olduğunu onlar bilir. İyi yetiştirilmiş kızların arasında, kocanın bir deney kobayı olduğu düşüncesi pek yaygındır. Bu konuyu daha fazla kurcalamamın gereği yok. Neyse, duygularımı denetim altına aldım. O kahrolası banknotu cüzdanımdan çıkararak, Margherita'ya uzattım.

— Böylesine korkunç bir şeyi yutacak denli safsan, sonucuna da katlanmalısın —dedim—. Yapılacak en iyi iş, onu ateşe fırlatmak. Her şeyden önce, kalp para sürmek suçtur. Banknotun sağ ve sol üst köşelerinde okuyabilirsin bunu kendin de.

Margherita sağ ve sol üst köşelerinde bir sürü ne idüğü belirsiz noktadan, çizgiden başka bir şey göremedi. Eh, ne de olsa, kalp bir paranın yasaları savunması beklenemez. Gel gelelim, kalp olmayan bir paranın köşelerinde bu gerçeği okuduktan sonra bile, Margherita düşüncesini değiştirmedi.

— Bu parayı bana kim verdiyse, geri alması gerekir, işte o kadar! —diye kestirip attı.

— Kim verdi bunu sana Margherita?

— Bilmiyorum. Birçok yerden yiyecek aldım, birinden biri vermiş olabilir.

Çıkıp gitti. İki saat sonra eve döndü. Fırıncıyla, kasapla, bakkalla, ayakkabıcıyla, tütüncüyle, el arabalı gezginci satıcıyla ayrı ayrı kavgaya tutuştuğunu göz önüne alacak olursak, bu zaman çok değildi. Cinsi latiflerden çoğunun becerebildiği gibi, bir kavgayı tam iki dakikaya sığdırabilmiş olsa bile, bir rekor sayılabilirdi iki saat. Bu arada, banknotu eskisinden de kalp bir durumda geri getirmişti.

Bu gibi durumlarda kapıcının karısı bulunmaz bir nimettir. Kadın evimize gelince, Margherita açık açık anlattı her şeyi.

— Bunu elden çıkarabilirsen, yarı yarıya paylaşırız —dedi.

Aradan karanlık, sıkıntılı iki gün geçtikten sonra, kapıcının karısı çıka geldi. Gıcır gıcır bir beşyüzlük banknot verdi karıma.

— Kentin başka bir semtine götürmek zorunda kaldım onu —dedi—. Buralardaki dükkânlarda çalışan bütün satıcılar tanıyor kalp banknotu. Paket taşıyan çocuklar bile öğrenmiş. Neyse, yolu açık olsun artık. Canının istediği yere gidebilir.

Paranın utanmazca, iğrenççe taklit edilmiş olduğunu daha önce söylemiştim. Öyle çirkin, öyle kibirli bir görünümü vardı ki, onu elden çıkardığımıza sevindik. Kalp binlik bütün satıcıların, alıcıların korkulu düşü olduğundan, çarşı rahat bir soluk almıştı. Ne var ki, bir gün kapıcının karısı yukarıya çıkıp, dehşetli bir uyarıda bulundu:

— Sizinki geri dönmüş! Demin yaşlı bir kadın onu mezeciye sürmeye kalkıştı.

Bu olayı izleyen günlerde, bakkalda, kasapta, ayakkabıcıda göründü banknot. Caddenin iki yakasında da sinirler gittikçe geriliyordu. Sonra birden paradan söz edilmez oldu. Bunun nedeni pek basitti: Margherita'nın çantasındaydı kalp binlik. Bunu keşfedince üzgün üzgün bakıştık. İşi kısa kesmek için,

hemen banknotu alıp, gaz ocağının alevine doğru uzattım. Ama tetikte bekleyen Margherita, daha yarı yoldayken kapıverdi elimden.

— Bu bir ilke sorunu —dedi, sertçe—. Ben aldım onu, ben savacağım başımdan!

Bundan sonra birkaç acı gün geçirdik hepimiz. Margherita kentte dolaşmadık yer bırakmadı. Akşamları bitkin, perişan bir durumda dönüyordu eve. Sonunda pes edip, gene kapıcının karısını çağırdı.

— Elinden geleni yap —dedi—. Yarı yarıya bölüşürüz parayı.

Bütün çarşı kaygıya başlamıştı gene. Kapıcının karısı canını dişine takmış çalışıyordu. Mahallenin bütün aşçılarını yardıma çağırmıştı. Bir süre sonra yeniden rahata, huzura kavuştuk. Kapıcının karısı kalp parayı alışının haftasında, gıcır gıcır bir beş yüzlük vermişti Margherita'ya.

— Başardım başarmasına ya, taa Baggio'ya dek gitmem gerekti —demişti kadın—. Artık üzülmeyelim, kentin banliyölerine gitti para.

Aritmetik anlayışı biraz tuhafça olan Margherita, o akşam kendinden çok hoşnut görünüyordu.

— Giovannino —dedi—, ödeştik şimdi. Beş yüz liret birinci kez, beş yüz liret de ikinci kez aldım. Böylece gitti bin liret, geldi bin liret.

Karşı çıkmaya yeltenmedim hiç, huzur içinde yatağımıza yattık. Gel gelelim, geceyarısı saat birde sıçrayarak uyanan Margherita bağırdı:

— Giovannino! Kalp parayı bir kez daha alsam, sonra kapıcının karısıyla aynı işi bir kez daha yapsam, açıktan beş yüz liret kazanmış olurum. Ne dersin bu işe?

— Bunları unutsan daha iyi edersin —diye yanıt verdim.

Tam dört hafta Margherita unuttu bu düşüncesini. Sonra, bir gece acı bir çığlık yükseldi mutfaktan. Hemen içeriye koştum. Margherita dehşet saçan gözlerle dolabın bir çekmecesine bakıyordu. Elbette, ünlü bin liretlik banknot çekmecedeydi. Bu kez hiç duraksamadım. Banknot dokunulamayacak

denli iğrenç olduğundan, bir maşayla ucundan tutup, gaz ocağının alevine uzattım. Margherita karşı koymaya kalkışmamıştı. Gel gelelim, bu ölüm kalım anında gaz birdenbire kesilivermez mi! Margherita inleyerek bir iskemleye çöktü.

Tam alevler, tepeden tırnağa dek kalp bir banknotu yakıp kületmek üzereyken, gazın kesilmesi, talihten başka bir şeye bağlanamaz elbette. Herhangi bir aklı başında adam, bir kahkaha atar, bir kibrit çakar, niyet ettiği işi yapardı. Ama ben banknotu gerisin geriye çekmeceye koydum.

Böyle bir sürü doğaüstü saçmalıkla dolu bir öyküye inanmamakta yerden göğe dek haklısınız. Öyle aptalca işler ki bunlar, sözünü ederek zamanı boşa harcamaya bile değmez, aslında.

Haklı olmasına çok haklısınız, evet. Ne var ki, gerçek gerçektir, ne de olsa. Bu olaylar zinciri hiç aklımızdan çıkmıyordu. Arada sırada çekmeceyi açıp, şeytan yüzlü binlik banknotu seyrediyorduk. Çirkinliği, küstahlığı hep aynıydı. Sahteliği öylesine belirliydi ki, çekmece kapalıyken bile görülebiliyordu.

Bir gün banka veznedarı bir arkadaşıma anlattım bütün öyküyü. Banknotu görmek istedi. Bir zarfa koyup götürdük. Arkadaşımın onu büyük bir özenle ucundan tutup, ışık altında incelediğini gören Margherita ürperdi.

— Baskısı kötü —dedi arkadaşım—. Ama başka bir kusuru yok. Kalp değil. Bunun gibi ne kadar varsa getirin.

Sonra bizim banknotu bir binlik destesinin içine karıştırıp, iki beş yüzlük verdi yerine. Eve dönerken, yol boyunca ağzımızı açmadık. Derken bir yerde çakıldı kaldı Margherita.

— Giovannino —dedi—, ilk kez beş yüz almıştım kapıcının karısından, beş yüz de ikinci kez. İki beş yüzlük daha aldım şimdi. Hepsi iki bin eder. Açıktan bin liret kazandık mı, kazanmadık mı?

— Bugünkü dünyada olmaz olmaz —diye yanıt verdim.

— Belki de bu olayın gözümüzden kaçan felsefi bir önemi vardır —dedi Margherita—. İyi bir şey,

canını burnundan getirinceye dek, adım adım izleyebilir mi kişiyi dersin? Kim kesin bir sınır çizebilir iyiyle kötünün arasına?

«Sınır» sözü yeni bir düşünce doğurdu Margherita'nın kafasında:

— Sınır dışına bir yolculuk yapmak isterdim —dedi birdenbire, damdan düşercesine—. Avusturya beni çağırıyor! Onun duygusal melankolisi sinirlerimi gıcıklıyor.

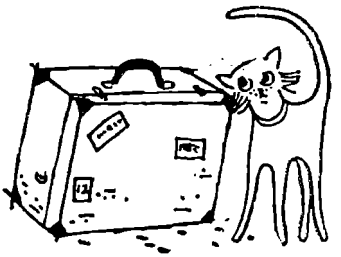

EVDEN UZAK DİNLENCE

Margherita'nın makinelerden sonra en sevmediği şey yabancı ülkelere yolculuktur. Bu yüzden işin içinde Avusturya'nın duygusal ya da bilmem ne çağrısından başka bir iş olduğunu sezdim. Hele Margherita,

— Birbirimizi gereğinden daha çok görüyoruz —deyince, hiç kuşkum kalmadı.

O sırada gazete okuyordum. Böyle kestirip atması şaşırtmıştı beni.

— Ne demek istiyorsun? —diye sordum.

— Söyledim ya. Birbirimizi gereğinden daha çok görüyoruz. Her gün iş yerine giden adamlar gibi değilsin sen. Evde yapabileceğin bir iş seninki. Ben de ev işini evden başka yerde yapamayacağıma göre, sabahtan akşama dek birbirimizi görüyoruz. Başka yerlere gidebileceğin zaman bile buralarda dolandığından, hiç ara vermiyoruz birbirimizi görmeye. Bu hep böyle sürüp gidebilir mi dersin?

Doğrusunu söylemek gerekirse, bunun bir sorun olabileceğini hiç düşünmemiştim. Besbelli tedirgin etmiyordu beni, Margherita'yı ettiği gibi.

— Bence sürüp gidebilir —dedim—. Genoa'da bir gökdelenin terasından görülecek görünüm daha görkemlidir elbette, ama gerçeği değiştirmez bu. Mutsuzluk duymadan sana bakabilirim burada da.

Margherita üsteledi:

— Bakmak başka, görmek başka! Sana baktığım zaman, ben de seni görüyorum elbette. Oysa

sen, hemen hemen hiç görmüyorsun beni artık. Alışkanlığın gözleriyle bakıyorsun bana, alışkanlığın gözleri görmez.

İş ciddileşiyordu. Ne var ki, uygun görmedim tartışmayı. Kollarımı iki yana açtım, umarsızca,

— Ee, Margherita —dedim—, durum böyleyse, ne yapabiliriz dersin?

— Birbirimizi gereğinden daha çok görüyoruz —diye yineledi—. Birbirimizi daha az görmenin bir yolunu bulmalıyız.

— İşim uzaklara gitmemi gerektirmiyor. Senin de eve bakman, çocukları okula göndermen gerek. Bu durumda bir çıkar yol göremiyorum ben. Ama istersen, gözlerini bağlayarak dolaşabilirsin evde.

— Ne fark eder ki? Gene de görürüm seni. Seni öyle sık görüyorum ki, artık bakmam gerekmiyor görmem için. Gözlerim kapalı bile görebilirim seni.

Taşı gediğine koymak fırsatı verdi bu sözler bana :

— Tıpkı benim gibi, alışkanlığın gücüne güvendiğini itiraf ediyorsun işte!

— Olağanüstü durumlarda, evet, güveniyorum. Gözlerim bağlıysa ve seni göremiyorsam, o zaman alışkanlığın gözleriyle görmem gerektiği akla yakın olur. Ne var ki, bu işlem olağan bir şey senin için.

Birbirimizi daha az görmek konusunu enine boyuna inceledikten sonra, bir çözüm yolu bulduk.

Evimizin üstünde, üçüncü kat diyebileceğimiz bir çıkıntı var. Yıllarca önce burayı kendi özel konutum olarak düzenlemiştim. Bir yatak odası, bir çalışma odası, bir de banyo var burada. Yukarıya çıkıp, her şeyden uzaklaşırsam, dikkatimi işimin üstünde daha çok yoğunlaştırabileceğimi sanıyordum. Ne gezer... Daha başlangıçta, düşüncelerin merdiven tırmanmaya karşı baş kaldırdığını anladım. Sımsıkı toprağa yapışıyorlar, ikinci kattan daha yukarıya çıkmıyorlardı bir türlü. Kimi zaman onları bu yüksekliğe bile getirmek için, ta aşağıya dek inmek zorunda kalıyordum.

Büyük bir dert bu, ama böyle. Biz orta sınıf erkekleri, ailemizin yaşadığı mutfaktan, kilerden, oda-

lardan toplarız düşünceleri. Onları yoktan var edecek düş gücümüz yoktur. Düşüncelerimizin kökü gerçeğe bağlı olmalı. İçinde yaşadığımız küçük dünyayla, evimizin dünyasıyla doğrudan doğruya ilişkimiz olmadıkça, yitik kişilerizdir.

İşte bu yüzden, her gün kullanmadığımız, ama kullanıyormuş gibi ayrılmak istemediğimiz türden, işe yaramaz bir kitap ve eski gazete koleksiyonunu arkamda bırakarak, özel konutumu terketmiş, aşağıya inip, birinci, ikinci katlardaki yaşama karışmıştım o zaman. Şimdi de, şunları söyleyebildim:

— Gidip, üçüncü kata yerleşirim, Margherita. Yaşamım sizinkinden bütün bütün ayrı geçer. Yukarıda yer, içer, yatarım. Pek seyrek de olsa, dışarıya çıkmak istediğimde, zili altı kez çalarım. Beni görmemek için mutfağa ya da kilere sığınırsınız. Gereksinmelerimi karşılamak içinse, siz beş kez çalınca, merdiven aralığından bir sepet sarkıtırım. Üç kez zili çaldığınızda da, çeker alırım inime.

Margherita çok akla yakın buldu bunu. Ertesi gün başlamaya karar verdik.

Olanların hepsi çok dokunaklıydı. Eşyalarımı büyük bir bavula yerleştirip, yolculuk giysilerimi giydim. Margherita durumu açıkladı çocuklara:

— Babanız yolculuğa çıkıyor. İş için gitmesi gerek. Bir ay ya da daha uzun bir zaman sürebilir bu yolculuk. Güle güle deyin ona, uslu duracağınıza söz verin, haydi.

Gerekli öğütleri verdim çocuklara. Margherita'ya da,

— Bir gereksinmen olursa, telefon et bana, ya da bir iki satır çiziktiriver —dedim.

Sonra bavulumu yüklendim, kilerden geçerek, merdivenlere doğru yürümeye başladım.

— İyi eğlenceler! —diye seslendi Albertino.

O sırada Düşes şemsiyemi getirdi, koluma astı. Ona teşekkür ederken, yanılmıyorsam, küçümseyen bir bakış yakaladım gözlerinde. Ağır ağır çıktım merdivenleri. Üçüncü kata ulaşınca, eğilerek, el salladım aşağıdakilere. Özel konutumun kilidinde anahtarı iki kez çevirir çevirmez, sanki evden en

az seksen kilometre uzaklaşmışım duygusuna kapıldım. Saat tam dokuzdu. Bavulumu açıp, eşyalarımı dolabın çekmecelerine yerleştirdim. Çalışma giysilerimi üstüme geçirerek, daktilonun başına oturdum. Olağanüstü sessizdi burası. Uzaklara gitmiş sayılacağım için, kimsenin telefon etmeyeceğini, kapımın vurulmayacağını biliyordum. Olağanüstü rahatlatıyordu bu beni. Çok sıkı çalıştım. Saatın bir olduğunun farkına bile varmamışım.

Öğle yemeğinin hazır olduğunu bildiren zil çaldı. Sahanlığa çıkıp, sepetimi sarkıttım. İçeriye döndüm, «Yemek sepete kondu, çek yukarıya!» işaretini beklemeye başladım. Birkaç dakika sonra zil beş kez çaldı. Gel gelelim, iskemlemden kalkıp, sahanlığa çıkmama fırsat kalmadı. Çünkü elinde bir tepsiyle Düşes görünmüştü kapıda.

— Ben getirdim yemeğini —dedi—. **O kadın** beni banyoda sanıyor. **O kadın** aşağıda kuşlar gibi cıvıldarken, yukarıda yapayalnızsın sen.

Yemeğimi yerken, Düşes benim yokluğumda olup bitenleri anlattı.

— Buraya hiç gelmemişim gibi davranalım —dedi—. Kapları sepetle gönderirsin aşağıya. Ortalıkta kimseler yokken, gene gelirim.

— Beni düşündüğün için, sağ ol —dedim.

Saat ikide yeniden işimin başına döndüm. Tam son hızla çalışmaya başlamıştım ki, Albertino göründü kapıda.

— İkisi de sokağa çıktılar —dedi—. Bir fincan kahve getirdim sana. Beğenirsin umarım.

Kahve çok güzeldi. Ben kahvemi içerken, Albertino alt katlarda olup biten her şeyi anlattı.

— Gene gelirim —dedi, sonunda—. Şimdi tüymem gerek. Eve döndüklerinde beni bulamazlarsa, yukarıda olduğumu anlarlar.

Tam kapıdan çıkarken, geri dönüp, ekledi:

— Bir gereksinmen olursa, birkaç kırmızı kâğıdı topak yap, yuvarlak çiçek tarhının içine at. Çeyrek saatta bir bakacağım oraya. Haberi görürsem, odama çıkacağımı söyler, buraya gelirim.

— Çok iyi —dedim—. Unutma ama çeyrek saatta bir bakmaya.

Yeniden işimin başına döndüm. Aralıksız kırk beş dakika çalıştım. Bir ses işiterek, arkama dönünce, kapıda Margherita'yı gördüm.

— Çocuklar dışarıda oynuyor —dedi—. Sana bir fincan çay getirmeyi düşündüm.

Düşünceli davranışına teşekkür ettim. Ben keyifle çayımı içerken, o da aşağıda olup bitenleri saydı döktü.

— İtiraf edeyim ki, böyle büyük bir evde tek başıma kalınca, kendimi pek yalnız hissediyorum —dedi, içini çekerek.

— Çocuklar var sana arkadaşlık edecek —diye yanıt verdim.

— Zavallıcıklar! —dedi, başını sallayarak—. Üzülüyorum durumlarına. Sen gideli, iki küçük öksüz gibiler.

Üzgün üzgün sordum:

— Aşağılarda hava nasıl?

— Yağmurlu, nemli —dedi—. Yukarıda çok daha değişik.

Çocuklar içeriye girmeden aşağıya inmek için hemen kalktı. Kapıdan çıkarken de sordu:

— Yolculuğun uzun sürecek mi?

— İşime bağlı —diye yanıt verdim.

Margherita çıkıp gitti. Öykümü daktilonun içine boşaltmayı sürdürdüm. Yarım saat sonra kapıda bir ses duydum. Kalkıp, açtım. Kediydi. Sahanlıkta kıvrılıp yatmış, hiç sesini çıkarmadan, dostça yüzüme bakıyordu. Bavulumu yerleştirip, birinci kata indim.

Beni görür görmez, bağırdı Albertino:

— Babam döndü!

Margherita mutlu bir sesle sordu:

— Yolculuğun iyi geçti, değil mi?

— Her zamanki gibi, şemsiyeni yitirmişsin —dedi Düşes.

Kedi hiçbir şey söylemedi.

Akşam yemeği zamanı gelmişti. Hep birlikte sofraya oturduk.

— **İncipit vita nova!** Yarın yeni bir gündür! —dedi Margherita, sevinçle.

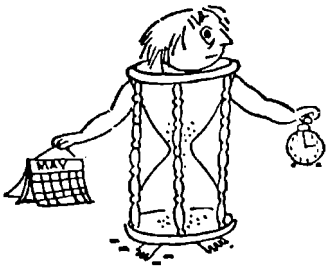

TAKVİMİN GİZLERİ

Bir doğum günü, başka bir deyişle, yaşamın bir yılından öbürüne geçiş, (ilgili kişinin zamansız ölümünü bir yana bırakacak olursak) dünyanın en kolay başarılacak işidir. Zaman hiç şaşmayan bir düzenle geçer. Her doğum günü, bir öncekinden bir yıl sonra, ertesi doğum gününden de bir yıl önce yer aldığından, doğum gününe erken ulaşmak ya da geç kalmak söz konusu değildir. Düzenli bir ailede, başka bir deyişle, doğum günlerinin olanak bulunduğunca birbirine yakın düşmesinin planlanmış olduğu bir ailede, bu işler tıkır tıkır yürür. Bizim aile eşine az rastlanacak denli düzenli bir aile olduğundan, son doğum günlerimiz kolaycacık kutlandı. Benim doğum günüm 1 mayıs, Margherita'nınki 4 mayıs, Albertino'nunki de 14 mayıs.

— Ya benimki? —diye sordu, Kızıl Düşes—. Nasıl oluyor da bu evde yalnız benim doğum günüm yok? Ben de herkes gibi doğmadım mı?

Margherita öfkelendi.

— Laf dokundurmaya çalışma! Burada hepimiz eşitiz. Doğan her kişinin bir doğum günü vardır. Seninki 13 kasım'a rastlıyor.

Gel gelelim, Kızıl Düşes öyle kolay kolay alt olacaklardan değildi.

— Hepinizin birer doğum gününüz var şimdi. Neden ben ta kışa dek beklevecekmişim? Neden hepiniz benden ileridesiniz?

Bu noktada söze karıştım. Bu konudaki temel bilgileri verip, kızın gönlünü yapmaya çalıştım:

— Bir doğum günü, doğumun yıldönümü demektir. Birisi 15 şubatta doğmuşsa, 15 şubat hep onun doğum günü olarak kalır. Doğum gününü canının istediği tarihe koyamazsın. Albertino 14 mayısta doğduğundan, doğum gününü o tarihte kutluyor. Sen 13 kasımda doğdun, 13 kasımda kutlayacaksın. Nasıl olsa, ikinizin iki doğum gününüz arasında aynı sayıda gün geçiyor.

Düşes güvenemeyerek baktı bana.

— Elbette böyle söylersin; öbürleri gibi, senin doğum günün de mayısta. Sayıları görmek istiyorum ben!

Bin kişiden biri ancak gülerek karşılayabilirdi böyle bir isteği. Ben o kişiydim işte. Çünkü, yirmi beş yıldan beri, her yılbaşı gecesi, eski takvimi çıkarıp saklıyorum. Yerine de buluşma saatlarımı, anımsanacak işlerimi yazabileceğim yeterli boş yerleri bulunan yeni bir takvim asıyorum. Onun için, doğru çalışma odama gidip, bir yığın eski takvim getirdim.

— Buyur bakalım! —dedim—. İşte kanıtlar burada. Saymasını biliyorsan, say haydi.

Düşes somurtarak karşılık verdi:

— 410'a dek saymasını biliyorum.

Margherita söze karıştı:

— Bununla mı övünüyorsun? Ben senin yaşındayken 2500'e dek sayabilirdim.

— Deneseydim, belki ben de o kadar sayabilirdim —diye karşılık verdi Düşes.

— Niçin denemiyorsun öyleyse?

Yoksul ama namuslu bir kadının gururuna bürünerek yanıt verdi Düşes:

— Şimdiye dek 410 liretten fazla param olmadı hiç.

1940, 1941, 1943, 1944 yıllarının takvimlerini kızımın önüne yaydım.

— İşte —dedim—, Albertino 14 Mayıs 1940'da, sen de 13 Kasım 1943'de doğduğunuza göre, yapacağın iki iş var. Önce 14 mayıs 1940 ile 14 mayıs

1941, sonra da 13 kasım 1943 ile 13 kasım 1944 arasındaki günleri sayarsın. Böylece doğum günleriniz arasında eşit sayıda gün olup olmadığını anlarsın. Bütün yıllar birbirinin aynı olduğundan, daha fazlasını sayman gerekmez.

Düşes günleri işaretlemek için bir kırmızı kalem istedi, sonra hemen çalışmaya koyuldu. Epeyce zamanını aldı bu iş. Çünkü her toplamı en az üç kez yaptıktan sonra, aile dışından güvenilir birisine denetletiyordu. Sonunda, Düşes sonuçları vermeye hazırdı:

— Onun yılında 365, benimkindeyse 366 gün var. Bu işin içinde bir iş olduğunu biliyordum zaten. Bütün suç **o kadında!** Çünkü, benim daha çabuk yaşlanıp, oğlundan önce ölmemi istiyor.

Margherita onun bu suçlamasını karşılıksız bırakamazdı:

— 410'a dek saymaktan söz ediyordun bir de! Öyle bir sıpasın ki, daha 365'e dek bile sayamıyorsun!

Sonra takvimlerin başına geçip, yüksek sesle saymaya başladı:

— Bir, iki, üç...

Albertino'nun yılının sonuna gelince, bir yengi kazanmış gibi haykırdı:

— 365!

Düşes'in birinci yılını saymaya girişti sonra. Ancak, bu kez çıkardığı sonuç, bir yengi değildi. Yeni baştan saydı günleri.

— Sinirlerim bozuk olmalı —dedi—. 366 çıkıyor!... Nedir bu yaptığın Nino? Albertino'nun birinci yılı 365 çekerken, Düşes'inki neden 366 çekiyor? Çocuklarının birini öbürüne yeğ tutmaya hakkın yok!

Margherita'nın mantığına göre, suçlanması gereken kişi, hep ailenin başkanıdır. Düşes bile sert sert bakmaya başladı bana. İyice içerlemiştim doğrusu. Anlattım:

— Kimseyi yeğ tuttuğum yok. Bu işin nedeni, 1944'ün bir artıkyıl olması yalnız.

— Ööf! Bıktım şu senin artıkyıllarından, ses uyumundan, tümdengeliminden! Yeniden okula mı

başlayacağız? Kızının geleceği söz konusu şimdi. Her yıl yaşamının bir gününü çalıyorsun ondan.

— Dört yılda bir! —dedim, kısaca—. Benim ne ilgim var bu işle hem? Dört yılda bir yirmi dokuz çeken ben değilim, şubat ayı!

— O bir günü bana yüklemek zorunda kalman da çok tuhaf! —dedi Düşes, hınzırca gülümseyerek.

Yüksek sesle karşı çıktım. Kimseye bir şey yüklemediğimi, takvimin saçmalıklarından bir babanın sorumlu tutulamayacağını anlattım. Ansiklopediyi çıkarıp, ilgili bölümünü okudum onlara :

— Romalılar bir yılda 365 gün bulunduğunu kabul ettiler. Ama, dünya güneşin çevresinde 365 1/4 günde dolaştığından, Julius Caesar'ın zamanından başlayarak, önemli bir sorun oldu bu altı saat...

Gel gelelim, daha fazla okumama engel oldu Margherita :

— Ööf! Evet! Julius Caesar, Roma İmparatorluğu, imparatorluk kartalı, Roma ordularının yürüyüşü, falan filan! Bize ne bütün bunlardan? Kızın, sen yaşamından günler çaldığın için, yakınıp dururken, Faşist rejime özür aramaktan daha iyi bir şey düşünemiyor musun?

— Hiç bir şey için özür aradığım yok! —diye bağırdım—. Artıkyılın benim uydurduğum bir nesne olmadığını kanıtlamaya çalışıyorum yalnız. Hiç kimsenin kaçınamayacağı bir gerçek bu.

— Küçük bir kız kendini haksızlığa uğramış görürken, artıkyıl konusunda tarihsel bir araştırmaya girişmenin ne yararı var ki?

— Ortada bir haksızlık yok, oysa. Albertino da artıkyılları hesaba katmak zorunda.

Düşes söze karıştı :

— Bana ne bundan! Ben doğar doğmaz, bir artıkyıl yüklemişsin sırtıma, hemencecik!

Böylesine kötü niyetli insanlarla tartışmanın bir yararı yoktur. 1940'tan 1950'ye dek, on yıllık takvimleri masaya yığdım.

— 14 mayıs 1950'de Albertino kaç yaşındaydı? —diye sordum.

— On yaşındaydı —diye yanıt verdi Kızıl Düşes.

— On yılda kaç gün vardır peki?

Margherita umutsuzca iki yana açtı kollarını.

— Duruma göre değişir —dedi—. Olağan yıllar söz konusuysa, 3650, artıkyıllar olursa, 3660.

Düşes başını salladı.

— Bütün o uzun yıllar bana rastlar. Saymanın bir yararı yok.

Bu konuda tartışmaya kalkışmadım.

— Somut bir sonuç bulalım, haydi —dedim—. 14 mayıs 1940'tan 14 mayıs 1950'ye dek geçen günleri sayalım.

Zavallıcıklar, hiç üşenmeden, sayfalarca takvimdeki günleri saydılar. 3657 gün çıktı sonuç. Sekiz olağan yılla, 1944 ile 1948'e rastlayan iki artıkyılın günlerinin toplamıydı bu.

Arkasından, 13 kasım 1943'ten 13 kasım 1950'ye dek geçen günleri saymalarını söyledim. Beş olağan yılla, aynı iki artıkyıl vardı bu süre içinde. Sonuç 2557 çıktı. Ben kazanmıştım. Düşes de anlayabilmişti bunu. İnanmış gibi görünmeyen Margherita'ya baktı şaşkın şaşkın.

— Ne çıkar bundan? —dedi Margherita—. On yıl 3657 gün sürmüş, yedi yıl ise 2557. Her yıla düşen ortalama gün sayısını bulmalıyız. 3657'yi ona bölersek, Albertino'nun bir yılının 365,7 gün olduğu ortaya çıkar. Oysa 2557'yi yediye bölersek, Düşes'in ortalamasının ancak 365,3 olduğunu görürüz. Demek ki, kızın 4/10 gününü alıyorsun elinden her yıl. Yedi yılda 2 gün, 2 saat, 24 dakika çalmışsın ondan. Yetmiş yaşına bastığında, hemen hemen 21 gün zarar etmiş olacak. Bir babaya, böyle davranmak yakışır mı?

— Senin aritmetiğin hapı yutmuş —dedim—. Yeniden hesaplarsak, bu gerçek ortaya çıkar.

Margherita bana bir kâğıtla bir kalem uzatarak yanıt verdi:

— Al, kendin hesapla.

Hesaplamaya çalıştım doğrusu. Gel gelelim, çarpım tablosu konusunda çok uzun bir süreden

beri beslediğim kuşkular, belki de aritmetik öğretmenimin bağışlamayan ruhunun verdiği esinle, birdenbire olgunlaşıp, elle tutulur duruma geldi. Bir noktada karşıma bir karekök çıktı; bunun nereden çıktığı konusunda en ufak bir düşüncem yoktu. Çalışmayı sürdürürsem, şimdiye dek anlamını hiç çözememiş bulunduğum denklemlerden biriyle yüz yüze gelmem olasılığı kafama dank etti. Kalemi, kâğıdı bir yana atarak homurdandım :

— Ben icat etmedim takvimi. Artıkyıllardan beni sorumlu tutamazsınız!

Düşes hıçkırmaya başladı.

— Hep ben zararlı çıkarım zaten. Ailenin en küçüğü olduğumdan, herkes beni sömürüyor. Daha uzun yılları bana yüklüyorlar, yirmi bir günümü çalıyorlar.

Durum gergindi.

— Bu bir sosyal adalet sorunu —dedi Margherita—. O yirmi bir gün kızın hakkı, kesinlikle sahip olması gerek onlara. Onun için, ya doğum gününü değiştirmeliyiz, ya da ailece yaptığımız kutlamayı ikiye bölüp, birini 13 mayısta, öbürünü 13 kasımda yapmalıyız.

Bunun üzerine, Düşes yatıştı. Yitirdiği yirmi bir güne karşılık, artıkyıl ile Margherita'nın parlak düşüncesi sayesinde, çifte doğum günü ile bu günlerde alacağı bir sürü armağan kazanmıştı.

— Demokratik bir hükümetle yönetildiğimize göre, bu artıkyıllar yok edilmeli —dedi Margherita—. Artıkyıllar hem ayrıcalıklı bir sınıf yaratılmasına, hem de, her zamanki gibi, kadınların ezilmiş durumunun vurgulanmasına yol açıyor.

İlgi çekici bir düşünceydi bu. Parlamentodaki milletvekillerimizin incelemesine değerdi doğrusu.

FUARDA

Doğum günleri konusundaki bütün bu konuşmalar, Düşes'in henüz yalnız beş doğum günü kutlamış bulunduğu zamanları düşündürdü bana.

Hangi koşullar altında olursa olsun, Endüstri Fuarı'nı gezmek oldukça yorucudur. Sergileri bir bir dolaşmak, insanın ayaklarına kara sular indirir. Hele Düşes'i de birlikte götürmek, kahramanlık payı yüksek olan bir serüvendir. Bizim Düşes, şerbet, gazoz, şeker diye tutturan, ya da artık bir adım bile atamam diye zırlayan çocuklardan değildir. Büyük bir akıllılıkla, ağırbaşlılıkla bürünmüştür körpe yaşına. Kendini çok iyi denetler, bulunmaz bir arkadaştır. Tek sorun, ağır makinelere düşkünlüğüdür Düşes'in. Bu düşkünlüğü nedeniyle, uslu durmasının armağanı olarak, Endüstri Fuarı'na götürmüştüm onu, özellikle de Fiat motorları sergisini gezdirmiştim.

Düşes iki metre yüksekliğindeki bir makineyi görür görmez, soru yağmuruna tuttu beni :

— Şu ne?

— Diesel motoru.

— Niçin?

Al başına belayı, kısacası. Niçin Diesel motoruymuş? Bu güç durumdan yakamı kurtarınca, birbirini izleyerek, yenileri sökün etti :

— Adı ne bunun?

— Babası kim?

— Nerede oturuyor?

— İyi bir motor mu, kötü bir motor mu?

Düşes'in merakı doymak bilmez. Adı geçen makinenin okuma yazma bilip bilmediğini, kaç kardeşi olduğunu, falanını, filanını öğrenmesi gerekir. Şimdiye dek aktöre konusunu soruşturduğu olmadı, çok şükür. Ama, bir gün kocaman bir traktörün önünde bana soruvermişti:

— Bu komünist mi?

Araya giren Margherita azarlayarak susturmuştu onu:

— Politikaya burunlarını sokmamalıdır çocuklar!

Bu olay Düşes'i Endüstri Fuarı'na götürmenin tehlikelerini açıklar sanırım. Orada neyin dikkatini çekeceğini önceden kestirmek olanaksızdır.

Örneğin, arada sırada, kalabalığın gürültüsünü bastıran bir sesyayardan bildiriler yayımlanıyordu:

— Şu şu çocuğun ana babası lütfen Danışma Bürosu'na gelsin!

Kızıl Düşes sordu:

— O ana babaları niçin çağırıyorlar?

Kolay bir soruydu bu.

— Arada sırada yaramaz bir çocuk anasını babasını yitiriyor. Aklı başından gidip cıyak cıyak bağırmaya başlayınca, Danışma Bürosu'na götürüyorlar, ana babasını çağırıyorlar.

— Anası babası pataklar mı onu?

— Elbette.

— Çok mu pataklarlar?

— Epeyce. Kulaktozuna tokadı indirdikten sonra, dizlerinin üstüne yatırıp...

— Çok kötü bir iş yapıyorlar. Çocuklarını dövmemeliler.

— Ama çocuklar da ana babalarının yanından uzaklaşmamalı —dedi Margherita.

— Çocuklar küçücüktür, ana babalarsa iyice büyümüşlerdir —dedi Düşes—. Ayrıca bir çocuğa iki büyük düştüğüne göre, çocuğa göz kulak olmak büyüklerin görevidir.

Pek de haksız olmadığı için, üstelemedim artık. Gel gelelim, Margherita aynı düşüncede değildi.

Kadınların arasındaki bütün tartışmalar gibi, çirkin bir tartışma başladı aralarında. Düşes **bu kadınla** artık bir dakika bile birlikte yaşayamayacağını söylüyor, dedesinin evine kaçacağı tehdidini savurup duruyordu. Tartışma iyice kızışmıştı. Karşılıklı sert laflar ediliyordu. Sonunda Düşes,

— Benim kızım olsaymıştın, şuradaki nesneyle döverdim seni! —dedi.

Onun yaşındaki bir çocuğun bu «seydi»li, «saydı»lı dilbilgisi biçimlerini daha iyi kullanması beklenemezdi. «Şuradaki nesne»den söz edişiyse çok masumcaydı. Çünkü gösterdiği nesne, bir Arjantin transatlantiğinin en azından on beş ton ağırlığındaki direğiydi. Kızımı bağışlatmaya çalıştığımı sanmayın sakın, durumun gerçeklerini açıklıyorum yalnız.

Tartışma yatıştıktan sonra, gezimizi sürdürdük. Ne var ki, kadın giyimi sergisine geldiğimizde, Margherita kendini öylesine kaptırdı ki, Düşes kolumu çekiştirerek, bıkkın bıkkın söylendi:

— Bir sürü giysiyi görünce, aptallaştı bizimki... Haydi, onu bırakıp, ikimiz gidelim.

Sorumluluklarımı böyle kolayca üstümden atamazdım. Bu yüzden, şimdi birlikte kaçmamızın zamanı olmadığını anlattım.

Bir bakışıyla yerin dibine geçirdi beni Düşes.

— Sen de onun kadar aptalsın! —dedi.

Başımı derde sokmamak için, Margherita'nın yanısıra kadın giyiminin yenilikleriyle ilgileniyormuş gibi yaptım. Bunun sonucunda, giyim sergisinin kapısına vardığımız zaman, bir de baktık ki, Düşes yanımızda yok!

Önce birbirimizi büyük bir aymazlıkla, boş bulunmakla suçladıktan sonra, suçu paylaşmaya karar verdik. Kendimiz de yolunu yitirmiş kişiler gibi, sağa sola seğirtmeye başladık. Margherita hıçkırıklarının arasında, adam yiyen makinelerin parçaladığı ufak bedenlerden söz ediyordu. Fuarın içinden geçen yaya yolu üzerinde, önündeki kurnaya renkli sular fışkırtan bir çeşme vardı. Margherita hemen kurnanın kıyısına eğilip, bağırdı:

— Buraya düşüp, boğulmuştur!

Neyse ki, tam o sırada, sesyayardan bir ses yükseldi:

— Dikkat, dikkat! Carlotta'nın ninesiyle, dedesi Danışma Bürosu'na buyursunlar, lütfen! Carlotta'nın ninesiyle dedesi! Dikkat, lütfen!

Margherita bir sevinç çığlığı attı. Hemen arkasından da, şaşkın şaşkın yüzüme baktı.

— **Ninesiyle dedesi** dediler! Biz **ninesiyle dedesi** değiliz ki!

Onu yatıştırmaya çalıştım.

— Önemli değil. O Carlotta ya, sen ona bak!

Hiç düşünmeden bir taksi aramaya başladık. Fuarın içinde taksi aramanın ne aptalca bir iş olduğunun farkına varınca, Danışma Bürosu'na doğru bir koşu tutturduk hemen.

Düşes bir köşeye kurulmuş, sürüden ayrı düşmüş kuzular gibi bağrışıp duran öbür çocukları küçümseyen bakışlarla süzüyordu. Bekçilerden biri, Düşese doğru elimizi kolumuzu salladığımızı görerek,

— İşte ananla baban geldi! —dedi bizim kıza.

Düşes kesin bir tavırla yanıt verdi:

— Ninemle dedemi istiyorum ben! Size ninemle dedemi çağırmanızı söylemiştim, değil mi?

Bekçi şaşkına dönmüştü. Arkadaşlarından birine dönerek mırıldandı:

— Gerçekten, fuara ninesiyle, dedesiyle geldiğini söylemişti kız. Oysa bunlar pek o yaşta görünmüyorlar.

Margherita alınmıştı.

— Anası babasıyız biz onun —dedi—. Fazla söz istemez!

Düşes üsteliyordu:

— Hayır değilsiniz! Doğru değil! Ninemle dedemi istiyorum ben!

Bunu izleyen sahne çok dokunaklıydı. Çıkarıp gösterdiğimiz kimlik belgelerimiz hiç bir işe yaramadı. Çünkü, ne kimlik belgesi vardı Düşes'in üs-

tünde, ne de bizim tayfadan olduğunu gösterecek herhangi bir belirti. Bekçiler kuşkuyla süzmeye başladılar bizi. Biri polis çağırmaktan bile söz etti. Birdenbire parlak bir düşünce geldi aklıma.

— Çocuğa dedesinin soyadını sorun! —dedim.

En kaşarlanmış sabıkalıların bile boş bulundukları bir an olabilir. Kızıl Düşes'in söylediği soyadı bizimkine uyuyordu.

— Hadi gidelim şimdi! —dedim kabararak.

Düşes yaralanmış ama baş eğmemiş bir savaşçı gibi yürüdü yanım sıra. Kapıda arkasına dönüp, eliyle Margherita'yı gösterdi bekçilere :

— «Çimenlere Basmayınız» yazılı yerlerde hep çimenlere basıyor **bu kadın!**

Yerden göğe dek haklıydı. Margherita evimizin önündeki küçük parkın çimenlerine oturmaya düşkündü. Kendisini birçok kez uyarmıştım bu konuda. Ama bu kez hiç sesimi çıkarmadım. Ortada tanık bulunmadığı için, bekçiler salıverdiler bizi.

BEYAZ PERDE KURBANI

Ben küçük bir çocukken, kentin ancak beş kilometre uzağında yaşamamıza karşın, dünyanın sonu sanırdık orayı. Evimiz ıssız bir yerdeydi, dökülüyordu. Elektrik yoktu. Yalnız ilkyaz ile güzün suyumuz vardı. Çünkü yazın kuyunun suyu çekiliyor, kışınsa tulumba donuyordu.

Yıllardır orada öğretmenlik yapmakta olan anam evden pek seyrek çıkardı. Ancak, arada sırada baş kaldırır, bisikletine atlayıp, kente «kendi yaşamını yaşamaya» giderdi. Doğrusunu söylemek gerekirse, her pazar günü öğleden sonra bu işi yapardı. Saat biri geçerken evden çıkar, bisikletini kentin dış mahallelerinde bir yere park ettikten sonra, en beğendiği sinemaya yollanırdı yürüyerek. Sinemanın kapısı açılır açılmaz içeriye dalar, gece yarısı, sinemanın kapanış saatına dek otururdu. Sinemadan çıkınca, bisikletini alıp, eve dönerdi. Sonra dosdoğru odama girip, selamsız sabahsız, konuşmaya koyulurdu :

— Olağanüstüydü! Acıklı olmasına acıklıydı elbette, ama öte yandan son derece ilgi çekiciydi, pek anlamlıydı! Adam bir doktordu, kadın da...

Anam ne zaman kente kendi yaşamını yaşamaya gitse, döndüğünde beni uyanık bulup, hemen öyküsüne girişebilsin diye, elimden geldiğince geç yatar, yattıktan sonra da yatağımda kitap okurdum. Gün geldi ben de kente kendi yaşamımı yaşamaya, da-

ha doğrusu, bir iş bulup, çalışmaya gittim. Ne var ki, olanak bulduğumca sık uğruyordum eve; anam yokluğumda gördüğü bütün filmleri anlatıyordu bana. Gün geldi daha uzaktaki başka bir kente taşındım. Ancak noelde gelebildim eve bir daha. Anamın anlatacağı bir şey yoktu.

— Artık sinemaya gitmiyorum —dedi.

Bisikletine binip, kente, «kendi yaşamını yaşamaya» gidemeyecek kadar yaşlandığını düşündüm, üzüntüyle. Gel gelelim, gerçek sorun bu değildi.

— Sinemaya gitmekten bıktım —dedi—. Bilmem ben mi değiştim, yoksa filmler mi? Eğlendirmiyorlar beni eskisi gibi.

Her şeyi anlamıştım. Babam sinemadan tiksinirdi. Sinemayla ilgili tek sözcük işitmek istemezdi. Bunun için, benim yokluğumda, anamın filmin öyküsünü paylaşacağı hiç kimse kalmamıştı. Sinemaya gitmenin bütün tadını kaçırmıştı bu durum.

O gece çalışıyordum. Ama, gece yarısı bahçe kapısının, oda kapılarının, çekmecelerin paldır küldür açılıp kapanma sesleri yüzünden, sıçrayarak uyandım. Margherita'nın her sinema dönüşü nasıl böylesine gürültü yapabildiğine bir türlü akıl erdiremem. Düşes'le Albertino'nun da birlikte olduklarını, onların da gürültüyü artırmak için ellerinden geleni yaptıklarını göz önünde tutsam bile, gene de anlayamam bunu.

Daha önce de söylediğim gibi, çalışıyordum ve gece yarısı sıçrayarak uyandım. Daktilo makinem ile sedirim çalışma odamda bulunduğundan, uyurken çalışmamda bir tutarsızlık yok. Gerçi otururak daktilo yazarım, ama yazacağım düşünceler sedirde yatarken aklıma gelir. Oturup yazmaya başladıktan bir süre sonra, edecek laf biter. O zaman sedire uzanır, düşünürüm. Gençliğimde düşünürken uyanık kalmayı becerebiliyordum. Şimdi daha kolay yorulduğumdan, bedenim dinlenirken, uykuda düşünüyorum.

İşte bu kez de kapıların arka arkaya çarpıldığını işiterek uyandım. Bunun bir tek anlamı vardı, Margherita çalışma odama geliyordu. Gerçekten de geldi, sedirin ayakucuna oturdu, söze girişti :

— Çok, çok olağanüstüydü. Adam senin gibi, başkalarına acı çektirmekten tat alan biriydi. Kendi mutsuzken, herkesin de mutsuz olmasını isteyen bir adam yani...

Sözünü kestim :

— Margherita, hiç de öyle bir adam değilim ben. Üstelik, söylediğin gibi mutsuz da değilim.

— Haklısın —diye doğruladı Margherita—. Ne var ki, eğer mutsuz olsaydın, başkalarının da mutsuz olmasını isterdin. Dişin ağrıdığı zaman nasıl davrandığını düşünsene. Biz acı çekmediğimiz için kudursun öfkenden.

— Doğru değil bu —diye karşı çıktım—. Dişim ağrıdığından değil, ağrımasını istemediğim için öfkeleniyorum yalnız.

— Bir insan için doğaldır bu, —dedi Margherita—. Her insan bir yandan dertlerinden kurtulmayı, öte yandan da dilediği şeyleri ele geçirmeyi özler, ister. Her neyse, filmdeki adam bana seni anımsattığına göre, elbette bir nedeni vardır. İkinci adamsa, hiç seni anımsatmadı bak.

— Hangi ikinci adam?

— Mühendis olan. Seninle taban tabana zıt bir adam. Mutsuzluğunu hiç kimseye yüklemek istemiyordu. Çılgıncasına sevdiği kadın, başkasıyla evlendiği zaman, onun mutluluğunu paylaşmıştı. Çünkü kadının öbür adamı sevdiğini sanıyordu. Oysa sevmiyordu kadın, öbür adam kendisini seviyor diye evlenmişti. Asıl sevdiği mühendisti, gel gelelim mühendisin kendisini sevmediğini sanıyordu.

Düşmanca bakışlarını yüzüme dikti Margherita:

— Oysa, öbür adam sevmiyordu kadını. Onun mühendisi sevdiğini, mühendisin de bu sevgiye karşılık verdiğini farkettiği için, onlar birlikte mutlu olmasınlar diye, kendisi kadını seviyormuş gibi davranıyordu. Ne mal olduğunu gösteriyordu bu davranışı da. Bir adamın mutsuz olması, başkalarının da

mutsuz olmasını isteme hakkı vermez ona. Sen bütün gece oturup, çalışmak zorundaysan, istedikleri zaman gidip, yatabilecek olan insanları kıskanıp, rahatlarını kaçırmaya çalışmamalısın.

Margherita öfkesinden tir tir titriyordu.

— Ben nereden karıştım bu işe? —diye karşı çıktım.

Biraz yatıştıktan sonra, en can alıcı noktaya getirdi sözü:

— İlgili kişilerin ruhsal durumlarını anlattım sana, temel bilgi olarak. Öykü Texas'ta geçiyor. İki yıl önce, bir otomobil kazasında, adamın ayaklarından yaralanıp, bir tekerlekli iskemleye bağlanmasıyla başlıyor. Bu olaydan iki yıl sonra, işte, kadın ona rastladığında, tam evinin karşısında oturuyormuş meğer. Adam, tıpkı senin gibi, bir gazeteye yazılar yazıyor. Kadın onu masasının başında çalışırken görünce, birbirleriyle ilgileniyorlar. (Adamın pek yakışıklı bir genç olduğunu söylemeyi unuttum.) Tanışıp, konuşuyorlar. Sonunda, kadın kimi başka arkadaşlarıyla birlikte, adamı da doğum günü partisine çağırıyor. İlk heyecanlı sahne bu işte. Çünkü, elbette adam tekerlekli iskemlesiyle geldiğinden, kadın onun bacaklarından sakat olduğunu anlıyor. Elbette, içinde bir acıma duygusu uyandırıyor bu durum, tekerlekli iskemlesini iterek, gezmeye çıkarmayı öneriyor adama. Aslında bu gezintilerinden birinde rastlıyor kadın, mühendise. Bir tren kazasında rastlıyor.

Sözünü kestim:

— Nasıl oluyor bu? Kadın adamı demiryolu boyunca mı gezdiriyordu.

— Hayır. Adam kitaplarından birinin kazandığı armağanı almak için New York'a giderken, kadın da birlikte gidiyor. Kaza tam mühendisin bir demiryolu onarımını yönettiği yerde oluyor. Tren raydan çıkıyor. Pek de önemli bir olay olmamakla birlikte, bütün yolcuları köprünün öte başındaki başka bir trene aktarıyorlar. Aktarmanın gerçekleşmesine yardım eden mühendis, ilk görüşte gönlünü kaptırıyor kadına. Gel gelelim, kadının öbür adamın tekerlekli

iskemlesini ittiğini görünce, ikisini nişanlı sanıyor. Yanlış anlamanın kökü burada işte.

Margherita yan tutmadan öykünün olay örgüsünü anlatmayı sürdürdü. Pek ince, usta işi ruhbilimsel niteliğinden dolayı, şaşırtıcı bir sonuca varacağa benzemiyordu film. Gel gelelim, Gary Cooper'in ortaya çıkışıyla, öykü birdenbire heyecanlanıverdi. Öfkeyle kabaran Gary Cooper pek çekiciydi, dövüşmeye hazırdı. Başına her türlü belayı sardıktan sonra, birden yok oldu ama. Filmle ilişkisi yoktu anlaşılan, «gelecek program»da görmüştü onu Margherita.

Araya giren bu değişik olayları anlatıp geçen Margherita, hızla sözü en can alıcı noktaya, yani evlenmeye getirdi. İkisi de birbirlerini sevmediklerinden, evlilik yaşamları pek iyi başlamıyor. Besbelli kötü sona erecek bu gidişle. Kadın neredeyse birdenbire, adamın kendisini sevmediğini, sırf mutsuz etmek için evlendiğini anlıyor. Ondan adamakıllı tiksiniyor. Ağlantılı olaylar başlıyor böylece. Kadın bir gün adamı tekerlekli iskemlesiyle gezmeye çıkarıyor, kırlara açılıp, derin bir kanalın kıyısına varıyorlar. Adamı iskemlesinde bırakan kadın, çiçek toplamaya gidiyor. İyice uzaklaştıktan sonra, geri dönüp bakınca, bir de ne görsün : korkunç! Uyuya kalan adamın tekerlekli iskemlesi yavaş yavaş kanala doğru ilerliyor!

Önce bağırarak yardım istemek, adama doğru koşmak isteğine kapılıyorsa da, tiksinme duygusu ağır basıyor. Duraklıyor, sesini bile çıkarmıyor. Tekerlekli iskemle setin ucuna varıp, suya yuvarlandıktan sonra, kadın kurtarmaya koşmak zorunluluğunu duyuyor içinde. Adam suda çabalayıp duruyor, ama sakat bacakları engel olduğundan, besbelli boğulup gidecek. Kadın suya dalıp, umutsuzca yüzüyor, ne var ki, gücü kesiliyor, kendinden geçiyor. Mucize o zaman oluyor işte. Adam kadının boğulmak üzere olduğunu görünce, bacakları iyileşiyor. Kadına doğru yüzüp, onu sudan çıkarıyor. Film sona ererken, sırılsıklam ıslak, ama artık birbirlerini sevdikleri için mutlu, yürüyerek eve dönüyorlar.

— Margherita —dedim, biraz rahatlayarak—, sevindiğim bir nokta var. İkisini karşılaştıracak olursak, kadın adamdan daha alçak bir insanmış. Tekerlekli iskemlenin kanala yuvarlanmasına göz yummuş, böylece açıkça kocasının ölmesini istemiş.

— Dünyanın en yumuşak huylu kadını bile, cinayet işleyecek kadar, çileden çıkarılabilir! Sonunda kadını sevmiş olsa bile, çarpık bir kişiliği var gene de adamın. Çünkü, ansızın ortaya çıkan o değişme olmasaydı, sakatlığı sürecek, kadını mutsuz etmeye çalışacaktı yalnız. Aslına bakarsan, bacaklarının iyileşmesini kadına borçlu aynı zamanda. Gene de, mühendis ondan daha iyi bir adam.

Margherita sert adımlarla odadan çıktı, gitti. Birkaç dakika sonra da, Düşes içeriye girip, sedirimin ayakucuna oturdu.

— **O kadının** anlattıkları palavra —dedi, içini çekti sonra—. Bütün hepsi saçma sapan şeyler. Tekerlekli iskemlede oturan, zavallı, talihsizin biriydi adam. Kadınsa, adamın kitaplardan kazandığı para için onunla evlenen bir üç kâğıtçıydı. Demiryollarında çalışan aptalın biriyle evlenmek istediğinden, kocasını kanala düşürdü. Sonra pişman olup, onu sudan çıkarmaya koştuysa da, bunu polisin gözünü boyamak için yapmıştır bence. Kadın bayılınca, adamın ayakları iyileşti, kurtardı onu. Ben olsaydım, bırakırdım boğulsun!

— Ağzına yakışmıyor böyle sözler —dedim, sertçe—. Kesinlikle kötülük bu.

— Ama kadın onun ölmesini istemişti.

— Başka kişilerin yaptıklarından bize ne? Biz kendimiz doğru davranmalıyız. Adam onu kurtardığına iyi etmiş. Sonra ne oldu peki!

— Kol kola girip, yürüyerek eve döndüler birlikte.

— Mutlu bir son yani.

— Orasını bilmiyorum —dedi Düşes—. Bana kalırsa, o dişi şeytan zatürreeden aşağısıyla kurtaramamalıydı kendisini.

Elimden geldiğince dil döküp, filmin kadın kahramanına karşı duyduğu tiksintinin yersiz olduğuna,

kadınlardan yana da birçok şey söylenebileceğine inandırmaya çalıştım onu.

Kestirip attı Düşes:

— Kocasını öldürmek isteyen bir kadın, şeytanın ta kendisidir bence!

Ne yalan söyleyeyim, bu noktada, «Haksızsın!» diyemedim ona.

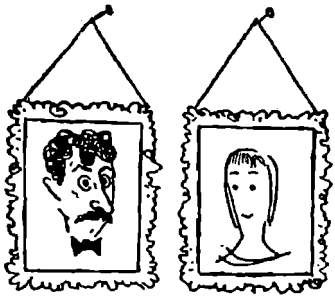

"O KADIN" İLE "O ADAM"

O adam yaşamıyor artık. Ama huzursuz ruhu şimdi bile evin karanlığında dolanıyor. Çalışmakta olduğum, içinde insan bulunan tek odanın önünden geçerken, acaba **o çocuk** gerçekten işine mi dalmış, yoksa **o kadın** ile çene mi çalıyor diye, durup kapıyı dinliyor.

O kadın da öldü. Sanki bana rahatsızlık vermekten kaçınmak için, Milano'ya gelir gelmez öldü diyebilirim. Ben Roma'ya gitmiştim. Döndüğümde gömülmüştü bile. Uçakla döndüğümü, yolda, sanki onun ruhu aralarından çıkıverecekmiş gibi, fırtına bulutlarını seyrettiğimi anımsıyorum şimdi.

Kadın doğduğu köyün gömütlüğüne gömülünceye dek zor bekledi adam ardından gitmek için. Adamdan hep **o, onu, ona** diye söz edildiğinden, şimdi bile bir türlü babam olarak düşünemiyorum kendisini.

Akşamları kentten döndüğümde, anam sorardı bana :

— **Onu** gördün mü?

Sabahları uyanınca, hep sorardım anama :

— **O** gitti mi?

Babamsa, homurdanırdı :

— Sor bakayım **o kadına**, nereye koymuş şeylerimi?

O, o kadına benden söz ederken, hep **o çocuk** derdi.

Bir baba bulabilmek için didik didik ediyorum çocukluğumu. Yalnız **onu** bulabiliyorum belleğimde.

— Bu şeylere dokunma, **o** kızar. Gürültü etme, **onu** uyandıracaksın.

Anam hep böyle söz ederdi ondan. Ben de ona seslenmem gerektiğinde, «baba» dememek için elimden geleni yaptığımı, her yola başvurduğumu anımsıyorum. Kesinlikle «baba» demekten kaçınamayacağım bir duruma düştüğümde, içimde ne tatsız bir duygu uyandığını da anımsıyorum şimdi.

Anama hep «ana» derdim, ama **o adam**la birlikte olduğumda **o kadın** ya da **o** diye değiştirirdim:

— **O** mektubunu postaya atıp atmadığını soruyor... Falan kişi eve gelmiş bugün. Ben evde değildim, **ona** anlatmış her şeyi.

O adam öldü gitti. Ne denli çalışırsam çalışayım, «baba» olarak düşünemiyorum onu bir türlü. Çok üzülüyorum.

Yemek odasında gazete okuyordum. Bütün kapılar açıktı. Birden Margherita'nın Albertino'ya seslendiğini işittim:

— Koş, yukarıya bak, daha yatıyor mu **o?**

Ayağa kalkıp, mutfağa yaklaştım.

— Yatmıyorum, kalktım, Margherita —dedim—. Ne var ki, ben **o** değilim.

— Başka birisine benzemiyorsun —diye yanıt verdi Margherita—. Tam kendinsin kendin olmaya, ama ters tarafından kalkmışsın bugün.

— Hayır, Margherita, ters tarafımdan kalkmadım. Sorun bambaşka. Çocuklarımıza benden söz ederken **O** demeni istemiyorum.

— Böyle bir şey aklımdan bile geçmez. **Baba**nız derim hep.

— Öyleyse neden **o** dediğini işittim demin?

— Bilmem. Ağzımdan kaçmış olacak.

— Asıl sorun bu işte. İçinden böyle geldiği için ağzından kaçıyor. İçinde olmasa, ağzından kaçmazdı.

Margherita arka kapıdan dışarıya eğilip, seslendi:

— Çocuklar, buraya gelin! Babanız varoluşçuluk konusundan bir konuşma yapıyor!

Bu işin varoluşçulukla bir ilgisi olmadığını söyledim. Margherita üsteledi:

— Felsefeyle ilgili saçmalıklar değişik adların arkasına gizlense de, özü hep aynıdır. «Bir şey dışarıya çıktığına göre, daha önce içeride olduğu anlaşılır.» diyorsun. Bu felsefenin alanına girer.

— Margherita, bu iş şakaya gelmez. Konuyu değiştirme, n'olur!

— Öyleyse benimle tartışıp zamanını boşa harcama, Nino. Koş, Millet Meclisi'ne götür sorunu.

Bu kışkırtmaya kapılmadım, yumuşak bir sesle,

— Margherita —dedim—, bencillik ya da bencilliğin sağlıklı bir türü olan içgüdü söz konusu bu durumda. İşin teknik yönlerini bir yana bırakıp, doğrudan doğruya sonucu söyleyeceğim sana: Her ana çocuklarının babalarından çok kendisine ait olduğunu düşünür. Ananın çocuklarına bağlılığı, toprak ile içine dikilen tohum ve bu tohumdan büyüyen ağaç arasındaki ilişkiyi andırır. Ağaç beslenmesini sağlayan kökleri salarak sıkıca bağlanır toprağa. Gerçekte anayla babanın eşit hakları vardır. Gel gelelim, ana yalnız kendi hakkını tanır, bunu savunmaya hazırdır hep. Bir kadın, eş olarak, çocuklara sahip olma hakkını kocasıyla paylaşmayı doğal bir durum sayar. Oysa aynı kadın, bir ana olarak, bir milimini bile elinden bırakmak istemez bu hakkın. Kocasıyla arası çok iyi olan, ona büyük bir sevecenlikle bağlı olan bir eş bile, ana kişiliğiyle, kocasının içindeki baba kişiliğini, doğal düşmanı sayar kendisinin.

— Ya kocanın içinde pusuya yatmış bekleyen baba? O nasıl davranır?

— Margherita, **ana/kadın** eşittir **baba/erkek** diye bir denklem kuramazsın. Analık içgüdüsüyle karşılaştırabileceğin bir babalık içgüdüsü yok çünkü. Bir denge sağlamak için, «kan çeker» derlerse de kimileri, böyle bir şeyin on dokuzuncu yüzyıl peri masalları dışında görüldüğü olmamıştır. Kocanın derinliklerinde nöbet bekleyen hiç mi hiç kimse yoktur. Baba daha dışarıda, yukarı bir düzeydedir çünkü.

Bunun için, analık içgüdüsü kocalık kurumlarına saldırdığı zaman, hiçbir karşı koymayla karşılaşmaz, baba-koca takımını kolayca yere seriverir.

Margherita başını salladı:

— Nino, bu tartışmaya iki kişiyle başladık. Şimdiyse dört kişiyi sardık başımıza. Arap saçına döndü iş. Şu sahneyi boşaltamaz mısın?

— Çok basit, çok —dedim, ona güven vermeye çalışarak—. Bir kadın kocasını ne denli severse sevsin, analık içgüdüsü öylesine güçlüdür ki, kadın bilinçsiz olarak, elinde olmadan, onu çocuklarının gözünden düşürmeye çalışır. Salt çocuklarını kendisine daha çok bağlamak için, onlara kendisini haksızlığa uğramış, ezilmiş gibi göstermek kışkırtısını yenemez. İçgüdüdür bu Margherita, **sen** değilsin. Düşünerek konuşurken, «Gidin bakın, babanız kalkmış mı?» dersin çocuklarına. Ama, düşünmediğin sıralarda, içgüdü üstün çıkar, seni «Gidin bakın, **o** kalkmış mı?» demeye zorlar.

Margherita şimdi bile inanmış görünmüyordu.

— Margherita, kocandan **o** diye söz ederken, sanki senin güçsüzlüğünden yararlanarak, evde egemenliğini kurmuş bir yabancı yerine koymuş oluyorsun onu. Bu yüzden, ona göz kulak olmalı ki, canını sıkmasın senin. Hem de çocuklar, hiç korkmadan, senden yana olduklarını göstermeliler. Kısacası, bana **o** diyerek, yavaş yavaş aile çevresinin dışına sürüyorsun; çocukları kendine daha sıkı bağlamak için, onlarla benim aramda bulunan bağları kesip atmış oluyorsun. Böyle yapmakla da, aile birliğini güçsüz düşürüp, bizi, çocuklarımızı, ülkemizi, toplum düzenini zarara uğratıyorsun.

Margherita sert sert baktı bana:

— Giovannino, bu işi kendi sınırlarımız içinde tutup, Birleşmiş Milletler'in başını derde sokmayabilir miyiz, dersin? Senden **o** diye söz etmem, Doğu ile Batı arasındaki ilişkileri daha da kötüleştirir mi acaba?

— Margherita, içinin derinliklerindeki o kiracıdan gözünü ayırma, yeter! Sakın denetiminin altından çıkarma onu. O kadın çocuklara senin **onun**

kurbanı olduğunu, **onun** onayını almadan hiçbir şey yapamayacağını, neyse ki **o** bu gece evde bulunmayacağı için, anaç tavukla civcivleri gibi hep birlikte iki kişilik yatağımıza dolabileceğinizi, orada onlara peri masalları okuyacağını söylediği zaman... işte tam o zaman, «Dur!» demenin zamanı gelmiş demektir. O saldırgan kadını gerekirse zor kullanarak geldiği yere göndermelisin!

Margherita omuz silkti :

— Bilirsin ki, ben zor kullanmayı sevmem, Giovannino. Üstelik, bana çocuklarımı korumam için verilmiş olan analık içgüdüsünü neden baskı altında tutacakmışım?

Sonra söylemek zorunda kaldıklarımı sessizce dinlemekte olan Albertino ile Düşes'in önüne dek geriledi. Kollarını iki yana açıp, korkunç bir tutku içinde konuştu :

— Ana sevgisinden ne anlarsın sen? Her şeyimi alabilirsin benden. Bedenimi parçala, üstümde tepin! Aç bırak beni, bir çukura at, öleyim! Ölü bedenimi kar örtsün! Yeter ki, çocuklarımı alma elimden!

Düşes ile Albertino, sanki bir buyruğa baş eğiyorlarmış gibi, düşünmeden, kendiliklerinden birer adım ileriye yürüdüler, analarını savunmak istercesine, iki yanında durdular onun. İki kişiciktiler yalnız, ama, Margherita ile birlikte bir bölük askeri andırıyorlardı. Gözlerinde meydan okuyan bir bakış vardı. Margherita analık acılarının canlı bir anıtı gibi, kımıldamadan duruyordu. Bezgin bezgin ayağa kalktım, kapıya doğru yürüdüm. Tam kapıdan çıkarken, bir oyuncu tavrıyla geriye dönüp, konuştum :

— Margherita, yalvarıyorum sana! Kendi evimde bir yabancıya çevirme beni! Mezar taşıma yalnız «Burada **o** yatıyor» yazılmasın. Hiç olmazsa orada babalarının adını okusun çocuklar!

Sözü mezar taşıma getirmem, Düşes'i çok etkilemişti. Anasını bırakıp, benim yanıma geldi.

— Aldırma! —diye fısıldadı—. Oynatmış **o**.

Çayırda dolaşmaya çıktık sonra. Gezerken sordu Düşes :

— Senin mezarının üstünde kar var mı?

— Evet, karla örtülü.

— Çok ıssız bir yer mi?

— Işıssız.

— Kent merkezine daha yakın bir yerde olamaz mıydı? —diye sordu, içini çekerek.

Umutsuzca iki yana açtım kollarımı.

— Üzülme —dedi—. Kar yağarken bile ziyarete gelirim seni.

Sonra yeniden içini çekerek, ekledi :

— Ayakkabılarımın üstüne lastiklerimi giyerim, olur biter.

Çok geçmeden Margherita'nın öbür destekçisi yanımıza geldi.

— **O kadın** tulumbaya bir bakmanı istiyor. Çalışmıyormuş.

Böylece **o adam** eve döndü, **o kadın**ın da farkında olduğu gibi, tulumba çalışır durumda olduğundan, oturup çay içtiler birlikte.

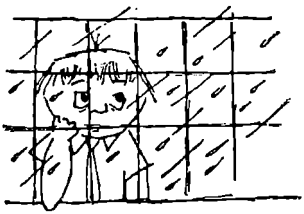

PAZAR GÜNÜ

Milano'da yağmur öbür kentlerdekine benzemez. Öbür kentlerde yağmur damlara, sokaklara ne denli şakır şakır inerse insin, bunun geçici bir doğa olayı olduğunu bilir, ona göre davranabilirsiniz. Milano'ya yağmur yağarken, (güz yağmurları yağarken demek istiyorum), kent sanki suyla şişmiş koskocaman bir süngermiş de, gelişigüzel atacağınız bir adımla her bir gözeneğinden su fışkırtacakmışsınız duygusuna kapılırsınız. Ya direngen sisin etkisiyle olur bu, ya da ne türlü düşünürseniz düşünün, kuzey kuzeydir de onun için. Neyse, gerçekte «Milano'ya yağmur yağıyor» yerine, «Milano yağıyor» deseniz, çok daha uygun düşer. Yağmur dindiğinde, gökten inmekte olan son damlalar hiçbir zaman yeryüzüne ulaşmaz, tam kentin üstünde, yarı yolda asılı kalırlar saatlarca.

Bir sabah Albertino'nun odasına girdiğimde, masanın başında buldum onu. Önünde açık bir defter, elinde bir kalem, pencereden dışarıya dikmişti bakışlarını.

— Düşünüyor musun? —diye sordum.

— Hayır, bekliyorum —diye yanıt verdi.

— Neyi bekliyorsun?

— Yağmur yağmasını bekliyorum. Öğretmen «Yağmurlu Bir Gün» konusunu yazmamızı söyledi. Ben de esin bekliyorum.

Bu konuyu, ilk elden bir gözlem gerekmeden

de yazabileceğini anlattım incelikle. Bu, doğa olayı öylesine sık görülürdü ki buralarda, insan gözleri kapalı bile betimleyebilirdi onu.

Albertino direndi:

— Bir görgü ürünü olmalı yazacağımız yazı. Elle tutulur bir deneye dayanmalı. Bir düş olmaktan ileri gidemez yoksa.

Albertino talihliydi. Yirmi dakika sonra yağmur yağmaya başladı çünkü. Bunun aradığı gerçek olduğuna aklı yatınca, kalemini mürekkebe batırıp, yazdı: «Yağmur yağıyor.»

«Konuya somut bir biçimde giren, açık sözlü bir oğlan bu» dedim kendi kendime. Onu kompozisyon ödeviyle baş başa bırakıp, çıktım.

Yağmur yarım saattan fazla sürdü. Ancak hava açıktan sonra, yeniden Albertino'yu görmeye gittim.

— Tamam mı? —diye sordum.

— Evet —dedi.

Tam beş sayfayı baştan sona dek «Yağmur yağıyor, yağmur yağıyor, yağmur yağıyor...» diye doldurmuş, son sayfanın en altına da «Yağmur dindi.» yazmıştı.

Yumuşak bir sesle sordum:

— Sence, uygun bir betimleme mi bu, Albertino?

— Evet —dedi, inatla.

— Özellikle ilgi çekici bir şeyler farketmedin mi?

— Yağmur yağdığını farkettim önce, «Yağmur yağıyor» yazdım. Yağmurun dindiğini farkedince de, «Yağmur dindi» yazdım.

İstediğiniz kadar materyalizm, varoluşçuluk falan filan gibi günümüzün kötülüklerini ağzınızdan düşürmeyin. Asıl dert **salt en gereklicilik'**tir, oysa. Yağmurlu bir günün betimlenmesi: «Yağmur yağıyor». Babanızın betimlenmesi: «Kırk yaşında, 1.75 boyunda, bıyıklı bir adam». Okuldaki ilk gün: «1 ekimde okula başladım». Evet, tam yüzyılımızın çocuğudur Albertino.

Bakın Düşes hiç de onun gibi değil. Düşes'le

gezmeye çıkmak hoşuma gider. Onun küçük yaşının çokbilmişliğini, benim kırk yaşımın saflığına ekledik mi, ilginç bir söyleşi oluşur kesinlikle.

O pazar sabahı, her zaman yağan türden bir yağmur boşandı Milano'ya. Yağmur dinip, son damlalar yarı yolda asılı kalınca, Düşes'le birlikte yürüyüşe çıktım. Hemen hemen öğleye dek gezdik, dolaştık. Tam bir pastanenin önünden geçerken, Düşes kolumu çekiştirdi.

— **O kadını** unutmayalım —dedi—. **Ona** bir şey almazsak, küser bize sonra.

Yerden göğe dek haklı olduğunu itiraf etmek zorunda kaldım. Düşes içini çekerek, ekledi:

— Evet, annen mi var, derdin var demektir. Onu hiç aklından çıkarmamalısın.

Elimizde çörek kutusu dışarıya çıkarken, aklınıza gelebilecek en sıradan kazalardan birine tanık olduk. Karşı kaldırımda bir adam tökezleyip yere yuvarlandı. Düşerken ensesini kaldırımın kıyısına çarpınca, gözleri fal taşı gibi açık, kaskatı kesilip, yattı kaldı çamurların içinde. Elindeki ekmek fırlayıp yerde yuvarlandı. Oradan geçenler onu bir taksiye attıkları gibi hastaneye götürdüler. Kala kala yerdeki ekmekle küçük bir kan gölü kaldı arkada. Biz de eve doğru yola koyulduk.

— Ekmek almaya çıkmış —dedi Düşes—. Alıp dönmesini bekliyorlardır şimdi evinde. Ama dönmeyecek. Ekmek de pis bir su birikintisinin içinde.

Ne söyleyeceğimi bilemediğimden, konuyu değiştirmeye çalıştım. Ne var ki, Düşes bırakmadı.

— Kimdi o adam?

— Nereden bileyim? —dedim—. Bir rastlantıyla oradan geçen biri. Kimse adını bilmiyordu. Böyle büyük kentlerde bir mahalleden öbürüne geçti mi, yabancı olup çıkar insan.

Hızlı hızlı yürüyorduk, ama o köşe başı Düşes'in aklından çıkmıyordu.

— Evinde onu bekliyorlar, ama gitmeyecek —diye yineledi.

— Yok canım, biraz gecikecek yalnız —dedim—. Hastanede ilaç verirler ona. Gücünü topar-

layınca, bir tramvaya binip, evine döner.

Düşes sesini çıkarmadı ya, besbelli sözlerime inanmamıştı. Eve vardığımızda, Margherita sofra hazırlıyordu.

— Nino —dedi—, ekmek alın demeyi unutmuşum. Gidip, alabilir misin?

Kapıya yöneldiysem de, Düşes yolumu kesti. Kesin bir tavırla,

— Ben giderim —dedi—. Ben düşmem yolda. Hem düşsem bile, herkes beni tanır.

Korkusuz adımlarla merdivenleri inmeye başladı. Arkasından sürüklediği, boyundan büyük çantaya karşın, at üstündeki Anita Garibaldi'den daha görkemli bir görünüşü vardı. Korunduğunu bilen bir insanın duyguları kapladı içimi.

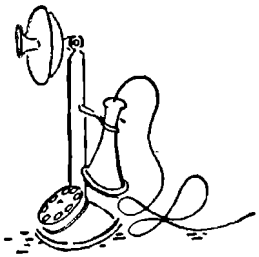

TELEFON HİZMETİ

Ne zaman birisi bir iş yapmamı istese benden, ya da bir akşam evine çağırsa, yapacak, gidecek gücüm, zamanım olmasa bile, hayır diyemem bir türlü. Kabalıktır hayır demek. Ben de kaba bir adam sayılmaktansa, sözünde durmayan, yükümlülüklerini yerine getirmeyen biri sayılmayı yeğ tutarım. Margherita uzun süredir böyle davranmamı küçümsüyor, utanç verici buluyor. Bu yüzden suçlayamam onu. Çünkü telefonlara o karşılık veriyor, neden beklendiğim yerde olmadığımı açıklamak için, Roma'ya, Torino'ya, Bologna'ya, ya da böyle uzak bir başka kente gittiğimi söylüyor.

Çoğu kişi, beni, yurt içinde ve yurt dışındaki en önemli kentlerde kolları olan büyük bir iş adamı sanmışlardır. Çünkü en azından beş altı kez, Zürih'te bulunduğumu söylemişti Margherita. Son günlerdeyse, Fransa'ya dek uzattı yolculuklarımı. Neyse, aldırış etmeyin bunlara. Bir süre daha Margherita benim sözde yolculuklarımın kurbanı oldu; gel gelelim, işler tersine döndü bir gün; telefon çaldığında, Margherita etekleri tutuşmuş gibi seslendi bana :

— Sen açmalısın telefonu, Nino! Arayan Maria'ysa, ölüm döşeğindeki teyzemi görmeye gittiğimi söyle.

Bu, Margherita'nın ailesindeki yaygın bir salgın hastalığın başlangıcıydı yalnız. Bütün telefonlara ben

karşılık vermek zorunda kalıyordum artık. Bunların arasında kendilerinden kaçmaya çabaladığım, beni arayan kişiler de vardı. Beni mi, Margherita'yı mı aradıklarını önceden kestirmek olanaksız olduğundan, benim mi, karımın mı olduğu pek anlaşılamayan, yapay, ince bir ses edindim kendime. Öyle ki, birçok arkadaşım bir hizmetçi tuttuğuma inandılar.

Hem Margherita, hem de kendim için karşılık verdiğimden, telefon görevim gittikçe daha can sıkıcı oluyor, ağırlaşıyordu. Neyse ki, bir gün sabahın erken saatında, yatağımdan kalkmaya, rolümü oynamaya karşı çıktığım zaman, Margherita telefonu açıp, kalın mı kalın bir sesle hem beyefendinin, hem hanımefendinin Monza'da bulunduklarını söyledi de, işler düzelmeye yüz tuttu böylece. Gerçi, seçtiği yer adı pek etkileyici değildi, ama o kalın sesi son derece başarılıydı. Hizmetçiden başka, aptal bir uşağımız da olduğu izlenimini uyandırıyordu. İşler tıkır tıkır yürümeye başladıysa da, Albertino ile Düşes olumsuz bir ilgi gösteriyorlardı bu gelişmelere. Ben hizmetçinin sesiyle telefona karşılık verirken, çocuklar bağrışıyorlardı:

— İşte, kendini rezil ediyor babam!

Sonra yanıma gelip, yaptığımı onaylamayan, küçümseyen davranışlarla beni seyrediyorlardı. Kimi zaman, kafasızlığıma tanık olsunlar diye, arkadaşlarını çağırdıkları bile oluyordu. Bir kez bir bakkal çırağını zevkten dört köşe olmuş, alık alık beni seyrederken yakaladım.

Bir gün dışarıdan karıma telefon ettim. Kalın bir sesle karşılık verdi bana.

— Benim —dedim.

Ne var ki, Margherita'nın erkeksi ses tonu öylesine inandırıcıydı ki, elimde olmadan ince, yapay sesimle konuşmuştum ben de. Bu da Margherita'nın kandırmacasında direnmesine neden oldu.

Bu noktada, yazılı sözlerin güçsüz kalacağının farkındayım. Çünkü, karşılıklı konuşan iki kişinin de-

ğişik ses tonlarını aktaramayız yazıyla. Ses tonunun yazılı bir karşılığı olmadığından, başka bir yolunu bulmam gerekiyordu. Aşağıdaki konuşmada, ayraç içindeki sözler yapay seslerimizle, öbürleri de gerçek seslerimizle söylendi:

Margherita — (Kim arıyor?)

Nino — (Benim, Nino.)

Margherita — (Bay Guareschi ile eşleri Como Gölündeler.)

Nino — Yapma, Margherita! (Benim, ben, Giovannino!)

Margherita — Ha, sen misin, Giovannino? (Sen misin?)

Nino — (Hayır, yani benim demek istiyorum, Margherita!)

Margherita — (Sen mi...) Hayır, Margherita benim!

Nino — (Ama) Benim, Margherita! (Nino!)

Margherita — (Margherino!)

Nino — Giovannita!

Durum çarpıcıydı, dokunaklıydı. Alnımda biriken terleri sildikten sonra, soğukkanlı olmaya çalışarak, alıcıyı yeniden kulağıma götürdüm. Albertino ile Düşes'in cehennemden gelirmişe benzeyen bağrışlarını, Margherita'nın onları bölen umarsız çığlıklarını iletiyordu teller kulağıma.

Margherita — Susun! (Susun!) Nedir bu olup bitenler, anlamıyorum. Ben mi (babanızım), yoksa (o mu) anneniz...

Telefonu kapadım, özel ulak bir mektup gönderdim ona.

O akşam eve döndüğümde, Margherita şu sözlerle karşıladı beni:

— Bu sabah saat on birde telefon eden sen miydin gerçekten?

— Evet, bendim.

Margherita rahatlamıştı:

— Öyleyse, gerçekten ikimizdik konuşan. O za-

mandan beri kaygılanıyordum. Bugünlerde yaşam bitip tükenmeyen bir serüven. Hemen kendi gölgemizin kapladığı alanda bile tuzaklar kuruluyor bize. Öyle anlar oluyor ki, insan sormadan edemiyor: «Ben ben miyim, yoksa sen miyim?»

— Yerden göğe dek haklısın —dedim.

Margherita duvara yaklaştı, pencerenin yanında durup, dışarıya baktı.

— Geleceğimiz dışarıdaki hava kadar karanlık —dedi, içini çekerek.

Hiç sesimi çıkarmadan, kapalı olan panjurları açtım. Böylece, geleceğe karşı beslediği umutların birazını yeniden kazandı Margherita.

YABANCI

Her ailede, gün gelir, evde bir yabancı bulunduğunun bilincine varır baba. Annelerin durumu değişiktir, ama ben onlardan biri olmadığıma göre, ilk elden bildiklerimden şaşmasam, daha iyi olur.

Neyse, işte bir gün evde bir yabancı bulunduğunu farkettim. Bunun tam ne zaman olduğunu anımsıyorum. Akşam yemeğine oturmuştuk, aileyi gözden geçiriyordum. Evet, her zamanki dörtlüydü bu: bir Margherita, bir Albertino, bir Düşes, bir de Giovannino. Gene de, aramızda bir yabancı bulunduğunu sezinliyordum. Oracıkta oturuyordu işte, kuşkum kalmamıştı artık, Albertino'ydu bu.

Evet, Albertino'ydu yabancı. Yeni, değişik bir şey söylememiş ya da yapmamıştı. Ama şaşmaz bir duyguydu içimdeki: oydu yabancı. Albertino daha dokuz yaşında, ama alabildiğine bağımsız çekip çevirir kendisini. Az konuşan, ağırbaşlı bir çocuktur. Benimle konuşmalarını salt gerekli olanlara indirgemiştir. Özellikle çok konuşkan olduğu bir hafta boyunca üç kez sesini duyduğumu anımsıyorum. Pazartesi günü odama gelip,

— Kahve taşıyor —dedi.

Salı akşamı, yemekten sonra, elinde gezdirip durduğu kitaptan başını kaldırdı, kilerden seslendi bana:

— «Taban tabana zıt» ne demek?

Cumartesi günü de, annesiyle birlikte yaz dinlencesine gitmeden önce:

— Günaydın! —dedi.

Albertino ateş bacayı sarmadan yanıma yaklaşmazdı. Anımsıyorum, bir kez öğretmeni sınıfa bir metre kare boyunda bir kâğıt getirmesini istemişti. Bu kâğıt desimetre karelere bölünecek, desimetre karelerden biri de santimetre karelere bölünecekti. Böylesine sıkıntılı bir işe girişmeye üşenmedim desem, yalan olur. Kendimi zorlayarak, bir tabaka büyük paket kâğıdı aldım, kenarları birer metre uzunluğunda olan bir kare çizdim üstüne, sonra onu desimetre karelere ayırdım, sağ üst köşedeki desimetre kareyi de 100 santimetre kareye böldüm. İş bitince, sordum :

— Oldu mu?

Albertino metre karenin kenarlarını ölçtü, sonra sırayla desimetre kareleri, santimetre kareleri saydı.

— Bir santimetre kare eksik —dedi—. 99 kare var yalnız.

Buna hiç olanak bulunmadığını söyledim.

— Bana bak —dedim, sonra—. Desimetre karenin her kenarı on eşit parçaya bölünür. On kere on yüz ettiğinden, kenarlara koşut olan çizgiler ancak yüz eşit kare oluşturabilir. Yeniden say, göreceksin.

— Boş ver —dedi Alberto—. Sana güvenim var.

İçimi övünçle doldurdu bu tümce. Ne var ki, bir yandan da öykümün konusundan uzaklaşmaya başladım. İşte böyle bir çocuktur Albertino ve ben bir akşam evde bir yabancı bulunduğu, bu yabancının da Albertino olduğu gerçeğinin bilincine vardım. Margherita'ya bundan hiç söz etmedim. Çünkü, evde bir yabancı bulunduğunu söyleseydim, göz açıp kapayıncaya dek, bunu bir hırsız - polis öyküsüne çevirirdi. İşte bu gerçeği ona söylemek yerine, gidip, çalışma odamdaki sedire uzandım, bir şeyler olmasını beklemeye başladım. Birkaç dakika sonra Albertino girdi içeriye.

— Bizim sınıftan bir oğlan senin kitaplar yazdığını söyledi —dedi.

Bunun doğru olduğunu itiraf ettim.

— Okumak isterim onları —dedi.

Bu hiç beklenmedik bir şeydi. Şaşkınlığım içimde bir suçluluk duygusu uyandırdı. Soğukkanlı olmaya çalışarak, yanıt verdim:

— Oradalar işte, kitaplığın ikinci rafında.

Albertino ikinci raftaki kitaplara birer birer bakarken, vicdanımı didik didik ettim ben de. Hayır, yoktu, ilk yapıtlarımda bile, dokuz yaşındaki bir çocuk için uygunsuz olacak bir şey yoktu.

— Bunu alabilir miyim? —diye sordu.

Son öykü kitabımdı bu benim. Başımla onayladım. Bir süre sonra, odasının önünden geçiyordum, cam kapının perdesi yana çekilmiş olduğundan, oğlanı görebildim. Okuyordu.

Margherita'yla yalnız kalınca, gizli kaygılarımdan birkaçını açıkladım ona:

— Oğlan kitaplarımdan birini okumak istedi.

— Biri ona senin bir yazar olduğunu söylemiş olmalı —dedi—. İşte devlet okullarının bu sakıncası var. Küçük çocuklar büyük çocuklarla konuşuyorlar, böylece bilmemeleri gereken şeyleri öğreniyorlar.

Margherita tuhaflık olsun diye böyle konuşmuyordu. Mesleğimin yeterince onurlu bir meslek olduğunu onaylamasına karşın, aynı derecede saygın olmadığı düşüncesindeydi. Arada bir o lanet olasıca sorunu, üniversiteyi bitirmem konusunu gündeme getirirdi:

— Nino, üniversiteyi bitirip, sıradan bir işe girmiş olsaydın bile, yazarlığı sürdürebilirdin bir yandan...

Ama bu kez içini çekmekle kaldı.

— Kitabı vermemeliydin ona —dedi—. Yaptığın en akılsızca iş bu.

Tepem attı. Bütün kitapta bir tek olsun yüz kızartıcı sözcük bulunmadığını söyledim.

Margherita üsteledi:

— Ama onu sen yazdın, Giovannino. Babalarının yazdıklarını hiç okumamalı çocuklar. Kimya, fizik ya da başka bir bilimin ders kitabı olsaydı yazdığın, durum değişirdi o zaman. Ama roman, öy-

kü yasak edilmeli, hem de kesinlikle. Hepsinden önce de, seninki gibiler. Çünkü, ne zaman ciddi olduğun, ne zaman şaka yaptığından, ne zaman gerçeğe bağlı kaldığın, ne zaman bütün öyküyü kendin uydurduğundan hiç kimse emin olamaz. Oğlanın senin kitabı nasıl yorumlayabileceğini bilemeyiz.

— Bırak dilediğince yorumlasın —diye yanıt verdim—. Birçok kişi, başka ülkelerden kişiler bile, kitaplarımı okudular, eğlenceli buldular. Dokuz yaşındaki bir oğlanın yargısından korkup, kaçmak niyetinde değilim elbette.

Işığı söndürdükten sonra bile, beynim çalışmayı sürdürüyordu. Hoş bir şey değildi bu da.

Ertesi gün kahvaltıda Albertino'yu gördüğüm zaman, en umursamaz tavrımı takındım. Öğle yemeğinde, akşam yemeğinde de. Ertesi akşam, ben çalışma odamda şekerleme yaparken, Albertino içeriye girdi. Elinde benim kitabım vardı. Onu ikinci raftaki yerine koyduktan sonra, kapıya yöneldi.

— Bitirdin bile ha? —diye sordum.

— Evet —dedi—, iri harflerle basılmış, çok sürmedi okumam.

Başka hiçbir şey söylemedi.

Her ailede, gün gelir, evde bir yabancı bulunduğunun bilincine varır baba. Anneler farketmiş görünmezler. Onlara göre, oğulları yalnız annelerini düşünen birer bebektir hep. Ama, öyle kolayca aldatılamaz bir baba, çocuğun artık eskisi gibi olmadığını bilir. Çocuğun gözlerini kendisine diktiğini, bu gözlerin de bir yabancının soğuk gözleri olduğunu sezer. Kılı kırk yaran bir gözetim altında bulunduğunu, her davranışının amansızca incelendiğini bilir. Ne var ki, bilinçsizdir bu işlem; oğlan yalnız hangisinin daha güçlü olduğunu ortaya çıkarmak için inceliyordur babasını. Bu işin bedensel yönü onu ilgilendirmez, bilir çünkü, babası çökerken, kendisi yükselmektedir. Onun önem verdiği, bütün bütün başka bir türden, karşılaştırmalı bir güçlülük ya da güçsüzlüktür.

Bütünüyle kıyıcı bir savaşımdır yaşam, bir erkeğin ilk düşmanı da babasıdır. Belli bir noktada, oğlan bu doğal düşmanını incelemeye başlar. Kendisine içgüdüsü kılavuzluk ettiğinden, hiçbir zaman yanlış olmaz yargısı. Sonradan koşullar ya da nedenler düşüncesini değiştirtebilir, ama kesin yargıya varmada son söz hep içgüdünün olacaktır. Gün gelir bir baba evde bir yabancı bulunduğunu, bu yabancının da birdenbire kendisine yeni bir gözle bakmaya başlayan oğlu olduğunu farkeder, önlemini alır. Can alıcı bir andır bu, çünkü bu an geçtikten sonra, oğlu kararını vermiş olacaktır. Eğer babasının kendisinden daha güçlü olduğu yargısına varırsa, onunla arkadaş olur o zaman.

Hiç de iç açıcı bir konu değil bu. Gene de iyice düşünüp taşınmalıyız. Kendimizi aldatamayız bu konuda.

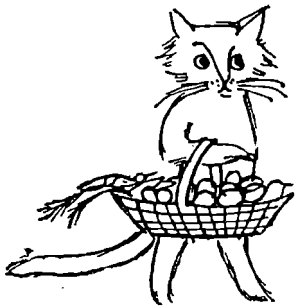

SICAK DALGASI

Ekvator'daki sıcaklar Milano'nunki gibi bir şey olmalı. Ya da, o denli yükselmez belki. Size zaten bildiğiniz şeyleri anlatabilirim ancak, yani bu son yaz boyunca temiz havada değil de, kaynar yağın içinde soluk aldığımızı anlatabilirim.

— Bu pis kokulu ev fırın gibi —dedi, bir gün Düşes.

Şaşkın şaşkın bakıştık Margherita'yla; anlamıştık, sıcak böylesine alçak bir düzeye dek sızmışsa, ilk taburumuzu yola çıkarmanın zamanı gelmiş demekti.

İlk taburumuz Kızıl Düşes'ten oluşuyordu. Onu deniz kıyısına, ailemizin yardıma hazır, kibar bir dostunun yanına göndermeyi kararlaştırdık. Albertino'dan oluşan ikinci tabur henüz sendeleme, sürçme belirtileri göstermiyordu, kurtarılmak için bir süre daha bekleyebilirdi. Albertino kendine özel kişiliği olan bir adamdır. Onu otomobille Roma'ya götürürken, yol boyunca resimli romanlarını okumuştu. St Peter'in önüne vardığımızda,

— İşte St Peter, Albertino —demiştim.

Başını bile kaldırmadan yanıtlamıştı beni:

— Tarih kitabında resmini görmüştüm.

İşte, Düşes bu pis kokulu evin fırın gibi olduğunu söyledikten sonra, karım Albertino'nun tepkilerini sınamaya karar verdi. O sırada oğlan burnunu Çocuk Ansiklopedisi'nin derinliklerine daldırmıştı. Karım sordu:

— Sana göre, hava korkunç sıcak değil mi, Albertino?

— Pek de öyle denemez —diye mırıldandı oğlan, gözlerini kitaptan ayırmadan.

Ama şıpır şıpır ter döküyordu bir yandan da. Margherita üsteledi:

— Sıcağı duymuyor musun?

— Bilmiyorum. Bunu bitirince söylerim.

Albertino pek konuşkan değildir. Beş yıl önce başlayan okul yaşamından işittiğim tek olay şu:

Bir gün öğretmeni benim bir noel öykümü okumuş sınıflarına, sonra sormuş:

— Ne düşünüyorsunuz bunun hakkında?

— Öğretmen çok güzel okuyor —olmuş oğlanın yanıtı.

Başka bir kez de öğretmeninin nasıl biri olduğunu sordum.

— Bilmiyorum —dedi—. Bize hiç söylemedi bunu.

İlkokulu bitirme sınavları için «Ana babanızdan birinin alışkanlıkları» konulu bir kompozisyon ödevi yazması gerektiğini büyük bir güçlükle öğrenebildim.

Hangimizi seçtiğini sordum.

— Seni —dedi—. Annemin hiçbir alışkanlığı yok.

Elimde olmadan, dikkat kesilip, sordum:

— Ee, neler yazman gerekti benim hakkımda?

Güven vermeye çalıştı bana:

— Çok da kötü şeyler değil.

Albertino boş söz etmeden yana değildir. Az ama öz konuşur, yerinde konuşur; salt en gerekli olanlardan başka hiçbir şeyle ilgilenmez. Birisi kapıyı çaldığında, gider, açar; bana getirdiği haber, duruma göre, yalnız şudur:

— Bir adam arıyor.

Ya da:

— Bir kadın arıyor.

Kızıl Düşes ise, konuşma konusunda tutumlu olmaktan çok uzaktır. İşte bu yüzden onu deniz kıyısına göndermeyi kararlaştırdık. Doğallıkla, henüz

altı buçuk yaşında da olsa, bir kadını büyük önlemler almaksızın dış dünyaya gönderemeyeceğimizden, bu yolculuk hazırlıklar yapmamızı gerektirdi. Önce mayo seçimi işi vardı. Yeşil olanı beğenmedi Düşes :

— Tıpkı annemin geçen yılki mayosuna benziyor. Yaşlı gösteriyor beni.

Bundan başka her şey yolunda gitti. Bavulu kapanıp da, yola çıkmaya hazır olunca,

— Şimdi gidiyorum —dedi Düşes—. Bana gereksinmeniz olursa, bir telefon yeter.

Telefon edebileceğimizi anımsatarak bizi yüreklendirmiş olmasına karşın, içi bütün bütün rahat değildi.

— Kediyi doyurmayı unutmayın —dedi—. Meyve dokunuyor ona, et verin yalnız, yanlışlık yapmayın. Onun dişi bir kedi olduğu ortaya çıkar da, yumurta yumurtlarsa, bana bildirin, lütfen.

Ona güvence verdik. Ama bütün odaya saçılmış duran bebeklerine, başka ufak tefek şeylerine bakmayı sürdürüyordu.

— Zavallıcıklarım! —dedi, içini çekerek.

Sonra kendisine olan olağanüstü güvenini yeniden toparlayarak, Margherita'ya,

— O bir fincan kahve ya da temiz bir mendil isterse, sepete koy, yeter. O iple yukarıya çeker. Kahvenin dökülmesini istemiyorsan, fincanı özel bir bölmeye koyarsın.

Margherita anladığını belirtti. Ama gene uyardı annesini Düşes :

— O çalışırken, tek yapacağın iş **onu** yalnız bırakmak. Kocalar çalışırken sinirli olurlar hep.

Margherita için bardağı taşıran damla oldu bu sözler.

— Henüz altı yaşındasın, bir de kalkmış bana nasıl yaşayacağımı öğretiyorsun! —dedi—. Sana düşen, gidip, kumsalda oynamak. Babana ben kendim bakarım, sağ ol!

— Benim yerime sen gitmek istiyorsan, ben evde kalmayı yeğ tutarım —diye yanıt verdi Düşes.

Tartışma kızışıyordu. Onun için, Düşes'i ora-

dan uzaklaştırıp, arabaya soktum. Yüzüme baktı.

— Gerçekten, bana gereksinmen olursa, hemencecik gelebilirim —dedi—. **O kadın** fazla canını sıkarsa, bana bildir, yeter. Daktiloyla yaz ama, olur mu? Daha kolay okuyabilirim.

— Peki, söz veriyorum.

Araba kalkıyordu. Düşes seslendi:

— Karına «Hoşça kal!» de, benim yerime. Biraz önce atıştık. Birbirimizle konuşmasak, daha iyi olur sanırım.

Sonra iki kocaman gözyaşı damlası belirdi, göz uçlarında.

— **O kadın** için ağlamıyorum —diye karşı çıkmaya çalışırken, Margherita'nın kapıya doğru ilerlediğini gördü.

— Hoşça kal —dedi, dosdoğru annesine bakarak; bir gözyaşı denizinde boğuluyordu. Neyse ki, o anda araba kalktı. Ben Düşes'imi bilirim. Hangi türden olursa olsun, zayıflık göstermenin onu nasıl üzdüğünü bilirim.

Bu arada ikinci taburumuz kitabının derinliklerine gömülmüş olma durumunu sürdürüyordu.

— Kız kardeşine güle güle deseydin, bari —dedi Margherita.

Albertino başını bile kaldırmadan yanıtladı onu:

— Kardeşler güle güle demezler birbirlerine. Bir kardeş öbürünün gidişini görmekten üzüntü duyabilir, ama vedalaşmayı gerektirmez bu.

Margherita içini çekti.

— Kırım'dan ne haber? —diye sordu bana, biraz sonra—. O sorun yayılacak gibi görünüyor mu?

— Kırım'da durum sakin! —dedim—. Ama savaştan söz ediyorsan, **Kore** demek istedin sanırım.

— Hepsi aynı dünyadan! Sence, büyüyecek mi bu iş?

— Hayır, sanmıyorum. Ama benim düşüncemin pek önemi yok.

Margherita başını iki elinin arasına alıp, sıktı.

— Bunu düşünmeye dayanamıyorum —dedi—. Şimdi bile ölesiye korkuyorum geçen savaştan. Du-

rum böyleyken, henüz başlamamış bir savaştan nasıl korkabilirim?

— İnsanın yapamayacağı bir iş değil bu —dedim—. Bir tek kadın için çok fazla olur yalnız. Geçmiş gitmiş bir savaştan korkmaktan vazgeçsen, daha iyi edersin.

Margherita bir an düşündü.

— Sanırım, gelecekteki savaşın korkusundan vazgeçip, eskisini sürdürsem, daha iyi olacak. Eski bir korkuyu yenisiyle değiştirdiğin zaman, neye uğrayacağın bilinmez.

Bu sözler büyük bir külçe bilgelikti, övünç duydum karımla. Bu arada o yatışmıştı. Kedinin bir kayısıyı yemekte olduğunu görebildi. Hemen anımsattım:

— Düşes kedinin meyve yememesini söylemişti.

— Daha da neler! —diye kestirip attı Margherita—. Bir kez et yemez bir kedimiz olması talihine erişmişken, onu etobur olmaya zorlamayacağız ya! Kan dökülmesinden tiksinen bir kedi, barış amacına hizmet eden bir kedidir.

Kedinin beğenisine saygı duyarak, düşüncelerimizi şimdi denize doğru ilerlemekte olan birinci taburumuza yönelttik.

— Çocuk konusunda bir tuhaflık var —dedi Margherita, içini çekerek—. Buradalarken, acı çekerek farkındayızdır burada olduklarının. Buradan gittikleri zaman da, gene acı çekerek farkında oluruz arkalarında bıraktıkları boşluğun.

Yaşamın arka arkaya gelen acılardan oluştuğu konusunda anlaşmaya vardık.

Biraz daha açıkladı bunu Margherita:

— Üzüntülü acılar var, mutlu acılar var. Bu yüzden ikisini de ciddiye almanın yararı yok.

KEDİYİ EĞİTMEK

Komşumuz Sinyora Marchella Düşes'in yola çıktığı gün bizim evdeydi. Onun,

— Kedi oğlan çıkarsa, sorun yok. Ama kız çıkar da yumurta yumurtlarsa, bana bildirin lütfen —dediğini duymuştu.

Düşes gittikten sonra, Sinyora Marchella epeyce öfkelendiğini açığa vurdu :

— O çocuk aklı erecek yaşa erişti. Bir ailenin annesi olacak o! Bir düşünün, erkek kediyle dişi kediyi ayırdedemiyor, kedigillerin tavuklar ya da kanaryalar gibi yumurta yumurtlayacağını düşlüyor! Çok küçüklere bile açıklanması gereken, belli temel gerçekler vardır.

Ama Margherita hiç mi hiç oralı olmadı.

— Kedi ne olduğunun farkındaysa, sorun yok —dedi—. Kızımın belli temel gerçekleri bilmemesine aldırmıyorum, ama elbette, tavuk gibi davranmamalıdır kedi, uygunsuz olur bu.

Bu sözleri hem mantıklı hem de güven verici buldum. Ne var ki, Sinyora Marchella aynı düşüncede değildi. Üsteledi :

— Çocukları karanlıkta bırakmak büyük bir yanlışlıktır. En modası geçmiş eğitimciler bile, onların eğitilmesi gerektiğine inanıyorlar.

Margherita'nın düşünceleri sayıca kısıtlıydı, ama hepsi iyice açık seçikti.

— En modası geçmiş eğitimciler bile bir iğrenç kafalılar sürüsüdür —dedi—. O kedi hiç cinsel eğitim görmedi, ama zamanı gelince, ne yapacağını bilir. Kimse bana bu konulardan söz etmedi pek, gel gelelim, büyüdüğüm zaman, bir tavuk ya da kanarya gibi yumurta yumurtlamak aklımın ucundan bile geçmedi.

Sinyora Marchella Margherita'nın usa vurma biçimini değerlendirebilecek türden bir insan değildi. Sordu :

— Bir kızı peri masallarıyla büyütürseniz, yaşamın acımasız gerçekleri karşısına dikildiği zaman, nasıl baş edebilir onlarla?

Hiç sarsılmadı Margherita.

— Siz kendiniz nasıl baş edebildiniz onlarla? —diye sordu—. Ne de olsa, hem siz, hem ben peri masallarıyla yetiştirildik, değil mi?

Sinyora Marchella zamanın değiştiğini söylediyse de, Margherita o ünlü «yaşamın gerçekleri» nin şimdi de tıpkı yirmi yıl önceki gibi olduğunda direndi.

— Bir çocuğun bu tür düşlerini, aldanışlarını elinden almaktan daha büyük bir suç düşünemiyorum —dedi—. Sizin deyişinizle, peri masalları, bir evin temelleri gibidir. Onları görmeyebilirsiniz, ama yapıyı yıllarca ayakta tutan onlardır.

Bu kadarı fazla geldi Sinyora Marchella'ya.

— Asıl suç o düşleri, aldanışları beslemek, büyütmektir —dedi—. Bir kızı el bebek, gül bebek büyütürseniz, örneğin bebekleri leyleğin getirmediğini öğrendiğinde, ne büyük bir sarsıntı geçireceğini düşünün bir.

— Benim için pek de büyük bir sarsıntı olmamıştı —dedi Margherita.

Sinyora Marchella'nın söyleceği çok söz vardı bu konuda. Bütün dünyadaki «cinsel planlamacılar»ca ortaya atılmış her zamanki kuramlar vardı.

— Çocuklarım yirmi yaşına basıncaya dek, peri masalları anlatmaya niyetliyim onlara —dedi Margherita—. Bana anlatılanları şimdi bile anımsıyorum; gerçek olmadıklarını öğrenmeme karşın, on-

lardan hoşlanmam, onlarla rahatlamam sürüp gidiyor.

Sinyora Marchella üstü kapalı olarak Margherita'nın çok akıllı olmadığını söyledi. Buna karşılık Margherita da, yine üstü kapalı olarak, daha ağır sözler dokundurdu. Tartışma böylece sona erdi. Kedimizin ise dişi olduğu anlaşıldı. Soyaçekim dersleri almadığı için, bir yığın yumurta yumurtladı bilmeden!

Bari yeri gelmişken itiraf edeyim, kediler umurumda bile değildir benim. Gerçi onlara karşı uygarca davranırım, ama içtenlikle söylemek gerekirse, tiksinirim onlardan. Kedilerin yaşama hakkı vardır, olabilir. Ne ki, bu konuda Düşes'in isteği benim düşünceme üstün çıkmasaydı, bu hakkı benim evimde kullanmalarına kesinlikle izin vermezdim. Neyse, bizim kedinin sefil bir yaratık olduğunu söylerken, kişisel duygularımı işe karıştırmıyorum; arı, katıksız gerçeği dile getiriyorum. Kediler doğurganlıklarını sergilemeyi severler. Ama bizimki bu konuda olağandışı tutumlu davranıp, dörtten fazla yavru doğurmadı. İlk üç dört gün onun özveri duygusuna hayran kaldık. Gel gelelim, annelik dersleri almadığından, annelik içgüdüsü büyük bir hızla gücünü yitirdi. Bir gün, kara yavruyu mutfağa getirdi önce. Margherita coşkuyla karşıladı onu.

— Şuna bak! —diye bağırdı—. Çocuklarını bize tanıtmak istiyor. Bir dakika geçmeden sepetine geri götürecektir.

Ama geri götüreceğine, zavallı küçümenciği mutfaktaki masanın altına bırakıp ortadan yok oldu. Yavruyu ben götürüp yerine koydum. Kedi bu kez ak benekli kül rengi yavruyu getirip ayaklarımızın dibine bıraktı. Onu da yerine götürdüm, ancak iki kez daha yaptı aynı işi.

— Birini evlat edinmek istersek, hangisini seçeceğimizi öğrenmeye çalışıyor, sanırım —dedi Margherita—. Dördünü birden büyütmenin kendisi için fazla ağır bir iş olduğunu anlamış. Eh, biz de saygın bir aile olduğumuzdan, yavrularından birini, iyiliği için, bize bırakmak istiyor.

Sorumluluğunu bu yolla üstünden atmasını hoşgöremeyeceğimi söyledim. Hamama giren terler. Bu yavruları kendisi dünyaya getirdiğine göre, bakmak da kendisine düşerdi. Gel gelelim, kedi bu düşünceme katılmıyordu besbelli. Ertesi gün aynı işlem yinelendi. Yavrulardan birini büfenin içinde, birini yatakta, birini sobanın altında, birini de yazı makinemin üstünde bulduk. Onları asıl yerlerine geri koyup, bu doğaya aykırı annenin ağzının payını verdik. Ama gene de yavrularını bize sokuşturma umudunu yitirmedi. Onları sabahlığımın cebi, ayakkabımın teki, bir vazo, yastığımın altı gibi güç bulunabilecekleri gizli yerlere saklamaya başladı. Yaratıcılığının son aşamasına eriştiğinde, artık evin her yanından miyavlamalar işitiyor, ama yavruları bir türlü ele geçiremiyorduk. Onları gizlendikleri yerden ancak açlık çıkarıyordu.

Margherita kırsal bölgede oturan arkadaşlarını görmeye gitti. Şimdi yapayalnızım. O sefil kedinin bu kez saatli bombalarını hangi cehennemin dibine gizleyeceğini merak edip duruyorum. Kedi yavrularını suda boğacak türden bir insan değilim. Ayrıca Düşes kesin mi kesin buyruklar saldı:

— Dört yavru olduğuna çok sevindim. Onları Fluffy, Toto, Pecos Bill ve Anselmo diye çağırmayı unutma. Ama yumurta yumurtlarsa yavrulardan biri ve kız olduğunu anlarsan, adını Anita Garibaldi koy!

İşte size Düşes! Bu yurtseverce sözleri çok dokundu bana. Bir de kesinlikle şu gerçek bana coşku veriyor: kedi bir dakika önce Anita Garibaldi'yi gömleğimin yakasından içeriye, arkama koyuverdi. Yurdum beni çağırırsa, yanıt vereceğim:

— Hazırım!

Savaşlara koşacağım sonra, sırt çantamda dört kedi yavrusuyla, hiç kuşkusuz.

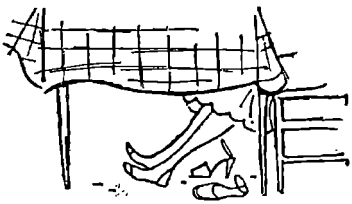

KIRK YAŞ

Margherita çocuklarımız kırsal bölgedeki tatillerinden dönmeden önceki son günlerden adamakıllı yararlanmamız gerektiğini söyledi.

— Ben bu akşam bir başıma eğlenmek niyetindeyim —dedi—. Dans etmeye gidiyorum.

Yanlış deyim kullandığını yakalamıştım. İnsan bir başına bir gösteri yapmak niyetinde değilse, bir başına dans etmeye gidemez. Tek başına dans gösterisi yapmak da, bir eşe, bir anneye yakışmaz. Ne var ki, Margherita «bir başıma» deyimiyle bunu değil, yalnız bensiz gideceğini söylemek istiyormuş meğer.

— Asıl iş senin birlikte gelmemen, Giovannino —dedi—. Bıktım, usandım senin suratından. Gece gündüz, gündüz gece... Sanki Demokles'in suratı başımın üstünde asılı gibi.

— İyi eğlenceler —dedim—. Ben de sinemaya giderim.

— Nasıl istersen —dedi Margherita—. Ama önce beni gece kulübüne götürmen gerek. Geceleyin yalnız başıma sokakta bulunmak istemem. Sonra da uğrar, alırsın beni. Gerçi beni eve bırakacak birini kolayca bulabilirim, ama bütün bütün güvenemem bir yabancıya. Kılık değiştirmiş bir gangster olabilir adam; nereden bileceksin?

Margherita'yı gece kulübüne götürdüm, sonra da oradan uzaklaşırmış gibi yaptım. Margherita'yı bıraktığım masanın olabildiğince uzağında, saksının

içindeki bir palmiye ağacının arkasına gizlenmiş başka bir masaya oturdum. Hem Margherita'nın masasını, hem de dans alanını eksiksiz seyredip, eğlenmek için palmiyenin dallarından birini bir yana itmem yetiyordu. Biraz sonra konuşkan bir delikanlı gelip, yanıma oturdu.

— Oldukça döküntü mal var bugün —dedi—. Bütün kızlar birileriyle birlikte gelmişler. Benim gibi bağımsız çalışanlar hava alacak bugün.

— Üzme tatlı canını —dedim—. Boştaymışa benzeyen birkaç kadın görüyorum.

— Yapma, allah aşkına! —dedi—. Hepsi hepsi birkaç fazla gelişmiş piliç var; hoş, tombul, kırk yaşında!

Kırk yaşında bir kadının yavan bir genç kızdan daha çok verebilecekleri olduğunu ileri sürdüm. Bu gözlemimin gerçekliğine katıldığını, gel gelelim, talihli hatunu seçmenin kolay olmadığını söyledi.

— Çocuk oyuncağı bu iş —dedim—. Gözünü dört aç. Her kadın için, kalabalık yerlerde bir başına oturmanın şaşmaz bir sınav olduğunu aklından çıkarma. Birisiyle birlikteyse, kendini kurtarabilir kadın; kıkır kıkır güler, türkü mırıldanır, sigara içer, iskemlesinde bir o yana, bir bu yana sallanır, adam o gülünç öykülerden birini anlatırsa, utanmış, afallamış gibi yapar. Süzgün, ağlamaklı bir tavır takınır ya da. Adam neden böyle mutsuz olduğunu soruncaya dek, üzgün üzgün uzaklara bakar. Bu soru, geçmişindeki gizli bir üzüntü yüzünden, öbür kadınlara benzemediğini söylemek fırsatını verir ona. Ama kadın bizim gibi yalnız olduğu zaman, iş değişir. Soğukkanlı, kayıtsız, duruma tam anlamıyla egemen görünüyorsa, gerçekten üstün nitelikli bir kadın demektir.

Arkadaşım salondaki birkaç yalnız kadını gözden geçirdi.

— Bak, şurada kafasız bir bebek var, tamam mı! —dedi—. Sıradan bir evde kalmış kız, hiç kaçmaz benden, hemen anlarım. Yürümeyi bile becerebileceğinden kuşkuluyum. Tam bir taşralı, değil mi?

Bir palmiye dalını yana iterek, sordum :

— Şu yeşil giysili, sarışın devanasından mı söz ediyorsun?

— Hayır o değil, soldaki. Çiçekli giysi giymiş, çantasını kucağına koymuş olan var ya, işte o. Görebiliyor musun?

İyice görebiliyordum. Margherita'ydı bu doğallıkla; ayağının tozuyla taşradan gelmişe benziyordu.

— Masanın altındaki şu bacaklara bak —dedi delikanlı—. Zavallı anasının kuzusu! Nasırları olmalı. Ayakkabısının tekini çıkarmış.

— Bence o denli kötü değil —dedim—. Niçin bir denemiyorsun? Bir kez dansa kaldır. Daha fazlasına dayanamayacağına aklın keserse, masasına götürür, bırakırsın.

— Deney yapacak havada değilim —dedi.

Başka üç dört yalnız ördeği tartıştık. Sonunda kararını verdi.

— Şu köşedeki sarı giysili, yaşlı hatunu deneyeceğim —dedi, sertçe—. Başım derde girerse, polis çağır. Sakın beni bırakıp, gitme.

Genç arkadaşım geri dönmedi. Elini kolunu sallayarak kendisine bir şeyler anlatan, sarı giysili kadının masasında oturuyor, sessiz sessiz başını sallayarak kadını doğruluyor, arada sırada da, son derece acıklı bakışlarla, beni yoklamayı başarabiliyordu. Saat on ikiye çeyrek vardı. Benim zavallı taşralı kızım, bir ayağı ayakkabılı, öbürü ayakkabısız, ses çıkarmadan, kımıldamadan oturuyordu. Benim seyrek gelen iç çöküntüsü nöbetlerimden birine tutuldum birden.

Hiç durmadan gençliğimin ardından koşarım ben. Budur üzüntümün kaynağı. Çünkü, ben ne denli sıkı kovalasam, o denli daha gerilere kaçar o da. Kimi geceler eski okuluma giden yolu izleyip, tanıdık bahçe kapısından içeriyi gözlerim. Ama zamanın rüzgârı bütün sözcüklerimi bir sürü ölü yap-

rak gibi sürükleyip, götürmüştür. Bir gömüt gibi sessizdir karanlık.

Kimi zaman oranlama duygumu yitiririm, dünyayı küçülmüş bir ölçüde, mikroskopla bakıyormuşum gibi, bir ve iki sayıları arasındaki sonsuz kesirlerle, iki saniye arasındaki zaman atomlarıyla birlikte görürüm. Çevremdeki her şey devinmeye başlar; oğlumun büyüdüğünü, bahçedeki elma ağacının filizlendiğini, tırnaklarımın uzadığını, önümdeki kâğıdın sarardığını görürüm. Kımıldamayan hiçbir şey yoktur. Eski Yunan filozofunun dediği gibi, bütün nesneler akar, gider; onlar akar giderken, bir ürküye kapılır, zamanın lanetlenmiş yasasından kaçmaya çabalarım, umutsuzca. Haykırırım, uyuyan kızıma, oturduğum iskemleye :

— Dur! Olduğun gibi kal!

Giden gençliğimi durdurmak isterim çünkü, bir kez daha bakmak isterim ona, fırsat varken. Ama zaman gittikçe daha, daha uzaklara sürükler beni geçmişimden, bir zamanlar elimde olan tek ve geçici varlığı çalar benden.

Saat on ikiye çeyrek vardı, benim taşralı kızım gene bir başına oturuyordu masasında. Birden aklım başımdan gitti. Orada, Margherita'nın arkasında gençliğimin ele geçmez hayaleti duruyordu.

Herkes dans ederken, duvarın kıyısından bara doğru sıvıştım. Oradan da kendimi göstere göstere, doğruca Margherita'nın arkasından, dans alanına girdim.

— Son dans için tam zamanında yetiştim —dedim—. Yoksa başka birine mi söz verdin?

Margherita sesini çıkarmadan ayağa kalktı. Farkında olmadan ayakkabısını ayağına geçirdi.

— Oo, bir lastiğin patlamış —dedim, coşkuyla—. Sanırım, her zamanki gibi, hiçbir dansı kaçırmamışsındır.

— Elbette —dedi, başıyla doğrulayarak.

— Yarın ayakların ağrırsa, son gülen ben olurum —diye kışkırttım.

— Dünyaya bir kez geliriz —dedi, gülümseyerek.

Son dans, kırk yaşını geçen herkesin hoşuna giden bir Strauss valsiydi. Bir Hollywood Macar Süvarisi gibi fırıl fırıl dönüyordum. Margherita gençliğimin hayaleti kadar hafifti kollarımda.

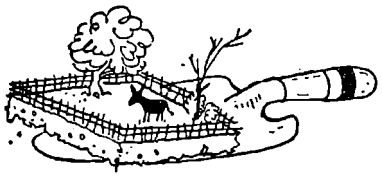

BİR DÖNÜMLÜK ÇİFTLİK

Bizim bütün oymak halkını kırsal bölgeye taşıma düşüncesini kafamda iyice olgunlaştırdığım bir gün, tasarıyı Margherita'ya önermiştim.

Tepkisini şu yanıtla gösterdi :

— Olağan erkeklerden daha yavaş yaşlanmana neden olduğu için, gençliğindeki sorumsuzluğunu koruyabilmen çok rahatlatıcı bir şey.

Bu taşınmanın bedensel, ruhsal bütün yararlarını sayıp döktüysem de, Margherita'nın tutumunu etkilemedi.

— Delilik bu —diye kestirip attı.

Hemen konuyu kapattım. Aradan aşağı yukarı bir ay geçtikten sonra, güzel bir günde, öğle yemeğinde, Margherita soğuk, içten pazarlıklı bakışlarını yüzüme dikti.

Bu bakışlar daha sert tartışmalarımızın giriş bölümünde olduğumuzu gösterdiğinden, yemek masasının başına rahatça kurulup, sıkı durmaya hazırlandım.

Margherita ağır topçusuyla saldırıya geçti :

— Buradan bir taş atımı uzakta, açık alanlar, yeşil çayırlar, uçsuz bucaksız gökyüzü, temiz hava var. Buradan bir taş atımı uzakta, doğa evrenin yaratılmasıyla başlayan mucizeyi gözler önüne seriyor. Toprağın yakınında gerçek yaşam var, ama o bunu istemiyor.

Sonra üzgün üzgün gülümseyerek, takımına döndü :

— Sabırlı olalım çocuklarım. Bizden onu bile esirgeyinceye dek, hiç olmazsa, düşleyebiliriz doğayı —dedi, işi oluruna bırakmış bir havada.

Margherita bir yengi kazanmışçasına karşı saldırıya geçerek, o anlatılmaz ustalıktaki savaş yöntemini uygulamıştı. Buna «İlk adımı atmanın ölümden sonra sağladığı üstünlük» derim ben. Bu söz pek uygun düşmese de, anlamı açık: Ben hoşuna giden bir şey önerdiğim zaman, Margherita düş kırıklığına uğrar, bunu benden önce kendisi düşünmüş olmak ister. Çünkü o zaman o bana değil, ben ona gönül borçlusu kalmış olurum. Onun için önerimin taşıdığı değerleri, yararları yadsır.

Böylece, belli bir süre geçtikten sonra, aslında benim olan düşünceyi kendininmiş gibi ortaya atmak için en uygun anı seçer. Öyle bir yeteneği vardır ki, savaş alanında düşüncesini başkalarına zorla onaylatmaya çalışan bir saldırgan gibi değil, kendini savunacak gücü olmayan bir kurban gibi görünür; boynunu büküp, haksızlığı kamuoyunun dikkatine sunar yalnız.

Ustalıkla, incelikle beni aslında kendimin olan düşünceyi onaylamaya zorlar. Margherita «ilk adımı atmanın ölümden sonra sağladığı üstünlükten» öyle ustalıkla, incelikle yararlanır ki, onun düşüncesini onaylamam, Margherita'nın karşı çıktığı haksızlığın çok büyük olduğunu, bu yüzden benim ona hak vermek zorunda kaldığımı ve yaptığım yanlışlığı düzelttiğimi kamuoyuna açık açık gösterir.

Böylece Margherita bana karşı duyduğu gönül borcunun yükünden kurtulmuş olur, kişilerin gözünde ben yenilen bir saldırgan gibi görünürken, o halkı ezen birine karşı yengi kazanmışçasına yücelir.

Margherita'ya böylesine büyük bir saygım olmasaydı, onun savaş yöntemlerinin, türünün örneği olacak derecede, komünistlerinkine benzediğini söylerdim.

Siyaset bir yana, Margherita derin derin içini çekerek, durumunu güçlendirdikten sonra, sustu. Ben de görüşümü açıklayabildim:

— Benim bütün istediğim de bu, Margherita;

kentten ayrılıp, kırsal bölgede yaşamak istiyorum. Her şeyi tasarladım bile.

Yeniden içini çekti.

— Artık çok geç, Nino. Çok geç farkettin yaptığın yanlışlığı. Kent beni zehirledi bile. Kanıma girdi. Ama önemli olan ben değilim. Burada yaşamak isteğinin yanlış olduğunu içtenlikle onaylaman bana yeter. Benim için taşınma oraya, çocukların için taşın.

Artık ilk adımı atmış olmak için çabalamanın hiçbir yararı yoktu.

— Olur —dedim—. Kırsal bölgeye taşınıyoruz.

Olayı başından beri büyük bir ilgiyle izleyen Albertino ile Düşes, kendi görüşlerini açıklamak gereğini duydular.

— Ben kırda yaşamak istemiyorum —dedi Albertino.

— Ben burayı seviyorum —dedi Düşes.

Margherita fırsattan yararlandı hemen :

— Babanız ne istiyorsa, onu yapacaksınız. Hoş ya da değil, haklı ya da haksız, mantıklı ya da mantıksız, buyrukları uygulanır bir babanın; tartışılmaz. Benim gibi siz de tartışmasız boyun eğmelisiniz.

Böylece kırsal bölgeye taşınmayı kararlaştırdık, ya da en azından ben öyle sanıyordum.

— Margherita —dedim, masaya otururken—, sana sözünü ettiğim çiftliği anımsıyor musun?

— Hayır, anımsadığımı sanmıyorum. Neden sordun?

— Onu satın aldım da, ondan. İlk ödemeyi bugün yaptım.

Margherita'nın gözleri fal taşı gibi açıldı, bir süre şaşkın şaşkın bana baktıktan sonra, çocuklara döndü :

— Babanız iyice çıldırmış —dedi.

Albertino ile Düşes bu söze hiç mi hiç aldırmayınca, Margherita gözlerini tavana çevirip, Tanrıyı deliliğime tanık olmaya çağırdı :

— Gazeteci olarak yeterli sorunu yokmuş gibi, çiftçiliğin sorunlarını da yüklenmek zorunda mı sanki!

Ona heyecanlanacak bir durum olmadığını söyledim.

— Olup olacağı bir dönümlük bir çiftlik —dedim.

Bu sözler Margherita'yı yatıştıracağı yerde, büsbütün coşturucu bir etki yaptı.

— Dört yıldan beri gazeteler «dönüm, dönümlük» laflarını edip duruyorlar. Ee, sen de biraz almak zorundaydın elbette!

İşte bu, Margherita'nın mantık türünün tam bir örneğidir. Şimdiye dek, buna alışmış olmam gerekirdi, ama bu kez kendimi tutamadım, budalalık etmemesini söyledim.

— Budalalık mı? —diye sordu Margherita—. Bütün o toprağa el koyma, kamulaştırma, sel denetimi falan konularındaki tartışmalara karışmıyor muydu «dönüm»?

Hemen karşı çıktım:

— Dönümün siyasetle hiçbir ilgisi yok. Dönüm bir alan ölçüsüdür yalnız —sonra Albertino'ya attım topu—. Sen anlat bunu annene.

Albertino kuşlar gibi cıvıldadı:

— Bir dönüm elli varil eder.

— Alıklık etme! —diye bağırdım—. Dönüm bir alan ölçüsüdür, sıvı değil.

Kızıl Düşes okumakta olduğu **Buffalo Bill**'den başını kaldırmadan söze karıştı:

— Bir on köşeli.

— On köşelinin bu işle ne ilgisi var? —diye sordum, sabırla.

— On köşeli, varilin katsayısıdır —dedi Kızıl Düşes.

— Salak —diyerek, söze karıştı Albertino—. Böleni demek istiyordun, katsayısı değil. On köşeli dediğin, iki boyutlu bir nesnenin çevre uzunluğunun katsayısıdır. Altıgen, yedigen, sekizgen...

Yumruğumu masaya indirdim.

— Yüz dekametre bir dönümdür! —diye bağırdım—. Bundan başka da hiçbir şey değildir. Eğer burunlarınızı o resimli romanlardan çıkarıp aklınızı biraz da ders kitaplarına verirseniz, bir on köşelinin

hiç de bir alan ölçüsü olmadığını, ancak on kenarıyla on açısı bulunan bir biçim olduğunu öğrenirsiniz.

Düşes omuz silkti, Albertino sözü ağzımdan alıp, konuşmayı sürdürdü :

— Bir on köşeli, beş kenarıyla beş açısı bulunan bir beşgenin katsayısıdır. Bir çokgense, tıpkı...

Gene sözünü kestim oğlanın, ama Margherita araya girdi :

— Gücüne gitmesin, ama hepsi senin suçun. Genç kızlığımdaki gibi, karışla, kulaçla ölçülen bir şey alsaydın, bu karışıklık ortaya çıkmazdı. Şunu kafana sok Giovannino, dönüm siyasal düşünce oyunlarının alanına girdi artık, karışıklık öğesi oldu. Kendini çok akıllı sanıyorsun, ne var ki, gerçekte sen ektin bu karışıklık tohumunu ailenin yüreğine. Yıkıcının, bozguncunun biri bu senin dönümün.

Bu anda ben savaş alanından çekildiğim için, tartışma sona erdi. Gel gelelim, ertesi gece birdenbire soruverdi Margherita :

— Tam nereye düşüyor bu çiftlik?

Sonra nasıl bir yer olduğunu, çimen mi, ağaç mı ekili olduğunu sordu. Daha sonra da, bir gün telefonda küçük bir arkadaşıyla övünçlü övünçlü konuştuğunu duydum Düşes'in :

— Hayır, yarın gelemem. Babamın çiftliğini görmeye gideceğiz.

Son dönemeci kıvrıldıktan sonra, arabayı yavaşlattım. Uyardım bizimkileri :

— Bakın, bir dakika sonra toprağımızın geniş kenarına varıyoruz. Bu kenar yol ayrımına dek sürüyor, orada kısa kenarıyla kesişiyor. Kısa kenar sağa doğru gidiyor sonra.

Margherita sordu :

— Ya öbür ikisi?

— Hangi öbür ikisi?

— Öbür iki kenar. Öbür iki kenarı yok, deme sakın!

Albertino beni yanıt verme zahmetinden kurtardı :

— Bütün dönümlerin dörder kenarı vardır. Bir yerlerde iki kenar daha olmalı.

Araya girip yanlışını düzelttim :

— Bir dönüm üç kenarlı da olabilir. Ne de olsa, bir alan ölçüsü o.

O zamana dek yol ayrımına varmıştık. Arabayı durdurdum. Geri geri ara yola girdim yeniden. Düz yol boyunca, bizimkileri uyardığım dönemecin başına dek geri döndüm. Arabayı geri çevirip, yeniden uyardım onları :

— Bu kez çeneyi bırakın, yoksa gene beceremeyeceğiz. «Bir, iki, üç...» diye sayacağım, «Tamam!» diye bağırınca da, çiftliğimizin uzun kenarının başladığını anlayacaksınız.

Yavaş yavaş arabayı kaldırdım, bir yandan da sayıyordum. «Tamam!» diye bağırdığım zaman bütün aile bir yürek oynamasına, coşkuya kapıldı.

— Hangisi demiştin? —diye sordu Kızıl Düşes.

— Nerede? —diye söze katıldı Albertino.

— Sağda mı, solda mı demiştin? —diye sordu Margherita.

Tepem atmıştı.

— Uzun kenarın taa yol ayrımına dek uzandığını söylemiştim size, değil mi? —dedim—. «Kısa kenar da oradan sağa doğru gidiyor» demiştim. Bir toprak parçasının kısa kenarı yolun sağında, uzun kenarı yolun solunda olabilir mi hiç? Yolun sağındaydı toprağımız, doğallıkla!

Bu arada yol ayrımına varmıştım. Bir kez daha geri dönmek zorunda kaldım.

— Dönemece geri dönüş zamanımızı boşa geçirmeyelim —dedim, bizim küçük tayfaya—. Böylece, ölçülerimizi de denetlemiş oluruz. Bu kez «Dur!» diye bağırdığım zaman, uzun kenarın sonuna varmış olacağız.

Ne yazık ki, dönemece geri dönerken, gelişte verdiğim sağa bakmaları buyruğum henüz silinmemişti kulaklarından. Bu yüzden de sağa bakıyorlar, yani ters yönü izliyorlardı. Dönemecin başında, son girişimimizden önce, her şeyi bir kez daha açık seçik anlattım.

— Yürümek daha güvenli olur —dedi Albertino.

— Hayır —diye yanıt verdi Margherita—. Göze çarpmak istemediğimizi söylemiştik, değil mi?

Arabayı çalıştırdım. Bu kez ben «Tamam!» diye bağırınca, hepsi kurulmuş gibi sağa baktılar. Olmuştu. Yol ayrımına vardığımızda, Albertino,

— Arabayla fazla hızlı oluyor —dedi—. Bir saniyede geçiveriyoruz, bitiyor. Yürümek istiyorum ben.

— İki çocuk göze çarpmaz —dedi Margherita—. Bırakalım yürüsünler.

Albertino ile Düşes kıyı kıyı yola koyuldular. Bir an durakladıktan sonra, hiç düşünmeden, hemen kararımı verdim.

— Ne de olsa bizim toprağımız burası —dedim, Margherita'ya—. Neden doğruca içine girip, bakmıyoruz?

— Ya çiftçi bizi görürse?

Yanıt gerektirmeyen, yalnız sormuş olmak için sorduğu bir soruydu bu. Çünkü çiftçi bizi çoktan görmüş, yanımıza doğru yürüyordu.

— Bağışlayın —dedi—, bu toprağı satın alan beyefendi değil misiniz siz?

— Ya, evet, bir bakıma benim —diye karşılık verdim.

Margherita söze karıştı.

— Arabayla geçiyorduk buradan. Çocukların ayakları uyuşmuştu da, biraz yürüsünler dedik. Hemen şimdi gidiyoruz.

Ne var ki, adam çiftliği göstermekte direndi.

Sonra köyün hanına uğrayıp birkaç lokma atıştırdık. Bitişik salonda birkaç köylü içki içiyor, çene çalıyorlardı. Geçerken biri gelip, katıldı onlara. Adamın konuştuğunu duyuyorduk:

— Yol ayrımındaki çiftliği alan herif toprağını görmeye gelmiş.

Bir adam sordu:

— Nasıl biriymiş?

— Bilmiyorum. Herhalde budalanın biridir.

— Öyledir, elbette —dedi başka biri—. Değerinin iki katını ödemiş o çöplüğe, değil mi?

Tuhaf görünüşlü, yaşlı biri söze karıştı:

— Deme yahu! Kentli zavallıcığı bulunca, kazıklamışlar demek.

Bir kahkahadır koptu.

— Bahse girerim ki, bu yeni kişiler oraya fayanslı banyosu olan bir ev yaptırırlar, bahçeye de altında ikindi çaylarını içecekleri bir güneşlik dikerler!

Margherita sert sert baktı bana.

— Giovannino —dedi—, söyledikleri doğru mu?

— Hayır, Margherita.

Bu arada köylülerin söyleşisi sürüp gidiyordu:

— Haklısın. Bir ev yaparlar oraya.

— Karısı da deniz kıyısında, kumsaldaymış gibi pantolonla dolanır ortada.

Sert sert baktım Margherita'ya.

— Margherita —dedim, alçak sesle—, söyledikleri doğru mu?

— Hayır, Giovannino.

Adamlar gülüşüyorlardı gene.

— Zavallı alıklar! Ellerine birkaç metre kare çöplük geçer geçmez, büyük toprak sahibi sanmaya başlarlar kendilerini. Varsıllıklarını göstermek için arabalar dolusu arkadaş çağırırlar.

— Eh, evleri bize gülecek konu olur —dedi daha genç birisi—. Böyle bir toprak parçasına avuç dolusu para ödeyen türden insanlar, hiç kuşkusuz, bir İsviçre dağ evi yaptırırlar oraya. Bir düşünün, nasıl da uygun düşer o ev, Po Irmağı'na!

— Böylelerini bilmez miyim? Her hafta ev yapımının nasıl gittiğini görmeye gelirler. «Usta, şu kapının yerini değiştirebilir misin?» «Şu pencerenin yerine duvar örsen de, şuraya bir pencere açsan, nasıl olur?» «Şu duvarı yıkın da, oraya bir tahta bölme koyun.» Herkesten başka olduklarının, az biraz delimsirek olduklarının söylenmesinden hoşlanırlar. Sonunda da öyle bir fatura gelir ki, Aman Allah!

Aralarında en iyilik sever kişi gibi görünen bir yaşlı adam,

— Ne olmuş yani, parası varsa, dilediği gibi harcayabilir, değil mi? —dedi—.

— Onu varsıl sanmıyorsun, değil mi? —dedi bir başkası—. O adam gerçek bir beyefendi olsaydı, buralara ev yaptırmazdı. Bir dönümcük yer de almazdı hem. Nah şuraya yazıyorum, varsıl değil, varsıllık taslıyor o.

Margherita başını salladı, üzgün üzgün sordu:

— Ee, ne yapacaksın? Geri satacak mısın toprağı?

— Hayır, Margherita. Elime para geçer geçmez, kaloriferi, fayanslı banyosu, özellikle de ikindi çayları için düzenlenmiş bir çiçek bahçesi olan bir ev yaptıracağım oraya. Arada bir yapıyı denetlemeye gideceğim. «Usta, o kapıyı kırk santim sağa alır mısın?... Şu pencerenin yerine duvar örüp, karşı duvara bir pencere açar mısın?» diyeceğim. Tam varsıllık taslayan birine uygun olmaz mı bu davranış?

Margherita içini çekti. Artık olan olmuş, söylenecek söylenmişti. Gözlerinin önüne serdiğim bu görüntünün hoşuna gittiğini itiraf etti.

— Olağanüstü bir şey olacak kentten uzaklaşmak —dedi—. Burada, bu basit, anlayışlı insanlar arasında yaşamak...

YENİ EV

İki metre yetmiş santim genişliğinde, iki metre yetmiş santim yüksekliğinde bir giysi dolabını taşımak olanağı varsa, o zaman, boyutları iki metre on santime doksan santim olan bir kapı boşluğunu taşımak zor olamaz diye üsteliyordu Margherita.

— Hem, unutma —diyordu—, giysi dolabının altmış santim de derinliği vardı. Oysa delinecek duvarın kalınlığı yalnız elli santim.

Ona giysi dolabıyla duvar arasındaki temel ayrımı anlatmaya çalıştım :

— Şişenin ağzıyla mantar arasındaki ayrıma benzer bu. Mantarı çıkarmak işten bile değildir, ama şişenin ağzına gelince, iş değişir.

— Şişenin ağzını çıkarmayı düşündüğüne göre, delirmiş olmalısın —dedi Margherita—. Bir kapı boşluğunun yerini değiştirmek zahmetine katlanamadığın için, odanın ortasında uyumaksa, daha da büyük bir delilik.

Epeyce karışık görünen bu sözleri açıklamak için, neredeyse, ev planının ozalit kopyası gerekecek. Sorunun özü şöyle : Evde otuz altı metre karelik bir oda var. Odanın kuzeye bakan duvarında hiçbir şey yok. Öbür üç duvarın tam ortalarıysa, dolu. Birinde balkona açılan uzun bir pencere, birinde olağan bir pencere, birinde de aralığa açılan bir kapı var. İki metre yetmiş santime, iki metre yetmiş santimlik giysi dolabımız kuzeye bakan boş duvarı kaplamıştı. Bir seksene bir seksen boyundaki yatağımız nereye

sığacaktı? Başka kesiksiz, düz duvar yoktu. Besbelli yatağı odanın ortasına koymamız gerekecekti.

Bu düşünce son derece özgündü, yatağın çevresinde oynaşan temiz havayı göz önüne alırsak, sağlıklıydı da. Ne var ki, başınızı duvara dayamak olanağı bulamadan uyumak, okyanusun ortasında kazaya uğrayan bir geminin parçalarından yapılmış bir salda bulunmak denli güvenlikten uzaktır, bunalıma iticidir. Kendine saygısı olan bir yatak sıkıca bir duvara perçinlenmelidir. Köşeye konulacak bir divan söz konusuysa, iki duvara gereksinme vardır. Yatak kendisi için yapılmış özel bir girintiye sığdırılıyorsa, üç duvara dayanmalıdır.

Aşağı düzeyde bir topoğrafik inceleme ile geometrik çizim, başka bir çözüm yolu daha olduğunu ortaya çıkardı. Kapının güney yanından pencerenin doğu yanına, pencerenin batı yanından da uzun pencerenin güney yanına birer çizgi çekilerek oluşturulacak dik açılı eşkenar üçgenin hipotenüsüne yerleştirilebilirdi yatağın başucu. Bu da özgün bir çözüm yoluydu,, gel gelelim Margherita başını salladı.

— Yatağın başucuna destek olarak hiçbir hipotenüsü beğenemem —dedi.

O zaman tek çıkar yol kalıyordu : kapıyı taa kuzey yönündeki duvara, giysi dolabını da olabildiğince batıya taşımak. İşte bu noktada, elli santimlik bir duvarı delmenin güçlüğünü tartışmaya başlamıştık. Sonunda, bütün bu işlerden elimi ayağımı çektim, yönetimi Margherita'ya bıraktım. Kadınlar her şeyi birbirine bakışımlı (simetrik) yapmaya bayıldıklarından, kötü bir iş etmiştim böylece. Sonraları, bir gün oraya döndüğümde, Margherita'yı mutluluktan bir kedi gibi gırlarken buldum.

— En güç yanı yapıldı —dedi—. Kapı boşluğu açıldı, ancak pervazlarla üst kiriş yok henüz.

Margherita açıklamasını sürdürürken, durumu incelemeye yöneldim.

— Yeni kapı boşluğunu holün öbür yanındaki kapının tam karşısına düşürmeyi başardım. Eşit olmayan aralıklarla yerleştirilen kapıların böldüğü bir hol çirkinin çirkini olur.

Yeni kapı girişi, hiç kuşkusuz, karşıdaki kapı açısından olağanüstü uygun bir biçimde yerleştirilmişti. Gel gelelim, karım bakışıklık (simetri) uğruna, duvarı hol yönünden deldirmişti duvarcılara. Böylece, kapı boşluğunun yarısı bitişik odaya açılmıştı. Bu kapı boşluğunun tam ortasında da odaların ara duvarı vardı. Yılgın yılgın ona bakıyorlardı duvarcılar.

— Böyle yapmamızı buyurdu hanımefendi —dedi ustabaşıları—. Kendisinin patron olduğunu söyledi.

— Elbette ya! —dedi Margherita—. Bütün yapılacak iş, ara duvarı kırk beş santim ileriye taşımak şimdi. Böylece yatak odası ek bir alan kazanacak, küçük kızımın zaten kendisine büyük gelen odası da biraz küçülecek.

— Olamaz! Buna izin veremem! —diye bağırdım—. O duvarın içinde beş altı yüz metre tel var, boru var.

— Öyleyse, bırakalım yerinde kalsın duvar. Kırk beş santimden daha geniş bir kapı gerekmez bize. Hem küçük kızın da fazladan bir «ivedi çıkış kapısı» olmuş olur.

Fazla korkunç, acıklı bir şey değildi bu. Böyle çifte kapı görmeyen mi var! Tek sakınca eşyalardı.

— İşler biraz karışacak —dedim—. Ama eşyaları balkondan içeriye alabiliriz.

Margherita karşı çıktı:

— Öyle şey olmaz! Çok daha iyi bir yöntem var. Eski kapı boşluğunu açık bırakırız, eşyaları içeriye taşıdıktan sonra, duvar örülür.

Yeni evdeki olayların bence en acıklısı bu yatak odası olayıydı. Eşyalar bakımından değil, tasarlandığı gibi eski kapıdan içeriye getirilmişti onlar. Aslında ben bu odayı kendime çalışma odası olarak seçmiş, duvarın içine türlü türlü elektrikli aygıtlar koydurmuştum: iki priz, üç çıkışlı, toprak hatlı bir radyo bağlantısı, bir zil, bir iç, bir dış telefon fişi, birkaç düğme, anahtar. Bu duvarın önüne yerleştireceğim bir masa, oradan bütün dünyaya buyruklar yağdırabileceğim, dünyanın da buyruklarımı dinlemeye hazır olacağı duygusunu uyandıracaktı bende.

Ne var ki, bu odayı görür görmez, yatak odası olarak seçmişti Margherita. Bütün o elektrikli aygıtları içeren duvar, artık iki yetmişe iki yetmiş boyundaki bir giysi dolabının arkasında kalmıştı. Ama şimdi bile zili çalmanın ya da telefona yanıt vermenin bir yolu vardı. Giysi dolabının ince arka tahtasında bir iki delik açmak güç bir iş değildi. Hangi deliğin hangi aygıta açıldığını duraksamadan anımsayabiliyordum. Zilin düğmesi ikinci kapının gerisinde, tam kül rengi ceketimin arkasındaydı. İç telefon sonuncu kapının gerisinde, hiç giymediğim paltomun cebinin yakınındaydı. Dış telefon ise, üçüncü kapının gerisinde, naftalin kutusunun içinde duruyordu. Ailenin başkanının zamanının büyük bir bölümünü giysi dolabının içinde geçirmesi beklenemeyeceğinden, bu hep böyle sürüp gidemez elbette. Ama şimdilik işler yeterince yolunda gidiyor.

Bir evi devralmak büyüleyici bir serüvendir. Bir duvarı yıktırıp, sonra tam eski yerine yeniden yaptırmak keyfi, öylesine incelmiştir ki, kesinlikle hastalık denir bu derecesine. Başkası için yapılmış bir evin bize uygunsuz, kullanışsız görünmesi kaçınılmazdır. Resim odası olacağı besbelli olan bir yere o herifin niçin mutfağı koydurduğunu, ya da yıllarca bir odaya uygunsuz yere yapılmış bir kapıdan nasıl girebildiğini aklımız almaz.

Başka birinin evi hiçbir zaman bizim gereksinmelerimize uyarlanamaz. Kendi evini kendi yaptıracak olan birinin, nerede yemek yiyeceği, nerede uyuyacağı, nerede çalışacağı falan gibi konularda karar vermeyi nasıl olup da bir mimara bırakabildiğini anlayamam. Kısacası bir alıcının yeni aldığı, içinde yaşamaya niyetlendiği eve karşı ilk tepkisi onu içinde yaşanmaz bir duruma getirmek biçiminde olur. Onu temellerine varıncaya dek, tuğla tuğla parçalayamadığına üzülür. Bu olanaksızlığın acısını çıkarmak için, kat çıkmak, eklemeler yapmak yoluna gider; yasaların elverdiğince elbette. Çünkü yapıların, evlerin büyüklüğünü sokak genişliğine ve

yasaları uygulamakla görevli memurların titizliğine göre, hükümet ayarlar.

Kentte gezinirken, her gün yeni yeni yapıların yükseldiğini görürüz. Bunlar öyle korkunç bir beğeninin örnekleridir ki, aklımız başımızdan gider. İşte bu gibi yapılar bütünüyle yasalara uygundur. Gel gelelim, sıradan bir yurttaşın bir evi olsa, oraya yeni bir baca ya da oluk koydurmak, ya da tavan arasını bir depoya dönüştürmek istese, neler gerekmez neler: yarım ton ağırlığında planlar, kopyalar, hesaplar, dilekçeler, salık verme mektupları, imzalar, yetkiler, falan filan. İtfaiye, polis, sağlık müdürlüğü, elektrik - havagazı şirketi, kanalizasyon dairesi, mahkeme, istatistik bürosu, otomobil kulübü ve ayrıca yirmi otuz başka kuruluş işe karışır. Kimi zaman kara, deniz ve hava kuvvetleri bile ilgilenir bu işle.

Ne var ki, ek kat çıkmak ruhsal bir gereksinmedir. Benim de yaptırmam gerekiyordu. Simgesel bir üçüncü kata fazladan bir oda yaptırdıktan sonra, minicik bir banyo bile ekletebildim. Öykünün en etkileyici, en çarpıcı yeri burası. Çünkü evin buhar kazanının güvenlik borusu ile su boruları birbirine yakındı, ikisi de aynı yalıtıcıyla sarılmıştı. Sözü uzatmayayım, bir sabah Margherita şaşkın şaşkın çıktı bodrumdan.

— Giovannino —dedi—, bir bozukluk var gibi görünüyor.

Meğer muslukçu nasıl olmuşsa, buhar güvenlik borusunu banyo borularına bağlamamış mı! Gözlerinizin önüne getirebilirsiniz gerisini...

TAŞINMA GÜNÜ

Zaman zaman en sıradan şeylerin, en önemli şeyler olduğunu farkederiz. Öyle sıradan şeylerdir ki bunlar, hiçbir yazar tırnağının ucuyla bile dokunmaz. Örneğin, taşınma günü, hep böyle bitmek tükenmek bilmeyen konulardan olagelmiştir.

Oysa taşınma çok önemli bir iştir. Her şeyden önce, kendinizi ivedilikle sınava çekmenizi gerektirir. Bütün kirli çamaşırlarınız, karanlık gömme dolapların, merdiven altlarındaki gözden ırak köşelerin, unutulmuş giysi dolaplarının, çekmecelerin içindekiler gözler önüne serilir. Varınız yoğunuz gün ışığına çıkar ve her biri küçük bir parçacık gösterir geçmişten.

Bütün sefil varlığınız asfalta yayılır, insanlar sanki bir gösteri seyrediyormuşçasına, güler onlara. Başarısızlıklar ile günahlar, büyük şeyler ile küçük şeyler, solgun ıvır zıvırlar, karasevda, aldanış. Eski mektuplar, kitaplar, küçülmüş giysiler, açıla açıla ufacık kalmış kalemler, ucu körleşmiş bir dolmakalem, kullanılmış daktilo şeritleri, çocuklardan gizlenmiş bir dergi, hiçbir zaman yapıştırılmayacak olan parçası içinde tıngırdayıp duran bir kırık vazo. Askerlikten kalma bir gaz lambası, savaşın o son, üzüntülü gününde gözümüzde değerini yitirmiş olan bir tabanca kılıfı. İlaç şişeleri, paslı jiletler, çok çok eski yıllardan birinin masa takvimi, eski bir kayış, içinde hiç çay demlenmeyecek olan bir demlik.

İşte sefilliğimizin kırıntıları. Ne denli iğrenç olsalar da, hiçbirini çöpe atmayın sakın; her gömlek düğmesi, her yağlı boyunbağı sizin birer parçanızdır, üstlerinde sizden birer parça kalıncaya dek, giymişsinizdir, takmışsınızdır onları. Her gün öyle sık bakmışsınızdır ki, görünmez bağlar onlarla sizi birbirinize bağlamıştır. Her yanınız, her türden kabuk bağlamış bir yaratıksınız siz. Yaşamın yollarında bocalaya bocalaya ilerlerken, bir şeyler düşürürsünüz arada sırada, beyninizin, yüreğinizin parçaları olan bir şeyler.

Çıktığınız evin önünde, acıklı, dokunaklı geçmişinizin bir sergisi açılır. Evet, sizi kendinizi sınava çekmeye zorladığı için önemlidir taşınma günü.

Her geçen an, küçük bir parçasını üretiriz gelecek ölümümüzün. Karanlık dolaplara tıktığınız bir sürü ölü düşünce, birikmiş bir sürü güçsüzlük izler sizi. Yeni evinizde geçmişinizin önemsiz, saçma yanlarını yeniden keşfedersiniz. Arada sırada tavan arasına kapanıp, geceleyin eve giren bir hırsız gibi, tozları eşelersiniz.

Kızınız geçmişin yürek çarpıntılarından birini gösterir, sorar:

— O da ne?

— Hiçbir şey değil.

— Bir şey değilse, at gitsin bari.

Hele baban cesedini yapıp, bitirsin, kendin atarsın onu, günün birinde.

Düşes bir şeyi sarıp sarmalıyor, ben de bakıyordum.

— Pek beceremedin —dedim—. Tıpkı bir paçavra bohçasına benzedi.

Soğukkanlılıkla yanıt verdi:

— Eleştirmek çok kolay, ama bir kediyi paketlemek o denli kolay değil.

Bir an sözlerinin anlamını kavrayamadım, ama yere bıraktığı çıkın dört ayağı üstünde koşmaya başlar başlamaz, kafama dank etti.

— Duyulmuş şey mi bir kedinin paketlendiği? —diye sordum.

— İyi bir sürücüyle yolculuk ediyorsan, pa-

ketlemek gerekmez, haklısın —dedi—. Ama senin, dönemeçleri öyle bir dönüşün var ki, yolunca yor damınca korunmazsa, parça parça olur hayvancık.

Dönemeçlerde ağırdan alacağıma söz verdim de, ondan sonra kediyi paketten çıkarmaya gönlü oldu.

Evin başka bir yerinde Albertino resimli romanları bir kutuya dolduruyordu.

— Bunları götürmeyeceğim —dedi—. Tozlanmasınlar diye ortadan kaldırıyorum. Çok anılarım var onlarla, biliyorsun.

Ders kitaplarını hiç özenmeden alıp, bir çuvala karman çorman tıkıştırdığı gözüme çarptı. Kendimi tutamadım:

— Onları da bir kutuya koysan, daha iyi olur.

Albertino açıkladı:

— Ama onları birlikte götürüyorum. Ayrıca, hiçbir anımı canlandırmıyorlar ki...

Dokuma ve giyecek bölümünde, bir çarşaf, battaniye, çamaşır yığınına yarı gömülmüş durumda buldum Margherita'yı.

— Sabahın altısından beri, gerekli olanlarla olmayanları ayırmaya çalışıyorum —dedi—. Ama bir sorun var: bu dünyada hiçbir şey gerçekten gereksiz, fazla, ya da gerekli, vazgeçilmez olmuyor.

Durumun acıklılığını anladım, yardımcı olmaya çalıştım elimden geldiğince:

— Margherita —dedim—, yaşamımın belli bir dönemine dek, bir sürü şeyin eksikliğinde, yaşamımı sürdüremeyeceğimi sanırdım: buzdolabı, örneğin, ya da en beğendiğim marka yazı makinesi, su ısıtıcı, resim kâğıdı, masa lambası gibi. Yıllar boyu, yanımda kitaplarım, çevremde o belli tür «hava» olmazsa, yazamam sandım. Sonra, kendimi bir toplama kampına atılmış buluverdim ansızın. Sırtımdaki giysilerden başka hiçbir şeyim yoktu. Orada, o zaman anladım yaşamı sürdürmek için nelerin gerçekten gerekli olduğunu. Tanrının yardımıyla da, onları bir araya getirebildim, tıpkı öbür kişisi gibi yaşayabildim, düşünebildim, yazabildim.

Hapiste kaldığım sürece yanımda bulunan herşey işte şuradaki giysi dolabında. Bakarsan, kendin de görebilirsin, insana gerekli olan şeylerin hepsi, küçük bir çantaya sığabiliyor.

Margherita düşünceli düşünceli yüzüme baktı:

— Giovannino —dedi—, bunların hepsi gerekli şeylerse, artık neden kullanmıyorsun onları?

— Çünkü o zamanki yaşamımı sürdürmüyorum artık; her şeyi kendi ellerimle yapmam gerekmiyor. Sıcak su istersem, iki teneke kutudan yapılmış bir ocağın üstünde ısıtmak zorunda değilim. Parça parça olmuş ayakkabılarımın tabanlarına tahta parçaları takmadan da kuru kalabiliyor ayaklarım.

Margherita başını salladı, sordu:

— Öyleyse, bugünkü koşullarda, o çantanın içindekiler gerekli değil artık.

— Doğru.

— Öyleyse neden atmıyorsun onları?

— Duygusal bir iş bu, sanırım. Onlar benim için öyle anılarla dolu ki...

— Hayır, Nino, o yüzden değil. Onlar yararsız, gereksiz; ama aynı zamanda gerekliler de senin için. Maddi yaşamın için değil, manevi yaşamın için gerekli.

Margherita'yı derin düşüncelere ve çarşaflara, çamaşırlara gömülmüş bırakıp, mutfaktaki paketleme işiyle görevli hizmetçiyi denetlemeye gittim. Hizmetçinin seçme yapmak gibi bir sorunu yoktu, eline ne geçtiyse paketlemişti. Ev içi telefonunun ağızlık parçasını bile sökmüş, paketlemekteydi.

— Onu götürmeyeceğiz —dedim.

— Biliyorum. Hanım da öyle söyledi. Ama gene de sarmamı istedi.

Nedenini öyle merak ettim ki, yeniden dokuma ve giyecek bölümüne uzandım, seslendim:

— Margherita! Ev içi telefonunun ağızlık parçasını sarmanın hiç bir anlamı yok. Onu birlikte götüremeyiz.

— Götür götürme, sarmanın bir zararı dokunmaz, bu plastik şeyler çabuk kırılabilir çünkü.

Düşes'in şöyle böyle sarıp sarmaladığı asıl telefon da holdeki radyatörün üstünde duruyordu. Onu da evde bırakmamız gerektiğini söyledim kızıma.

— Biliyorum —diye yanıt verdi—. Ama, şimdi çalışıyorum orada ben. Telefonun her çalışında işime ara vermek zorunda kalıyorum. Onun için, temelli susturmaya karar verdim.

Çalışma odama çekilmeden önce her yeri bir kez daha dolaştım. Her yer bohçalar, sandıklar, kutularla doluydu. Sözüm ona, «Kişisel eşyalarımızdan başka hiçbir şey götürmeyeceğiz. Yeni evimizde her şey var» demiştim. Gel gelelim, Margherita'nın söylediklerini anımsayınca, onlara kızamadım. Bozuk bir saat, deri bir koltuk bile manevi bir gereksinim oluşturabilir.

Onun için, yola çıkmadan önce, sessiz, dingin, kendi hazırlıklarımı yapmaya giriştim.

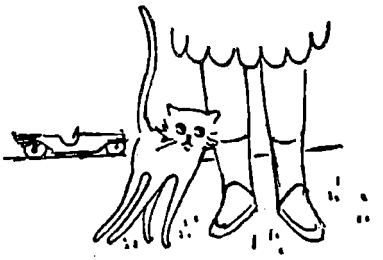

ARABAYLA KEDİ TAŞIMAK

Dünyanın en yumuşak huylu kedisiydi o. Onun kadar kediye benzemeyen bir başka kedi görmedim. Kediye öylesine az benziyordu ki, miyavladığını duymak adamakıllı şaşırtıcı oluyordu. T-S'den (taşınma saatından) kısa bir süre önce onu Düşes'in kucağında görmüştüm. Kendini korumak için tek bir pençe bile atmadan, sarılıp sarmalanmasına, patates çuvalına döndürülmesine izin vermişti. Şimdi, yola çıkmak üzereyken, onu ensesinden tuttum, Düşes'in kollarına bıraktım. Düşes, annesi, erkek kardeşi, Carletto'nun arabasındaydılar. Bizim arabayla eşyalarımızı taşıyordum ben.

Kedi hiç kımıldamıyordu, onu gören uyuyor sanırdı. Gel gelelim, Carletto arabayı çalıştırınca, bir kıyamettir koptu; kızgın bir aslana dönüşmüşe benziyordu kedi. Tıslադı, uludu; bana sorarsanız, aynı zamanda kükredi, borazan gibi öttü. Öyle ki, bir an bütün bir kedi ordusu arabanın içindeymiş gibi geldi hepimize. Sonunda yarı açık bir pencereden sıvışıp, yere atladı kedi. Bir saniye sonra da, bahçedeki en yüksek ağacın tepesindeydi. Şaşkınlığımız geçince, çağırdık, çağırdık onu, ama yararı olmadı. Kararımı verdim.

— Kediyi burada bırakmak zorundayız —dedim.

Bunun üzerine bir kıyamet daha koptu Carletto'nun arabasında. Haykırıp, hönkürdeyen Düşes de, bir anda kedinin ardından dışarıya süzüldü, ağaca tırmanmaya başladı.

— O gelmiyorsa, ben de gelmiyorum! —diye bağırdı oradan.

Hepimiz arabalardan inip, eve girdik. On dakika sonra, Düşes, kucağında kediyle gelip, bize katıldı. Tam böyle olacağını umuyorduk biz de. Kedi elimin erişeceği yakınlığa gelir gelmez, yakaladım. Bir sepete koyup, kapağını telle bağladım. Hiç karşı koymadı. Sepetin aralıklarından bakınca, dibinde kıvrılıp yattığını gördüm, mutlu mutlu gırıldıyordu. Yeniden arabaya doluştuk. Carletto arabayı çalıştırır çalıştırmaz, sepet koltuğun üstünde hoplayıp zıplamaya başladı; bir yandan da dehşetli sesler çıkarıyordu. Neyse ki, sepet sağlam yapılmıştı da, bu zorlamaya karşı dayanabildi.

Cremona'ya doğru yola çıktık. Carletto önde, ben arkadaydım. Pavulo'yu geçinceye dek, işler yolunda gitti. Ne var ki, orada ansızın durdu Carletto. Ben de durup, bekledim.

Yanımda oturup, arkadaki eşyaların çığ gibi kaymalarını önlemek görevini üstlenen arkadaşım Al'a döndüm.

— Bana sorarsan —dedim—, aynı öykü yinelenecek. Önce kedi inecek arabadan, sonra sırasıyla Düşes, Margherita, Albertino.

Ancak, öyle olmadı. Carletto arabadan inip, arkaya, benimle konuşmaya geldi.

— Ya kızını da bir kafese koyarsın, ya da bir adım bile ileriye gitmiyorum artık —diye gözdağı verdi bana—. Sepetin içinde kıyameti koparıyor kedi, onu gören kızın da aynı şeyi dışarıda yapıyor.

Düş kırıklığına uğramıştım. Ama uzun sürmedi düş kırıklığım. Carletto'nun arabasının penceresinden kediyle sepet karışımı bir nesne dışarıya fırladı. Kedi ısıra tırmalaya bir delik açmıştı sepette. Şimdi ön ayakları dışarıda, özgür, arka ayakları sepetin içinde, hapis, koşuyordu. Çığlıklar atan Düşes gidiyordu arkasından da. Bir anda ağaçların arasına doğru giden bir toprak yolda görünmez oldular.

Al'a Carletto'nun arabasına geçmesini rica ettim.

— Siz ikiniz gidin —dedim—. Ben arayı kapayıp, izlerim sizi gene.

Sonra arabayı toprak yolun başına dek sürdüm, beklemeye başladım. Düşes, kucağında kediyle, görününceye dek, hemen hemen yirmi dakika geçti. Ne var ki, kedi arabayı görür görmez, çırpınıp kurtarıverdi kendini. On beş metre uzağa kaçtı, gözlerini bize dikti oradan.

— Bin arabaya! —diye buyruk verdim, Düşes'e—. Yoksa seni elli papele, yol ayrımında çergi kuran çingelenere satarım.

— Kedimi bırakmam! —dedi Düşes.

Ona güvence verdim:

— Kediyi bırakmayacağız ki. Çok yavaş giderim, böylece o da arkamızdan gelebilir.

Düşes arabaya bindi, hemen hemen yüz metre, kedinin yetişebileceği hızla sürdüm, sonra gaza basıp, son hızla ileriye fırladım. Üç elim olsaydı bu hızı sürdürürdüm de. Ama Düşes eksiksiz bir halk devrimi başlattığından, dört yüz metre sonra durmak zorunda kaldım. Araba durur durmaz, dışarıya süzüldü kız, yolun kıyısındaki hendekten atladı, çalılardan oluşan çitin arkasında görünmez oldu. Bir sigara yakıp, dudağımın kıyısından sarkıttım. Ne denli umursamaz bir durumda olduğumu gösterir bu size. Ne de olsa, beklemekten başka bir şey yapamazdım. En az yirmi dakika beklediysem de, Düşes dönmedi. Arabadan inip, ağzım çıktığı kadar seslendim kızıma. Ama tek yanıt tatlı bir miyavlama oldu. Kedi oradaydı, hendeğin karşı yakasında kıvrılıp, yatmıştı. Açtım ağzımı yumdum gözümü, sövüp saydım ona.

— Kızım nerede? —diye bağırdım. Ancak verdiği yanıtı işitemedim.

Derken, arkamdan bir araba yaklaşıp, durdu. Carletto'ydu gelen.

— Sen önden gitmiyor muydun? —diye sordum.

— Evet —diye yanıt verdi.

— Öyleyse neden geriden geldin?

— Bilmiyorum —dedi Carletto—. Onu karına sormalısın. Ama, kendisi burada değil.

— Nerede?

— Kediyi aramakta olan kızını görünce, arabadan indi. Küçük oğlan da indi. Şimdi üçü birlikte tarlaları köşe bucak dolaşıp, kediyi arıyorlar.

— Kedi burada —diyecektim; gel gelelim, kedi ortadan yok olmuştu.

Yapılacak en akla yakın işin ters yönlere gitmek olduğunu kararlaştırdık. Carletto geri dönüp, Milano'ya doğru gidecekti, ben de Cremona'ya doğru ilerleyecektim. Böylece hiç kuşkusuz birimizden birimiz onlara rastlayacaktık.

— Milano'ya varıncaya dek onları bulamazsan, dön, geri gel. Aynı biçimde, ben de Soresina'ya dek gider, dönerim —dedim.

Carletto arabasının kapısını açtı, ama biner binmez çarçabuk kapattı kapının camını.

— Kedi! —diye haykırdı—. Kedi arka koltukta.

Carletto'nun kediyi arabadan indirmesine yardım ettim. Sonra ikimiz de yavaş yavaş oradan uzaklaştık. Yolda hiç kimseye rastlamadan, Soresina'ya dek gidip, döndüm. Carletto da, ben de aynı anda kalktığımız noktaya döndüğümüzden, eylemimiz beklenmedik derecede uyumlu bir biçimde sona ermişti. Kedi hendeğin karşı yakasında oturmuş, bundan sonra ne olacağını görmek için, ağırbaşlı, soğukkanlı bir havada, bekliyordu. Tam o sırada Milano yönünden bağrışlar çığrışlar duyduk, küçük, yitik topluluğumuzun yaklaşmakta olduğunu gördük.

— Sana seslendiğim zaman, durman gerekirdi! —dedi Margherita, Carletto'ya. Carletto onu hiç görmediğini anlatmaya çalışırken, Margherita sözünü kesti:

— Aldırma. Şimdi sorun kedi. Onu bulamazsak, küçük kızım gönlü kırık ölür.

Hendeğin kıyısında kıvrılmış yatan kediyi gösterdim. Hayvan sanki bu yürekler acısı durumla hiçbir ilgisi yokmuş gibi, son derece canı sıkkın, umursamaz bir havaya bürünmüştü.

Margherita içini çekti.

— Neyse, hepimiz buradayız ya, en önemlisi bu —dedi.

Carletto söze karıştı:

— Hemen hemen hepimiz. Al'ı göremiyorum.

— Senin arabana binmemiş miydi o?

Carletto kollarını iki yana açtı:

— Hiçbir şey bilmiyorum —diye kekeledi—. Bütün bildiğim şu: kediyi arabamda istemiyorum.

— Çok iyi —dedim—. Düşes dışında kalan yolcularını al. Hedefe varıncaya dek, hiç durmadan gaza bas.

Carletto Margherita ile Albertino'yu alıp, Cremona'ya doğru yola çıktı. Düşes ile ben yalnız kaldık.

— Aslında gideceğimiz yer çok da uzak değil —dedim, ona—. Aşağı yukarı altmış kilometre. Arabayı çok yavaş sürerim, kediyle sen beni izlersiniz.

Yola çıktım. Düşes, arkasında kediyle, hendek boyunca bir süre yürüdü. Sonunda yoruldu.

— Ben arabaya biniyorum —dedi—. Deminki gibi çok yavaş sür arabayı da, kedi bize yetişebilsin.

Yavaş yavaş ilerledim. Kedi hemen hemen bin beş yüz metre bizi izledi. Derken, yol kıyısındaki bir içki evinden birisi bana seslendi. Al'dı bu. Dışarıda oturuyordu, önünde bir kadeh kırmızı şarap vardı. Arabaya binmesini söyledim.

— Hayır —dedi—. Otobüsü bekliyorum. Karım, çocuklarım, köpeğim var evde.

Camı kapadım, motoru çalıştırdım. Ama ürkütücü, acı bir ses elimi vitesten çektirdi. Kedi yanıbaşımda, Düşes'in kucağında kıyameti koparıyordu. Kapıyı açtım:

— Defol! —dedim, ama, yerinden kımıldamadı.

Kapıyı kapadım, arabayı sürdüm. Bir süre havlar gibi, acı acı, kesik kesik bağırdı. Artık tırmalamıyordu. Sonunda bağırmaktan bile vazgeçti. Yolculuğun bundan sonrası kolay oldu.

Eve vardığımızda, ötekiler ortada yoklardı. Üç saat sonra çıkageldiler.

— Nerelerdeydiniz? —diye sordum.

— Bergamo'da —diye yanıt verdi Carletto—. Bir yerde sağa döneceğime, sola dönmüşüm. Ama kötü de olmadı, Al'ı bulduk çünkü.

Arabadan son inen Al oldu. Yüz kızartıcı bir biçimde sarhoştu. Kapının önündeki sütunlardan birine sarıldı,

— Evimi, çocuklarımı bir daha hiç göremeyeceğim! —diye hıçkırmaya başladı.

— Duygusal bir adam bu. Kurtulmalı duygusallıktan —dedi karım.

Sonra yolculuktan çok hoşlandığını ekledi.

Kediyi bir türlü arabamdan indiremedik. Derin bir uykuya dalmıştı. Yiyeceğini garaja götürmek zorunda kaldık. Sonunda, ama ancak bu evden başka bir yere gitmeyeceğimizden emin olunca, oturma grevine son verdi. Gene dünyanın en yumuşak huylu kedisi kimliğine büründü. Birisi kuyruğuna basarsa, öyle yumuşak bir sesle miyavlıyordu ki, duyan başka bir gezegenden geldiğini sanırdı.

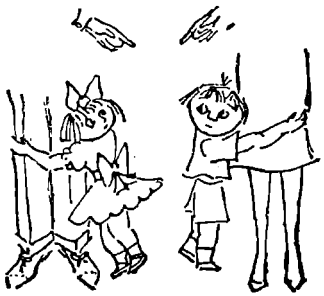

KISKANÇLIK

İşlerin nasıl gideceğini biliyordum, ama gene de, onları akıl sağlığımı koruyacak biçimde düzenlemeye çalışmıştım.

Yeni evimize taşınır taşınmaz, eşyamızı arabadan indirdik, giysileri, çarşafları, dolaplara koymak, yatakları yapmak için doğruca ikinci kata götürdük. Margherita'yla ben, böyle olağanüstü durumlar için, etkili bir yöntem geliştirmiştik. Ben çalışırdım, o da beni yönetirdi. Kusursuz bir beyin gücü ile beden gücü birliği. Sonunda benim harcadığım onca çaba yüzünden, başına ağrılar girerdi Margherita'nın hep.

Bu kez de Margherita hemencecik yerleşme eylemimizin komutasını ele aldı. Ancak bu kez, ek yardımcı olarak, bir hizmetçi vardı alt katta. Margherita yarım saat beni isteklendirdikten, işe özendirdikten sonra, kendi halime bıraktı. Uzayıp giden sıkı bir çalışma dönemi geçirdim; sonunda bir iç çekişi işittim arkamda. Dönüp, baktım. Bizim «çete» kapıdaydı. Albertino sordu bana :

— Kendi odalarımız olacak mı? Yoksa, yataklı kanepelerde mi yatmamız gerekiyor?

— Kendi odalarınız var —dedim.

İşimi bırakıp, onlarla birlikte yürüdüm holde. Bir kapı açtım, Albertino'ya :

— İşte —dedim—. Bu senin odan.

— Ya benimki? —diye sordu Düşes—. Ben nerede uyuyacağım?

Bitişik kapıyı açıverdim:

— Bu da seninki!

İşimin başına döndüm. On dakika sonra hole seslenip, işlerin nasıl gittiğini sordum.

Düşes de oradan seslenerek yanıt verdi:

— Tam ortasındayız yaptığımız işin.

Derken, elinde bir çantayla, Albertino göründü holde.

— Buldum onu —dedi, kız kardeşine—. Artık başlayabiliriz.

Önce uzaktan gözledim onları, sonra da, girişimlerine iyice daldıkları zaman, yavaş yavaş yanlarına yaklaştım. Albertino çelik metreyi açmış, odasının enini boyunu ölçmeye koyulmuştu. Hiç kuşkum yoktu; kapılarının, pencerelerinin genişliğinden tutun da, yer kaplamalarının, duvarların rengine, niteliğine dek, tıpatıp birbirinin eşiydi iki oda. Bu arada çocuklar bir metrelik bir cetvelle iki odanın tavan yüksekliklerini de ölçtüler, aynı çıktı. Kapıları, pencereleri aynı yöne bakıyordu. Düşes radyatör dilimlerini saymaya, elektrik düğmesinin, lambasının fişini takacağı pirizin yerden yüksekliğini ölçmeye girişti. Ama daha en can alıcı noktaya gelmemiştik. Düşes, yakınmaya başladı, doğallıkla:

— Onun yatağı benimkinden daha büyük, daha güzel!

Gerçekte aynı büyüklükte, aynı biçimdeydiler. Çarşafları, battaniyeleri, döşekleri hep aynıydı. Yatak örtülerinin rengi değişikti yalnız. Ne var ki, çok geçmeden, yeni bir şey daha buldu Düşes:

— Benim bir tek kapaklı yazı masam var. Oysa onun kapaklı yazı masasından başka, bir de kitaplığı var.

Albertino buna karşı çıktı:

— Ama onun masasında üç büyük, dört küçük çekmece olduğundan, daha çok yer var.

Her şeyi kılı kırk yararak düzenleyen ben olduğumdan, bu noktada araya girdim. Her rafı, her çekmeceyi kendi elimle ölçtüm. Çocuklar gözlerini dört açmışlardı. Gerekli hesapları yapınca, ikisinin toplam oylumlarının eşit olduğu ortaya çıktı.

— Fazla söz istemez —dedim, Düşes'e—. İkinizin de aynı büyüklükte çekmeceniz, rafınız var.

— Bunu söyleyen sensin —diye homurdandı Düşes—. O toplamları nasıl çıkardığını bilmiyorum ki...

Tam o sırada Margherita içeriye girdi. Mimarın bürosundan genç bir adamın geldiğini, aşağıda olduğunu söyledi. Bir dakika beklesin diye haber gönderdim. Birden patlayabilecek bir fırtınaya karşı önlem olarak, çalıştığım odanın pencerelerini kapadım, yarım bıraktığım işimi düzene koydum. Sonra genç adamı aradım. Çocukların odalarında, çeşitli eşyaların oylumlarını bir sürgülü hesap cetveliyle denetliyordu. Sonunda, bir kez daha, her şey, olmaları gerektiği gibi çıktı.

Düşes'e sordum:

— İçin rahat etti mi şimdi?

— Etmese, ne yapabilirim ki? —dedi—. Siz erkek milleti hep ortaksınızdır, doğallıkla.

Ne var ki, kanıtlanan eşitliğin onu mutlu ettiğini söyleyebilirim. Düşes çıkıp, gittikten sonra, genç adamla başka konulardan söz ettik. Ama yirmi dakika geçti geçmedi, Margherita gene geldi.

— Oğlun ağlayıp duruyor —dedi—. Ne yaptın ona?

— Ne yapmış olabilirim ki? Hiç!

Margherita'yla birlikte odasına gittiğimizde, yatağına uzanmış, hıçkırıyordu oğlan. Sonunda derdini söyletebildim.

— Her zamanki adam kayırmacılık! —dedi, hıçkırıkları arasında—. Kızının ampulü yetmiş beş mumluk, benimkiyse altmış mumluk yalnız.

Margherita içime işleyen, soğuk bir bakışla baktı bana.

— Doğal bu! —dedi—. Kızından başkasını gözün görmüyor!

—İşin doğrusu, senin gözün oğlundan başkasını görmüyor! —diye yanıt verdim.

Bir oğluyla bir kızı olan ailelerde işler hep böyle gider. Anne babanın kızından yana olduğundan, oğlana karşı acımasızca haksız davrandığından kuşkulanır. Öte yandan baba, annenin, sırf kızı kıskandığı için, önyargılı olduğundan kuşkuludur. Çoğu zaman bu konudaki tartışmalarda çocuklar da hazır bulunurlar, yalnız kaldıklarında da kendi başlarına sürdürürler onu:

— Sen babanın gözdesisin —der oğlan, kız kardeşine.

— Sen de annenin gözbebeğisin —diye karşılık verir kız.

Böyle bir kuşku uyandığından aralarında, birbirlerine karşı sürekli olarak tetikte bulunurlar. Her ikisi de kendilerini bir haksızlığın kurbanı sayarlar. Doğruluk gereği aralarındaki dengeyi eşitlemeye çalışsak da, gittikçe daha çok sorun çıkar ortaya. İkisinin de aynı şeylere gereksinme duymamaları, aynı şeylerden hoşlanmamaları aksaklıklar yaratır. Bir kez Albertino'ya bir futbol topu vermiş, aralarında eşitliği sağlamak için de, tam aynı fiyata, görkemli bir taş bebek almıştım kız kardeşine. İki armağana da bakan kız, içini çekti:

— Ben daha küçüğüm ya, her zaman hakkım yenir.

Fiyat etiketlerini gösterdim:

— Öyle bir şey yok —dedim—. İkisinin fiyatları kuruşu kuruşuna aynı.

— Paradan söz etmiyorum —diye karşı çıktı.— Futbol topundan üç kat pahalı bir elektrik motoru alsaydın, işime yarar mıydı sanıyorsun? Bir armağanın fiyatı değil, yararlılığıdır önemli olan. Taş bebeğin insanı futbol topu kadar eğlendireceğini söyleyemezsin, değil mi? İşte bu yüzden aldatıldığımı söylüyorum.

Öfkeyle sordum:

— Acaba nasıl sağlayabilirdim eşitliği?

— Bilmiyorum —dedi—. Ben babam değilim! Babam olsaydım, bilirdim o zaman.

Başıma daha fazla bu tür dertlerin açılmasını istemediğimden, çocukların yeni evdeki odaları konusunda özellikle uğraş vermiştim. Ne var ki, Albertino ampulünü çıkarıp, kız kardeşininkinden daha az mumluk olduğunu gördüğü zaman, bütün önlemlerim boşa gitmişti. Bu durumun böyle sürüp gidemeyeceğini anlamıştım artık. İkisinin de ruh sağlığına yararlı olacak, köklü bir çözüm yolu bulmalıydım. Önce onları ruhlarındaki hastalıklı noktaları açıklamaya zorlamam gerekiyordu, sonra da kimi köklü eylemlere girişmeliydim.

Sağlamca ciltlenmiş bir defter gösterdim onlara.

— Çocuklar —dedim—, evden öyle sık ayrılıyorum ki, ruhsal gelişmenizi gereğince izlemek olanağı bulamıyorum. Bu gülüp geçilecek bir konu değil. Çünkü gazetelerde okuyup duruyoruz; babaları kendilerini böyle boşladığı için, kimi ölümcül hastalıklardan ölen ya da sonunda hapishaneye düşen bir sürü çocuk var.

Beni desteklemesi için çağırdığım Margherita söze karıştı :

— Çok doğru. Daha geçen sabah Cenova'da küçük bir kız tifüsten ölmüş.

Bu son küçük haber özellikle etkiledi onları.

— Ruhsal gelişme ne demek oluyor? —diye sordu Düşes.

— Sinir sistemimizin gelişmesi —diye açıkladı Margherita—. Birisi çarpık, bozuk düşündüğü zaman, bedeninin bir parçası da etkilenir bundan. Tıpkı hipnotizma gibi; dışarıda hava sıcakken bile, üşüdüğünüzü sanırsınız, ya da bunun tersi olabilir. Ancak ruh sağlığı daha önemlidir.

Margherita'nın açıklaması yeterliydi, düşüncemi anlatmayı sürdürdüm :

— İkinizin de, her gece yatmadan önce, o gün sizi en çok etkileyen olayla, o konuda ne düşündüğünüzü bu deftere yazmanız gerek. Eve döndüğüm zaman, yazdıklarınızı okuyacağım, nasıl geliştiğinizi anlayacağım.

Düşes sordu :

— Önce taslak yapıp, sonra temize çekmemiz gerekiyor mu?

— Hayır, bir kez yazmanız yeter. Okunaklı olması koşuluyla, kurşunkalemle de yazabilirsiniz, dolmakalemle de.

— Olağanüstü bir düşünce —dedi Margherita—. Arkasında ruhsallık bulunan bir günce! Ne gizemli, ne büyüleyici!

O akşam yolculuğa çıktım. Üç gün sonra eve döndüğümde, çocukların güncelerini okumaya can atıyordum.

Cumartesi, ayın yirmisi

Bugün kız kardeşimle birlikte bisiklete binmeye gittik. Irmak kıyıları, kırlar ıssızdı, tek kişiye rastlamadık. Birisini rahatsız edebilirim diye, bisikletin zilini çalmaya korktum. O birisinin kim olabileceğini merak ediyorum.

Alberto

Bugün erkek kardeşimle birlikte bisiklete binmeye gittik, ama ön lastiğim patladı.

Carlotta

Pazar, ayın yirmi biri

Bugün penceremin altından bir köpek geçti. Yukarıya bir baktı, hemen uzaklaştı. Köpeklerin de acelesi olabilir mi?

Alberto

Bugün annemin, yuhsal deftere Alberto'nun yazdıklarını okuduğunu gördüm. Oğlanın da babası kadar aptal olduğunu söyledi.

Carlotta

Pazartesi, ayın yirmi ikisi

Bugün hiçbir şey olmadı. Üzgünüm.

Alberto

Bugün kediyi seyrettim.

Carlotta

Başka bir el yazısıyla yazılmış bir yazı vardı sonunda :

Çocuklar, babanız döndüğü zaman evde olmazsam, buzdolabında tavuk söğüş ile peynir olduğunu söyleyin ona. Çocuklar, annenizi, babanızı sevin.

Anne

Tavuk ile peyniri buldum. Onları yerken, Düşes'in yaptığını yaptım, kediyi seyrettim.

YENİ EVİN ŞAŞIRTMACALARI

Kalorifer ocağını denemek için bodruma indim. Biraz kâğıt ile odun attım ocağın içine. Beş dakika sonra, evin içi dumanla doldu.

— Baca çekmiyor —dedi Margherita.

Çeksin çekmesin, dama çıkıp da bacanın içine bir şey atarsanız, yerçekimi yasasına göre, o şeyin dibe ulaşması gerekir. Albertino dama çıktı, bacanın içine çakıl taşları attı. Ben de bacanın alt ucunda, kurumların boşaltıldığı deliğin yanına çömeldim, çakıl taşlarının düşüşünü izlemeye çalıştım. Sonunda, bacanın tıkanmış olduğu anlaşıldı.

— Sekiz dokuz ay duvarcılara evi alt üst ettirdin de, bütün o süre içinde, bacayı temizletmek aklına gelmedi —dedi Margherita.

Herkes bilir, taksi yalnız gereksinme duyulmadığı zaman bulunan bir araçtır. Gel gelelim, baca temizleyiciler her zaman taksiden daha da beterdir, çünkü onlar hiç mi hiç bulunmazlar. Çatıdan birkaç kiremit kaldırdım, uzun bir demir çubuk soktum bacaya. Bir süre dürtükledikten sonra, bir kurum birikiminden daha büyük, daha sert bir engele rastladı çubuk.

— Çatının kiremitleri aktarılırken, işçiler bacanın içine bir kiremit düşürmüşlerdir herhalde —dedi Margherita—. Hızlıca itsene!

Demir çubuğun karşısında direnme kalmayıncaya dek uğraşıp didindim. Demir çubuğu daha aşa-

ğılara itmeye çalıştıysam da, ne yazık ki, gene saplanıp kaldı.

— Kiremit baca deliğinin biraz daha aşağısına takılmıştır bu kez —dedi Margherita.

Yeniden uğraşmaya koyuldum.

Ansızın keskin çığlıklar yükseldi alt kattan. Hepimiz ne olduğuna bakmaya koştuk. Düşes odasında kapalı kaldığı için, ağlıyordu. Ben de açamadım kapıyı, birkaç dakika çekiştirdikten sonra, bırakıp, içerdeki tutukluya, ne olduğunu sordum.

— Bir zincir var —dedi.

— Orada zincir falan olduğunu anımsamıyorum —dedim—. Ama zincir varsa, önce sağa, sonra da sola doğru itmeye çalış.

— İtemiyorum —dedi Düşes—. Tutacak yeri yok. Ayrıca, yukarıdan aşağıya doğru gidiyor zincir.

Margherita şaşırıp kalmıştı.

— Bu çocuk olmayan şeyleri görüyor —dedi—. Belki de sayıklıyordur.

Düşes ne görürse görsün, bir düzine güçlü omuz vuruşumla açılmalıydı kapı. Gel gelelim, bir milim bile kımıldamadı. Bunun üzerine, dışarıya çıkıp bir merdiven aldım, pencereye tırmandım.

Tıpkı Düşes'in betimlediği gibi, ne de olsa, som demirden yapılmış üst pervazdan tabana dek uzanan, zorlanırsak zincir diyebileceğimiz bir şey vardı kapıda. Benim demir çubuğumdu bu!

Başkalarının evinde çalışırken görürseniz, duvarcı ustaları çok hoş kimselerdir, evet; ama sizin evinizde çalışırlarken, işin rengi değişir. İkinci katta yaptırdığım değişikliklerden biri de, bir kapı girişini ördürüp, iki metre öteye yenisini açtırmak olmuştu. Yeni kapının ortasından ise, baca iniyormuş meğer. Ustalar böyle önemsiz bir ayrıntıyla beni rahatsız etmek istememiş olacaklar ki, kapı pervazının orta yerinden kapatıvermişler bacayı. Bu durumda bacanın neden pek çekmediğini anlamak hiç de güç değil!

Şimdi kaloriferin ocağı çalışır durumda. Ama Düşes'in kapısı dışarıdan içeriye doğru açılacağına,

içeriden dışarıya doğru açılıyor. Kapı girişinin tam ortasında da, üst pervazdan tabana dek uzanıp, kalorifer ocağının dumanını taşıyan, kırk santim çapında bir baca var. Bacanın iki yanındaki kapı kanatları ancak kırkar santim açılabiliyor. Midemizi fazla şişirmezsek, hepimiz o aralıklardan sığabiliyoruz. Hiç kimse Düşes'in odasının erişilmez bir yer olduğunu söyleyemez.

Albertino sevecen bir insan, bu da bir dereceye dek, avutuyor beni.

Bir sabah Margherita çalışma odama daldı, etekleri tutuşmuştu.

— Elektrikte korkunç bir bozukluk var —dedi—. Albertino'nun tavan lambasından su boşanıyor. Kapının yanındaki elektrik düğmesini kapattım, bütün evin elektriğini de girişten kestim. Su akıp duruyor. Hemen elektrik şirketine telefon etsen iyi olur!

Onun dediğini yapmak yerine, hemen ikinci kata fırlayıp, banyo küvetinin musluğunu kapadım. Bu olay aramızda uzun bir tartışma başlattı. Margherita'nın savunduğu kendi varsayımı şu, mantığa dayanıyordu: elektrik dinamoları çağlayanlarca çalıştırılır, böylece kendisi doğallıkla elektrik santralında bir su borusunun patladığını düşünmüştü. Bu arada Düşes elektrik süpürgesini almış, Albertino'nun odasından hole yayılan büyük su birikintisini temizlemeye çalışıyordu.

Yemekten sonra, Albertino annesini bir köşeye çekti, uzun bir söyleşiye daldılar. Derken, bir ara, ikisi de ortadan yok oldu; birkaç dakika sonra da Margherita tek başına döndü, sordu bana:

— Nino, üç boyutlu bir metrenin katsayıları nedir?

— Üç boyutlu metre mi?

— Albertino'nun ev ödevine yardım ediyorum. Bunun içinden çıkamadık. Dahası da var, litreyle saat arasında bir ilişki kuramayacağız gibi geliyor bize.

Margherita'nın, banyo küvetinden su taşmasını önlemek için ışıkları söndürmeye koşması yetmezmiş gibi, metre küpe «üç boyutlu» deyip çıkmıştı şimdi de. Öyle bezmiştim ki, Albertino'yu çağırıp, problemi bana okumasını söyledim. Başladı:

— 160.000 metre küp oylumundaki bir fıçıya iki musluktan şarap doluyor. Eğer birinci musluk saatta 100.000 metre küp şarap akıtıyorsa...

Öfkeyle sözünü kestim:

— 160.000 metre küp oylumlu fıçı mı? Duyulmuş şey mi bu?

Süklüm püklüm, kollarını iki yana açtı Albertino.

BAHÇE KAPISI

Yeni evde ortaya çıkan ilk sorun bahçe kapısı oldu. Gri boyalı, demirden yapılmış, küçük bir bahçe kapısını açıp kapamak kimsenin başına dert olmamalıydı. Ama yalnız bir tek anahtarı bulunması aksaklıklara yol açıyordu. Kimin anahtarı yoksa, içeriden birine kapıyı açtırmak için, zili çalması gerekiyordu. Bir anahtar daha olsaydı bile, çocuklara veremezdik. Ayrıca başka büyükleri de düşünmek gerekiyordu.

Sabahleyin saat sekizde Albertino ile Düşes okula gidiyorlardı. Daha sokağa adımlarını atmak için bile, bahçe kapısından geçmeleri gerekti. Evde hizmetçi, uşak bulunmadığından, ya babaları ya da anneleri kalkıp kapıyı açmalıydı onlara. Bu ev halkından baba geç saatlara dek çalışır, saat dörtten beşten önce yatmazdı. Annenin ise öyle bir yaradılışı vardı ki, sabahın saat onundan önce, bir türlü dikey durum alamazdı. Olağan bir aile için söz konusu olmayan bu sorun, bizim için önemli mi önemliydi.

Birinci gün ben kalktım, ikinci gün de Margherita. Üçüncü gün ikimiz de kalkmadığımızdan, bağıra çağıra evde kapalı kaldılar çocuklar. O akşam Margherita'yla ben sorunu ciddi ciddi inceledik. İlk elde, çocukların duvara tırmanarak dışarıya çıkmaları düşüncesini bir yana bıraktık.

— Beden eğitimi bakımından iyi olurdu —de-

di Margherita—. Ama, düşüp, kafalarını kırabilirler.

Sonra duvarda çocukların sürünerek geçebilecekleri bir delik delme düşüncesi üzerinde durduk, ancak, onu da onaylamadık. Bunu yapmak, bahçe kapısını açık bırakmakla bir olurdu. Yedek anahtar yaptırıp onlara verme olasılığını, eğitsel nedenlerle, önceden bir yana atmıştık. Bahçe kapısına elektrikli bir kilit taktırmak düşüncesi aklımıza geliverdi birden. Holde bir düğmesi olurdu, çocuklar kilidi açmak için o düğmeye basarlardı, kapıyı arkalarından kapatınca, kendiliğinden kilitlenirdi gene. Ne var ki, bu iş için bir duvarcı, bir çilingir, bir de elektrikçinin çalışması gerekirdi ki, bu da ev halkının aylıkları için yıkım olurdu. Bu noktada bir esin esti içime.

— Margherita, çok çok uzaklarda aradık yanıtı. Çoğu zaman gerçek daha yakında, belki de bizim içimizdedir. Aslında yalın mı yalın, kolay mı kolaydır. Çocuklar anahtarı alıp, kapıyı açıp, sonra anahtarı iki kez çevirerek, arkalarından kilitleyebilirler. Sonra da onu mektup kutusunun içine atıverirler, olur biter.

Hemencecik bir «kostümlü prova» sahneledik. Albertino ile Düşes yukarıda anlattığım işlemi uyguladılar. Sonra ben mektup kutusunun anahtarını aldım, kutuyu açıp bahçe kapısının anahtarını çıkardım, kapıyı açtım. Sonra sokağa çıktım, anahtarı iki kez çevirerek bahçe kapısını kilitleyip, mektup kutusuna attım gene.

— Olağanüstü! —dedi Margherita—. Şimdi de ben deneyeyim.

Sıra onundu. Mektup kutusundan anahtarı aldı, bahçe kapısını açtı, sokağa çıktı, kilidin içinde iki kez çevirdiği anahtarı, mektupların atıldığı yarıktan içeriye kaydırdı. Gecenin saat dokuzuydu, hepimiz soğuktan titreşerek, birbirimize sokulduk. Margherita ile benim üstümüzde gecelik, ayaklarımızda terlik vardı. Birden şaşkın şaşkın yüzüme bakan Margherita,

— Nino —dedi—, neler olup bittiğini tam çı-

karamıyorum, ama önsezim yanlış bir iş yaptığımızı söylüyor bana.

— Çok haklısın —dedim—. Eğer kediyi mektup kutusunu açmaya, oradan bahçe kapısının anahtarını çıkarıp, bizi içeriye almaya razı edemezsek, sanırım geceyi dışarıda geçirmek zorunda kalabiliriz. Sabah olunca bile, bu açmazdan kurtulmuş sayılmayız.

Demirden bir bahçe kapısı dediğimiz zaman, az çok sanatsal güzellikte bir desen oluşturan, demir çubuklardan örülmüş bir dantel aklımıza gelir. Gerçekten, bizimki de bu türdendi. Gel gelelim, ev sahibinin aşırı sakınganlığı yüzünden, bahçe kapısının iç yanı sık örgülü, kalın bir tel tabakasıyla kaplanmış, böylece kötülükçü birinin aralıktan elini uzatıp, mektup kutusunu karıştırması önlenmişti.

Sonunda Albertino'yu duvara tırmandırdık. O sırada yoldan geçmekte olan yaşlıca bir çift, bize duyuracak bir sesle, çağdaş ana babaların çocuklarını eğitme biçimleri konusunda yorum yapıyorlardı.

— Bizim zamanımızda bir baba oğlunu kamçılardı duvara tırmandığı için —dedi adam.

— Anneler de gecelikle kapıdan dışarıya adımını bile atmazdı —diye söze karıştı kadın.

Bir kez Albertino duvarı aştı mı, her şey son derece kolaylaşacaktı. Bütün yapacağı mektup kutusunu açıp, anahtarı çıkarmak, sonra da bizi içeriye almaktı. Ama... posta kutusu kapalıydı. Margherita kutunun anahtarını cebine koymuştu. Sorun yoktu gene de, anahtarı kapının bir aralığından Albertino'ya kaydırıverecektik, tamam. Ama bu noktada, Margherita bağışlanmaz bir şaşkınlıkla, anahtarı mektup kutusunun yarığından içeri kaydırıverdi.

Duvara tırmanmaya başladım, öyle sözü edilecek bir güçlükle karşılaşmadan, kendimi yukarıya çekebildim. Ama iş bitmemişti. Arkamdan Margherita geliyordu. Tırmanması için bütün yüreklendirmeme, öbür yandan aşağıya inmesi için tutup, yardım etmeme karşın, görülecek bir çabayı gerektirdi bu eylem. Ancak, daha onun ayakları yere de-

ğer değmez, dışarıdan Düşes'in sızlanan sesi duyuldu :

— Ben ne olacağım?

Duvarı yeniden aşmalı, Düşes'i kucağıma almalı, duvara tırmanmalı, kızı Margherita'ya uzatmalıydım. Yeniden işe giriştim. Kendi hesabıma, gidiş-geliş üç yolculuk etti toplam olarak.

Eve varınca, bir ateş yaktık, ısındık. Daha, iki anahtarı kutudan çıkarmak sorunu vardı karşımızda. Margherita olağanüstü bir soğukkanlılıkla, kapıyı menteşelerinden çıkarıp, baş aşağı çevirip, sallamamızı önerdi. Aynı yöntemi mektup kutusuna uygulamanın daha kolay olacağını düşündüm, öyle de yaptık. Gece yarısından önce her şey yoluna girmişti. Margherita içini çekti.

— Ben ölünceye dek bir hasta gibi bu evde kapalı yaşamaya yargılıyım, sanırım —dedi—. Tut ki, canlı canlı gömüleceğim!

— Hayır, Margherita, öğretici bir denemeydi bu. Çünkü bize yöntemimizin aksak noktasını gösterdi. Bundan böyle, evden son çıkanımız, mektup kutusunun anahtarını üstünde taşımayı anımsamalı.

Ertesi sabah yeni sistemimiz ilk gerçek deneyini yaşadı. Saat sekizde Albertino ile Düşes okula gitmek üzere evden çıktılar. Ne yazık ki, Albertino mektup kutusunun anahtarını cebine atıp, gitmişti. Dışarıya çıkmak istediğimde, tırmanarak aştım duvarı. Bakkalın çırağı getirdiklerini duvarın üstünden atmış. Saat on birde aynı yoldan eve döndüm. Öğleyin, Albertino ile Düşes döndüklerinde, anahtarı ele geçirip, bahçe kapısını açabildim. Gel gelelim, Margherita'nın sinirleri iyice gerilmişti.

— Bundan böyle, mektup kutusunun anahtarı bende kalacak —dedi—. Bu türden karışıklıklar olmayacak artık.

Margherita saat üçte çocuklarla birlikte sokağa çıktı. Ben üçüncü kattaki çalışma odamda çalışmakta olduğumdan, bahçe kapısını arkasından kilitleyip, anahtarı da mektup kutusuna atmış, mektup kutusunun anahtarını ise, birlikte götürmüş. Saat dörtte birisi bir iş konusunda telefon etti. Yolumu

kesen duvarın üstünden aşarak, kent merkezine koştum. Çocuklar Sinyora Marcella'nın evinde kaldıklarından, Margherita saat altıda tek başına eve dönmüş. Bahçe kapısı kilitli, anahtarı da mektup kutusunun içindeymiş. Bizim mektup kutusu dışarıdan açılamaz.

Saat sekizde eve döndüğümde, Margherita bahçe kapısının önünde bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. İçtenlikle söylemem gerekirse, bir kez daha duvarı tırmanmayı hiç canım istemiyordu. Gidip lokantada yemek yedik, geceyi de bir otelde geçirdik.

Ertesi gün pazardı. Akşamüstü Albertino ile Kızıl Düşes'i aldık. Albertino'yu duvara tırmandırdım, mektup kutusunun anahtarını bir aralıktan kaydırdım içeriye. Oğlan bahçe kapısını açtı.

Kızıl Düşes tiksintiyle söyleniyordu:

— Burası tımarhaneye döndü! Bıktım usandım artık! Başımı alıp, gideceğim bir gün.

Alaylı alaylı sordu annesi:

— Nereye gidecekmişsin bakalım?

— Orası beni ilgilendirir! —diye karşılık verdi Düşes.

Bugünlerde Albertino ile Düşes ikinci kat penceresinden girip, çıkıyorlar eve. Ama bu böyle sürüp gidemez. Bir yolunu bulmamız gerek. Yoksa okulu bırakıp, evde oturmak zorunda kalacaklar. Eğitime bir sözüm yok, iyidir hoştur, elbette; ama sağlık önce gelir.

TABUTUMA ÇAKILAN ÇİVİLER

Yıllarca kendi malım olan bir evcik ile bu evciğin kendi malım olan duvarlarına çakılacak çivileri düşledim. Çivi dediysem, öyle pirinç başlı sefil raptiyelerden değil, gerçek çivilerden söz ediyorum. Duvara bir raptiye saplamak, aşı yapmak gibi bir iştir. Aşılar ise, kadınların cicili bicili bir şeyler sarkıttıkları, delinmiş kulak memeleri gibi, insan bedenine karşı doğal olmayan saldırılardır bence. Tüfekle ateş etmeyi öğrenmem gerektiğinde ve bu amaçla askeri üniforma giymeye zorlandığımda, bizi yarı belimize dek soyup, bir kuyruğa soktular. İrikıyım hayvan gibi bir hastane görevlisi, her birimizin göğsünün koltuk altına yakın bir yerine, içi oyuk bir iğne sapladı. İğnenin dışarıda kalan ucu vidalıydı. Birer birer önüne vardığımız doktor, oraya bir şırınga vidalayıp, tifoya karşı bir aşı pompaladı. Böylece hükümet derimizin altına dek sızıp, serkeş, dik başlı basillerimizi ulusallaştırmış oluyordu.

Söylediğim gibi, aşılardan tiksinirim ve yıllarca kendi malım olan bir evcik ile duvara çakılacak bol bol çivi, koyu renkli, kalın çivileri, ya da on beş santim boyunda, parlak çivileri düşledim. Duvara çivi çakmak eşsiz bir serüvendir. Pürüzsüz, ak sıva, kendi altında yatan gizemli düzensizlikleri, çarpıklıkları örter. Oyunumuz iki tuğla arasındaki, çivinin çakılabileceği yeri bulmaktır. Son kargışlı savaş

sırasında, radardan söz etmeye başladıklarında, ciddiye alamadım onu. Sıvanmış bir duvarın neresine çivi çakılabileceğini, radar gelsin de göstersin bana bakalım. Çünkü ben canlı bir bulucu aygıt gibiyim. Dikin beni sağlam bir betonarme duvarın önüne, onun çatlaksız yüzünün altındaki delinebilir, yumuşak noktayı sezivereyim size.

İşte, yıllarca, kendi malım olan bir duvara çivi çakmayı düşledim. Çünkü insanın kendi duvarına çaktığı çiviler, bir yapıyı eve, yuvaya dönüştüren türden dayanıklı birer bağlantıdırlar. Toprağı sonsuza dek sahibine bağlayan, «iyelik hakkını almak» gibi bir eylemdir çivi çakmak. Bir kira evinin duvarına çivi çakan insan, bir gün bu bağlantının kopacağını bilir. O gün gelince de, çiviyi çıkarmayı yüreği kaldıramaz belki. Çivi artık elektrikle bağlantısı olmayan bir priz gibi kala kalır orada.

Sonunda, uzun süredir istediğim duvarı elime geçirdim. Söylemenin hiç gereği yok, hemen bir çivi çakma şenliği düzenledim kendime. Çekicin her vuruşuyla, yeni ev ile aramda yeni ve görünmez bir bağ yarattığımı, serseri gönlümün yeni bir müziğin notalarıyla etkilendiğini seziyordum. Ondan sonra, ne zaman sinirlerim bozulsa da, kendimi palabıyıklı bir akümülatör gibi görsem, bu dört duvarın bir yıldırımsavar görevi yapacağını, beni aşırı gerilimden, yıkılmaktan koruyacağını biliyordum.

Sonunda, bir gün, duvar artık bir tek çivi daha çakılamayacak duruma geldi. İnsanın, kendi evinde bile olsa, canının istediği sayıda çivi çakabileceğini sanması aptallıktır. Yalnız deliler insanın doğa yasalarının kölesi olduğunu bilmezlikten gelebilir. Biz sıradan ölümlüler, bir yerin, daha fazlası sığamayacak denli, çivilerle dolduğunu biliriz, tıpkı midemizin tıka basa doyduğunu anladığımız gibi. Bir evin duvarı, duruma göre, 120, 572 ya da 1987 çivi alabilir, bir fazlasını değil.

Bir gün en yüksek sayıda çiviyi çaktığımı, bir tek bile daha çivi çakmanın, ilmeği kendi boynuma geçirmekle bir olacağını farkettim. Çekicimi fırlatıp at-

tım elimden, çaktığım bütün o çivilere baktım. Her biri bana bir yolcunun dönüp, geçtiği yola bakması denli zevk verdi. Artık benimle alçak gönüllü evim arasındaki bir bağın halkaları olarak ilgimi çekiyorlardı çiviler yalnız. Bu çiviler beni eve perçinlemekle de kalmıyorlardı, evin bütünleyici birer parçası olmuşlardı artık. Ev ise beni toprağa bağlıyor, ölünceye dek orada yaşamam gerektiğini sezdiriyordu bana.

Bir gün sordum:

— Hangi odada ölmemi salık verirsin, Margherita?

Şaşkın şaşkın yüzüme baktı.

— Margherita —dedim—, kira evinde oturan kişi, sık sık taşınır, ya da en azından, her zaman bir taşınma olasılığı vardır. Biz de kıyıya ulaşıncaya dek, yıllarca yedi denizi gezdik dolaştık. Şimdi küreklerimizi yaktık işte, gemimizin tahtalarını tavuk kümesine dönüştürdük.

— Fazla zorluyorsun düşgücünü, Nino —dedi Margherita, ciddi bir tavırla—. Kümesimiz yok bizim. Bizi kızdırmak için, arada bir ortaya çıkan, iki sefil güvercinimiz var yalnız.

— Elbette öyle —dedim—. Tavuk kümesi sözü bir iğretilemeydi yalnız. Bu duvarların arasında karaya çıkmışız biz, bu duvarların arasında ölmeliyiz. Sence en uygun oda hangisi, onu söyle yeter.

Margherita elindeki dikişi bir yana koyup, iskemlesinden kalktı.

— Haklısın —dedi, içtenlikle—. Düşünülmesi gereken bir konu bu.

Hemen sözünü kestim:

— O denli ivedi bir sorun değil, Margherita. Tanrı bilir yalnız, daha ne kadar taban tepeceğiz bu yaşam yolunda.

— İyi ya işte, bu yüzden düşünmemiz gerekiyor. Bu yaşamda insan her şeye hazır bulunmalı, ölüme de. İyi düşün, Giovannino, ansızın ölümcül

bir hastalığa yakalansan, nerede ölmek isterdin?

Omuz silkerek yanıt verdim:

— En akla yakın seçenek, yatak odası olur. Önce, geniş bir oda; aydınlık, havadar, sonra.

Margherita üzgün üzgün başını salladı:

— Bütün bu yastan, üzüntüden sonra, gidip, senin ölüm döşeğinde uyumamı doğal buluyor musun? Senin yastığına başımı koyuyorum, yatağın başucunda son okumakta olduğun kitabı görüyorum...

Son derece akla yakın bir düşünceydi bu. Ben hep hoşgörüsüz olmuşumdur bencillere karşı. Nasıl bir hanımefendi, beyefendi gibi yaşıyorsak, öyle de ölmeliyiz, bence. Ne gereği vardı, Margherita'ya öylesine acı çektirmemin?

— Oda geniş olduğundan, radyatörün yanına bir sedir koymaya olanak var hep. Yatağımız yerine, onun üstünde ölebilirim.

Margherita içini çekti.

— Böylesine sağlıksız ayrıntılara girmek ayıp olmuyor mu? —dedi—. Ancak, konuyu açmışken, sonunu getirelim bari. Yatak odasının, evin en iyi odası olduğunu sen, kendin söyledin. Öyleyse, sen gittikten sonra, neden ayrılayım o odadan. Çünkü, düşündükçe daha iyi anlıyorum ki, asla uyuyamam senin öldüğün odada. Bu bir incelik sorunu, yüksek beğeni sorunu.

Ancak, sedir düşüncesi çekici gelmişti bana, ucunu bırakmadım:

— Gerçekte, çocukların odası bizimkinden bile daha uygun sana, bal gibi onlarla oda değiştirebilirsin.

Oyun alanı dışında kalıp, bizi dinlemekte olan Düşes söze katıldı o anda:

— Senin öldüğün odada uyuyamam ben. Ölüler korkutur beni —diye kestirip attı.

— Önce, babanın ölüsüne karşı saygılı olmayı öğrenmen gerek —dedim.

Margherita öfkemi paylaştı:

— Evet, ananızın babanızın ölüleri kutsal sayılmalı sizin için —dedi, çocuklara, sonra bana dö-

nüp, ekledi—. Nino, ne söylediklerini bilmiyor bunlar. Gel gelelim, yatak odamızda ölmekte direnmen şaşırtıyor beni. Çalışma odan çok daha uygun olmaz mı? Bir sedir var zaten orada. Öyle çok zamanın geçti ki o odada; rahat, sıcak duygular uyandırır sende. Hem, öylesine sıkı çalıştığın bir çevrenin ortasında son günlerini yaşaman çok kahramanca olur. Batan gemisiyle sulara gömülen bir kaptan gibi tıpkı.

Kötü bir düşünce değildi bu, bir geminin kaptanıyla karşılaştırılmam epeyce gururumu okşamıştı hem.

Ama bu noktada Albertino'nun söyleyecekleri vardı:

— **O** senin odanda uyuyamayacağını söylüyor, öyleyse nasıl benim o odada çalışmam umulabilir? Biliyorsun, evin başkanı ben olacağım o zaman, senin çalışma odan da benim karargâhım olacak. Sen hep bir adamın çalıştığı yer ışık dolu, sevinç dolu olmalı demez miydin? Sen çalışma odasında ölürsen, hep üzücü çağrışımlar olur.

— Son derece akla yakın bu —dedi Margherita—. Bu çocuğun ayakları yere basıyor. Şimdi düşünüyorum da, çalışma odanın bitişiğindeki odanın havası daha sıcak, daha içten belki.

Düşes karşı çıktı:

— Kimse benim oyun odamda ölemez! Yapılacak ev ödevim var! Birazcık daha büyüdüğüm zaman, arkadaşlarım beni görmeye gelir, gramofon çalmak ister canımız. Hiç kuşkusuz, öldüğün odada dans müziği çalmamı istemezsin!

— Kendinden utanmalısın! —dedi Margherita—. Şimdiden aklın müzikte, partilerde! Ben senin yaşındayken, hiç de böyle şeyler düşünmezdim.

— Öyleyse, pek akıllı değilmişsin —dedi Düşes—. Peki, seni görmeye gelen arkadaşlarını ağırladığın oturma odasına ne dersin? Ne de olsa, ölecek olan **senin** kocan.

Margherita bu öneriyi bir sabotaj olarak niteledi. Öyle anlamsız bir yeri ben de beğenmemiştim. Kala kala yemek odasıyla mutfak kalmıştı ge-

riye ki, onlar da zaten olamazdı. Birdenbire, yeni bir düşünce uyandı kafamda.

— Garaj! —diye bağırdım.

Hemen gidip denetledik orayı. Adamakıllı temizlendikten, silinip süpürüldükten sonra, kusursuz bir yer olacağında anlaştık.

— Geniş kapı, hem ölüye saygılarını sunmaya gelenlerin akışını, hem de tabutun geçişini kolaylaştırır —dedim.

Margherita ile ben bir kutunun üstüne oturup birer sigara yaktık. İçini çekerek konuştu Margherita :

— Bu sorunun da üstesinden geldik. Garajda ölmek düşüncesi biraz can sıkıcı bir şey, Nino. Ama, Tanrı nasıl yazdıysa, öyle olsun!

Bir iki dakika sessiz kaldık, sonra yeniden doğal canlılığıma kavuştum.

— Yazgımızın bize neler hazırladığı konusunda ne bilebiliriz ki Margherita? —dedim—. Son nefesimizi gerçekten bu garajda verip vermeyeceğimizi kim biliyor? Bir tren çarpışmasında ya da araba kazasında ölebiliriz, biliyorsun. Ya da, belki denize uzanan bir çiçek bahçesinde dolaşırken, bir inme iner, düşer kalırız!

Düşlere daldı Margherita.

— Denize uzanan bir çiçek bahçesi! İşte sana güzel bir resim! Batan güneş sulara gömülürken ölmeyi bir düşün!

Karşı çıktım :

— Ben şafakta ölmeyi yeğ tutarım. Dünya temizken, tazeyken...

Biraz tartıştıktan sonra, öğleden sonra saat iki buçuk üzerinde uzlaştık. O saatta her şey öğle güneşinin altında dingindir, kımıltısızdır. Karanlık garajdan çıkıp, kendimizi bir mayıs sabahının parlaklığı içinde bulunca, çok mutlandık.

— Yaşam sürüp gidiyor! —dedi Margherita.

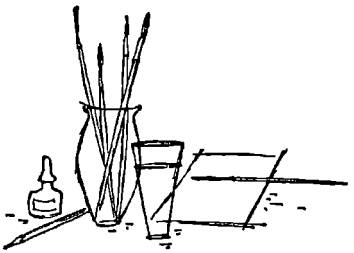

YAĞMURDAN KAÇARKEN DOLUYA

Dertlerimden kurtulduğum, onlara üstün çıktığım kuruntusunu beslemek, güçlendirmek için, onlardan geçmiş zamanla söz ederim hep. Örneğin bugün her türlü hastalığın pençesindeyim, ama, şöyle konuşmayı yeğ tutuyorum: O zamanlar, karbüratörü aksırıklı tıksırıklı, bir bujisi eksik, yüreği tekleyen, elektrik donatımı birbirine girmiş, eski, külüstür bir Ford gibiydim. Elim ya da ayağım, dirseğim, diz kapağım, dişim, burnum, farlarım, belkemiğimin kıkırdakları, kısacası, her zaman bir yerim arızalıydı.

Eğer, ayakta durabiliyorsam, merhemler, gargaralar, karbonat, iyot, D.D.T., müshiller, fosfatlar, hardal yakıları, sülükler, sülfatlar, yoğurt, madensuyu sayesindeydi bu. Bu gün bütün aileyi toplayıp bir konuşma yaptım:

— Durum ciddi. Özenle inceden inceye birleştirilmiş bir tel ile lehim dizgesi motoru dağılmaktan koruyor. Her gün çalışması gerektiğinden, onarım için bir garaja da bırakamıyorum. Ama ona destek olmak için bir şey yapılmalı. Bundan böyle evimizin kuralının şöyle olması gerek: altı gün boyunca, vicdanınızın izin verdiği her şeyi yapabilirsiniz. Ama pazartesi günleri babanız işlerini şaşmaz bir düzenle yürütebilmelidir. Babanız arka arkaya pazar, pazartesi geceleri, arada da bütün pazartesi günü çalışmak zorunda. İşte pazartesilerin bütün gündüz

saatları ona adanmalı. Şaşmaz bir düzenle çalışması gerekiyorsa, iki gereksinmesi var demektir: tam bir sessizlik, dinginlik ile sindirebileceği yiyecekler. Altı gün boyunca, babanız mide ağrılarına katlanabilir, gel gelelim, pazartesi günleri biraz şımartılması gerekiyor.

Albertino ile Düşes bu sözlerimle bir diktatörlük kurma niyetinde olmadığımı anlamışlar, kendilerini bu kurala göre ayarlamayı kararlaştırmışlardı. Düşes olası anlaşmazlıklardan kaçınmak için, ayrıntılı sorular sormaya girişti:

— Pazartesi günleri masandan zamk yok olursa, ne bileyim, çini mürekkebini ya da resim kâğıdını bulamazsan, dilediğince kızabilecek misin?

— Hayır —diye yanıt verdim—, zamkın ortadan yok olması büyük bir suç değil. Gerçekte, pek sık kullanmıyorum onu. Ne var ki, her pazartesi günü resim çizmem gerek. Bu nedenle, kağıt ile mürekkebin yok olmasına izin veremem.

— Çok iyi —dedi Kızıl Düşes—, demek ki ben çalışma izlencemi değiştireceğim.

Sorulacak bir tek sorusu vardı Albertino'nun:

— Pazartesi günleri, bir bardak portakal suyu sıkabileceğin kadar portakal bulamazsan, dilediğince kızabilecek misin?

— Evet —dedim—, bir bardak portakal suyunun eksikliği, bütün motoru arızaya geçirebilir.

— Çok iyi —dedi Albertino—. O günü elmayla, armutla ya da hangi meyveyi bulabilirsem, onunla geçiştiririm.

Margherita'nın bu konuda açıklayacağı bir düşüncesi yokmuş gibi görünüyordu. Evin yeni kuralının hepsinin kafalarında iyice yer ettiğini düşünüyordum ki, o da söze karıştı:

— Demek ben kocasının midesini haftada yedi gün zehirleyen, şimdiyse, bunun bir güncüğünden elini çekmesi rica edilen, Lucrezia Borgia gibi bir insanım. Bunu mu demek istiyorsun?

Hiç de bunu söylemek istememiştim, daha açık anlatmaya çalıştım:

— Demek istediğim yalnız şu: Pazartesi günle-

ri sindirimi güç olan yemekler yapmamaya özen göstereceksin. Örneğin, yemekler arasında kızarmış bir şey olmamalı.

Mutfaktaydık, Düşes, doğallıkla, benim çini mürekkebimle fırçalarımı almış, büyük masada çalışıyordu.

Onları benim kullanıp kullanamayacağımı sorduğumda,

— Henüz pazartesi olmadı —dedi.

— Biliyorum —diye yanıt verdim—. Yalnızca, fırının yanına, duvara **Pazartesileri kızartma yasak!** yazmak istiyorum.

Bu sözlerimi uygulama alanına taşıdım, tümceyi duvara yazdım. Margherita sıkkın sıkkın başını salladı.

— Belli siyasal duvar karalamalarını, afişlerini anımsatıyor bu bana —dedi—. Neden «Önderimiz her zaman haklıdır!» ya da «İnan, savaş, baş eğ!» yazmıyorsun?

İşi hafife alan bu alaya karşı çıktım :

— Bana bak, pazartesi günleri midem için başkaldırmakla, çalışma verimimi, dolayısıyla da, çocukların geleceğini korumuş oluyorum!

Reformdan sonraki ilk pazartesi günü geldi çattı. Bütün önceki gece çalışmıştım; iskemlemden kalktığım zaman, büyük bir bardak portakal suyuna gereksinme duyuyordum. Buz dolabında dört beş litre portakal suyu sıkmaya yetecek portakal buldum gerçekten. Sonra yukarıya çıkıp, çalışma masama döndüm. Fırçalarım kusursuz bir düzende, sarı bir kavanozun içindeydiler. Yanlarında da bir şişe çini mürekkebi duruyordu. Genellikle zamkımı sakladığım yerde Düşes'in bir pusulası vardı : «Zamk benim masamda. Hiç korkma, git, oradan al.» Zamka gereksinmem olmadığından, hiç korkmadım, kaygılanmadım.

Sabah olağanüstü bir parlaklıkta geçti, göz açıp kapayıncaya dek, saat bir olmuştu. Derken ev içi telefonu çaldı, Margherita öğle yemeğine çağır-

dı beni. Ama daha Margherita'nın sesi kulağıma ulaşmadan, kızartma yağının kokusu burnuma gelmişti. Şimdi, kimi okurlarım, kokunun telefon teliyle gelemeyeceğini, merdivenleri çıkıp, çalışma odamın kapısının altından geçerek bana ulaşmış olabileceğini söyleyeceklerdir. Ne var ki, koku öylesine keskindi ki, telefon telinden geçebileceğine kalıbımı basabilirim. Mutfağa girince, daha masaya oturmadan, bir öksürük nöbeti geçirdim. Hiç sesimi çıkarmadım yine de, ama, birkaç dakika sonra okuldan dönen Düşes, okul çantasını bir yana fırlatıp, ağzını açtı:

— Viale Romagna'nın köşesini dönerken, pis koku burnumun direğini kırdı! Anne, pazartesi günleri kızartma yapılmayacağı kuralını anımsamıyor musun?

Margherita'nın işi başından aşkındı, tavada bir şeyler kızartıp duruyordu. Ama, bize döndü, sordu:

— Pazartesileri mi? Hay Allah! Cumartesileri sanıyordum ben. Bu Milano'da cumartesilerle pazartesilerin böylesine birbirine benzemesi şaşılacak şey.

Bu durumdan yararlanmak istemedim. Diplomatça,

— Bir gün başka bir güne öylesine benzer ki, insanın zaman kavramını yitirmesi işten bile değildir —dedim—. Neyse, bu durum yinelenmeyecek. Her pazartesi günü duvara bir duyuru asacağım: **Dikkat! Bugün pazartesi!**

Ertesi pazartesi günü, portakal suyumu içmek için mutfağa indiğimde, duvara asılı tencere, tava sıralarının yakınına yerleştirdim duyuruyu. Gel gelelim, saat birde mutfağa döndüğümde, Margherita'yı kızartma yaparken buldum.

— Margherita! —dedim, öfkeyle—. **Dikkat! Bugün pazartesi!** yazılı duyuruyu görmedin mi?

— Gördüm elbette —dedi, soğukkanlılıkla—. Bayıldım bu düşüncene. Ama, bu işe başlamışken, şunu da ekleseydin bari: **Yarın Salı!** Bugünün gerçek pazartesi olduğu konusunda neden böyle üstelediğini anlayamıyorum.

Tam o sırada okuldan dönen Düşes, çantasını yere fırlatıp, söze girişti:

— Bu salak evde pazartesi günleri kızartma yapılmayacağını bilmiyor musun?

O zaman anımsadı Margherita. Ama, öyle bir dehşete, şaşkınlığa kapılmıştı ki, sorun çıkarmak istemedim. Kızartmaları yedim. Yemeği izleyen mide ağrısı bütün öğleden sonra ve geceleyin çalışmalarımı aksattı.

Bir hafta sonra, üçüncü reform-sonrası pazartesi günü gelip çattı. Mutfağa girdiğimde Margherita kızartma yapmıyordu. Çünkü biraz önce bitirmişti kızartma yapmayı. Sesimi çıkarmadan Düşes'i bekledim. Umduğum gibi, birkaç dakika sonra geldi, tiksintiyle bağırdı annesine:

— **Pazartesi günleri kızartma yasak!** Oysa sen pazarla salı arasındaki günlerde hep kızartma yapıyorsun!

Bu fırsatı kaçırmadım, ben de söze karıştım:

— Uyarıcı duyuruyu görmedin mi?

— Evet, gördüm —dedi Margherita—. Bugünün pazartesi olduğu uyarısını da, «Kızartma yasak!» duyurusunu da gördüm. Ama arada sırada kurala aykırı davranabilirim diye düşündüm. Kızartma yapmazsam, öğle yemeği için, akşam yemeği için ne pişireceğimi nasıl tasarlayabilirim? Yüksek ahçılık eğitimi görmemiş, sıradan bir ev kadınıyım ben. Kızartma gerektirmeyen yemekler bulmak için düş gücümü uzun uzun zorladıktan sonra boş verdim, bir kaçamak yapıp, tavaya biraz dana beyni atıverdim. Doğal bir şey değil mi bu?

Tam insanlara özgü bir davranışla, hak verdim ona. Acımasızca davranamazdım elbette. Düşes'e dönüp, sordum:

— Masamdaki üstübeç tüpünden haberin var mı?

— Her zamanki yerinde değildi, en azından, ben ararken yani.

— Orasını biliyorum —dedim—. Şimdi nerede olduğunu öğrenmek istiyorum.

— Mutfak dolabında, domates salçasının yanında.

Üstübecimi yeniden elime geçirince, bir fırça aldım, **Pazartesi günleri kızartma yasak!** sözlerinin üstünü boyadım.

— O kargacık burgacık yazıyı bıraksan da olurdu —dedi Margherita—. Gerçekten rahatsız etmiyordu beni. Hem, rengi atmış bir beyaz badana tabakasının altından eski bir duvar yazısının belirmesi dokunaklıdır hep.

Reformdan sonraki dördüncü pazartesi günü öğle zamanı, masaya oturduğumda, son derece keyifliydim, havamdaydım. Margherita çeşit çeşit kızartma yiyeceklerden oluşan bir yemek hazırlamıştı. Koku en azından bir kilometre uzağa dek yayılmış olmalıydı. Ama, keyfimi kaçırmadı bu durum. Düşes içeriye girip de, **Pazartesi günleri kızartma yasak!** diye bağırınca, eskisinden bile daha çok keyiflendim. Margherita çok sevdiğim, ama midemi bir balon gibi şişiren, her zamanki çorbayı getirdi bir tasla. Öğle yemeğinden sonra çalışacağım günler, elimi bile süremezdim ona.

— Sağ ol, ben almayayım —dedim, gönülsüzce.

— Ne oldu? —diye sordu Margherita—. Hiçbir şey yemeyecek misin öğle yemeğinde?

— Yoo, yemek yiyeceğim. Ama bekliyorum şimdilik.

Çok beklemedim. Beş dakikadan birazcık daha uzun bir zaman sonra, kapı çalındı. Ak ceketli bir çocuk göründü ön kapıda, elinde bir tepsi vardı. Masaya bir tabak fırın makarna, bir tabak sebzeli haşlama et, tatlı olarak da hoşaf koydu, tepsiden. Bunları önüme yerleştirdikten sonra, eğilerek selam verdi, çıkıp gitti. Margherita'nın üstüme dikilen öfkeli bakışlarını görmezlikten gelerek, hemen atıştırmaya başladım.

— Çocuklarının annesini aşağılamaktır bu! —diye boşandı sonunda; çok içerlemiş görünüyordu—.

Gidip, lokantada yemek yiyen kocalar olduğunu duymuştum, ama senin dışarıya yemek ısmarlayıp getirtmen, fazla aşırı oluyor.

Fırın makarna tam sevdiğim gibi, kabarmış, yumuşacık, lezzetliydi. Onu bitirince, Margherita'ya hiç aldırmadan, öbürlerini yemeğe giriştim. Son lokmamı yuttuktan sonra, ona döndüm:

— Her pazartesi günü şaşmaz bir düzen içinde çalışmam gerekiyor. Kendim için değil, çocuklar için, doğallıkla senin için de. Eğer Yazgı o günlerde kızarmış yiyeceklerden kaçmama izin vermiyorsa, elimden geleni yapıp, kurtulmanın bir yolunu bulmalıyım.

— Böyle yaldızlı sözlerle gizlemeye çalışmanın yararı yok —dedi Margherita, asık suratla—. Bunu aşağının aşağısı bir aşağılama sayıyorum.

Yukarıya, işimin başına dönünceye dek, böyle sürüp gitti işte. Ağlanacak bir durumdu, gel gelelim, midem kusursuz çalışıyordu.

Beşinci pazartesi günü gelip çattığında, kendimi savaşa karşı donattım, hazırladım. Ama, mutfağa indiğimde, değil kızartma kokusu, hiçbir koku yoktu. Sofra kurulmuştu, ancak, kimse yenecek bir şey hazırlamamışa benziyordu. Margherita radyo dinlemekteydi, Albertino bahçedeydi. Okuldan dönen Düşes'in şaşkınlığımı paylaştığını gördüm. Bezgin bezgin söylendi:

— Bir yaşıma daha girdim! Artık yemek yenmeyecek mi bu yerde?

Margherita yanıt vermedi, çocuk lokantadan yemeğimi getirince, fırtına patlayacak dedim içimden. Oysa, hiç de patlamadı fırtına. Çocuk her şeyden dörder porsiyon getirdi, masaya yerleştirdi, çıkıp gitti. Sessizce, tadını çıkararak yedik yemeğimizi. Tatlıya sıra gelince, Margherita,

— Haftada bir gün olsun tavadan kurtulmak ne rahatlık! —dedi—. Tam buna gereksinmem vardı işte. Başkasının pişirdiği yemeğin tadına bakmak eğlenceli oluyor.

O zaman ya da bütün hafta içinde kimse düşüncesini açıklamadı hiç. Böylece altıncı pazartesi gü-

nüne ulaştık. Saat birde, umutla, masaya oturdum. Önceki günler gibi, oğlan geldi, ama bu kez birinci yemek beyin tavaydı.

— Kızartma getirmek de nereden çıktı, Allah aşkına? —diye sordum garsona.

— Hanımefendinin telefonla ısmarladığı buydu —diye yanıt verdi.

Oğlan gittikten sonra, Margherita,

— Neydi o haşlanmış yemekler, canım! —dedi—. Burama gelmişti artık. Arada sırada bir değişikliğe gereksinme duyar insan.

Yedinci pazartesi günü lokantanın garsonu gelmedi. Nedeni çok basitti. Kimse çağırmamıştı onu. Yemeğe indiğimde, ev kızartma yağının kokusuyla doluydu. Düşes okuldan dönünce, suratını buruşturarak gözdağı verdi Margherita'ya :

— Bu kızartma işi son bulmazsa, pazartesi günleri dışarıda yiyeceğim öğle yemeğini!

Epeyce karbonat içip, çalışma odama çekildim. Ama orada ne kalemlerimi bulabildim, ne fırçalarımı, ne de çini mürekkebimi. Onların yerinde Düşes'ten bir pusula vardı :

Bütün diğerleri canlarının istediğini yaptıklarına göre, ben de pazarlığımızdan cayıyorum.

İşler böyle giderken, yapabileceğim bir şey olmadığı sonucuna vardım. Belki de en iyisi buydu. Bugün sözüm ona reformdan sonraki on üçüncü pazartesi günü olmasına karşın, hem de şu anda mutfaktan döne döne yükselerek en keskininden kızartma yağı kokusunu birlikte getiren kara duman burgaçlarına karşın, sorunlarımın üstesinden geldim. O yüzden şimdi geçmiş zamanla yazıyorum onları. En azından, bir sürü hastalığımdan sonuncusu nezle olduğu için, bu nezle de o cehennemden geliyora benzeyen pis kokuyu, ne olduğu belirsiz bir koku gibi duyurduğu için, Tanrıya şükredebilirim.

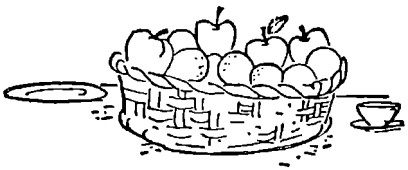

BABAYI YETİŞTİRMEK

Kilere her girişimde, Margherita homurdanır:

— Sensin, değil mi?

Sonra alçak sesle en seçmesinden ilenme, yerme sözcüklerini ardı ardına sıralar. Her zaman işitememem söylediklerini, ama, sözlerinin en ağırından «hakaret davaları»na büyük olanaklar sağladığından hiç kuşkum yok. Gerçekte, benim kilere girişim, Margherita'nın mutfağa girişiyle yaratılan duruma koşut, özel bir durum yaratır. Ev yeniden düzenlendiğinde, yanılgıyla dolu, parlak bir düşüncemi uygulamaya koymuştum. Bu düşünce, mutfakla kiler arasında geniş bir geçit açtırıp, üstüne alçak bir kemer yaptırmaktı. Gerçi iki bölümün de özellikleri korunmuştu, ancak, açık bir sonucu ortaya çıkmıştı bu uygulamanın: iki bölüm birleşip, tek oda olmuştu. Şimdi Margherita mutfakta ayağına dolaştığımdan yakınıyor hep, ben de onun alt kattaki karargâhım yaptığım kilere taşmasına karşı çıkıyorum.

Bu anlatacağım olayda, Margherita mutfak masasının başında oturuyordu; bu kez ben kilere girince, homurdanmadı. Bir kötülük olup olmadığını sordum. Konuştu sonunda:

— Şöyle ya da böyle karara varmalıyız. Ya **o kız** çıkıp gitmeli bu evden, ya da ben.

O kız bizim varlığımızın farkında bile değilmiş havasında, sessiz sessiz yapıştırma kitaplarıyla uğraşıyordu bir köşede. Margherita'nın açıkladığı çık-

mazı hiç de inandırıcı bulmadığımdan, omuz silktim yalnız.

— Bu evde yaşamak bütünüyle olanaksız dedi Margherita, son derece ciddiydi—. Artık dayanamayacağım işte. Çok yakında kendimi denetleyemez olacağım. Yapılacak tek iş, bu sorunu bir kezde ve kesin olarak çözümlemek. Birimizden biri gitmeli.

Kızıl Düşes kestiği parçaları yapıştırma kitabına yapıştırmayı sürdürüyordu.

— Neler olup bitiyor, Margherita? —diye sordum—. **O kızın** bu kez ne yaptığını açıklamanı istiyorum.

Margherita bağırdı:

— Kimseye açıklama borçlu değilim! Hangimizin gideceğine karar vermek sana düşüyor.

Margherita'yla uğraşmak için sabır taşı gibi olmak gerekir. Zaman zaman durumun koşullarıyla ilgisini yitirir çünkü.

— Margherita —dedim, yumuşak bir sesle—, unutma, o küçücük bir kız, senin yaşında...

— Kırk yedi! —diye söze karıştı Kızıl Düşes, köşesinden.

— Kırk dört! —diye bağırdı Margherita, kızının bulunduğu yöne zehir gibi bir bakış yollayarak.

Düşes başını bile kaldırmadan konuştu:

— Yedi!

Margherita ayağa fırlamak istediyse de, arkasından yakaladım, yatıştırdım. Yalnız dokuzuncu sınıftaki boyundaki bir yaratığın sözlerine kim önem verirdi ki?

— Önemlidir işte! —dedi Margherita— Evde sinirlerimi bozmak için elinden geleni yapıyor üstüne üstlük de sınırsız iftiralar yayıyor hakkında.

Düşes'e dönüp, sertçe konuştum:

— Şunu iyice kafana sok ve unutma evde olsun, dışarıda olsun, annen kırk dört yaşında!

— Peki, öyle olsun —dedi Düşes, başını bile kaldırmadan—. Annem kırk dört yaşında. Ama senin karın kaç yaşında? Onu söyle bana sen!

— Görüyorsun ya, işte! —dedi Margherita— Sinsi bir yılan o! Neden bir an daha bile dayanama-

yacağımı, neden ikimizden birinin gitmesi gerektiğini anlıyor musun şimdi?

Albertino birkaç dakika önce içeriye girivermişti, bütün durumu biliyordu. Söze karıştı :

— Bütün gün anneme sorun çıkardı. Ev ödevini yapmıyor. Sınıfta kalsa bile, umurunda değilmiş.

Albertino'nun kız kardeşinden yana olmadığını görmek, son derece olağandışıydı. Ciddi bir sorunla karşı karşıya olduğumuz sonucunu çıkardım bundan.

Ev ödevini yapmaya karşı çıktığın doğru mu? —diye sordum, görmesini istediğim, düşmanca bir tavırla üstüne yürüyerek. Bana saygılı bir yanıt vermesi konusunda iyice uyarılmış oluyordu böylece. Babaların sert, bağışlamaz olmaları gereken zamanlar vardır, bu da onlardan biriydi. Neyse ki, rolüme uygun davranmasını biliyordum. Sorumu yineledim :

— Ev ödevini yapmaya karşı çıktığın doğru mu?

— Evet —diye yanıt verdi.

— Kitaplarını odana götür, hemen yap ödevini.

— Okulu sürdürmek istemiyorum —dedi Düşes, başını sallayarak—. Ellerimle yapacağım bir işte çalışmak istiyorum.

Bir kez daha söyledim odasına gitmesini, boyun eğdi yavaşça. Ne zaman karşılarında kendilerinden daha güçlü bir irade bulunduğunu çok iyi bilirler çocuklar. Margherita her zaman onlara bağırır, dırdır etmezler. Oysa ben yalnız kesinlikle gerekli olduğunda sesimi yükseltirim; ne söylüyorsam, yerine getirirler. İşte Albertino'ya da gidip, kız kardeşine bakmasını, yapması gerekeni yapıp yapmadığını öğrenmesini söyledim.

— Kesinlikle ödün vermem —dedim—. Bir buyruk verdiğim zaman, yarım yamalak uygulanmamalı.

Albertino hemencecik boyun eğdi. Ne var ki, birkaç dakika sonra, kulak tırmalayıcı çığlıklar yükseldi Düşes'in odasından.

Albertino yılgınca bir tavırla geri dönüp, konuştu :

— Bana hain dedi. Artık kardeşi olmamı istemiyormuş... Hem daha ben onun kullandığı sözcükleri yinelemiyorum!

— Kendi haline bırak —dedim, kararlı bir tavırla—. Kendine özel bir kişiliği var onun. Bu da işlenmeye değer.

Bir saat sonra Kızıl Düşes'e bir de kendim göz atmaya karar verdim. Bu zamana dek ödevinin epeycesini yapmış olmalıydı. Ne var ki, şaşırıp kaldım. Kız mantosunu, şapkasını, eldivenlerini giymiş, bir eline bir bavul, öbür eline de kediyi almıştı.

— Ev ödevin ne oldu? —diye sordum.

— Evden ayrılıyorum —diye yanıt verdi—. Bu kokuşmuş evde daha fazla kalırsam, **o kadın** gibi kaçığın biri olup çıkacağım.

Tam o sırada Margherita kapıda görünerek işleri daha da karıştırdı.

— Ben gittikten sonra, mutlu olursun —dedi Düşes, ona.

Margherita bir dizi önemsiz sözle karşılık verdi. Ama bu sözleri öylesine yüksek bir sesle söylemişti ki, dehşete kapılan kedi Düşes'in kolundan fırladı gitti.

— Git, git! —dedi Düşes, ona, acı acı—. Herkes ihanet etti bana.

Tanık olduğum bu sahne hiçbir zaman, hiçbir biçimde hoşlanmadığım türdendi. Odayı boşalttım, kaçakla baş başa kaldım.

— Üstündekileri çıkar, bavulunu kaldır, ev ödevini yap —dedim—. Ödün vermeyeceğim, unutma. Hem aslında kol gücüne başvurmaya da hazırım! Haydi bakalım, bir saat sonra yine geleceğim.

Bir saat sonra döndüğümde, Kızıl Düşes masasının başında oturuyordu. Defteri önündeydi. Defteri alıp,

— Bakalım, aklın başına gelmiş mi? —dedim.

İlgi çekici bir işti yaptığı, hiç kuşkusuz. Besbelli, masasının başına oturmuş, defterini açmış, kalemini hokkaya batırmıştı. Bu arada bir iki damla gözyaşı düşmüştü kâğıdın üstüne. Kaleminin ucunu o gözyaşı damlalarından birine yerleştirince, akan

mürekkep gözyaşına karışmıştı. Sanat yeteneği olan herhangi biri, bir dolmakalem, bir buğday sapı ve kendi parmaklarıyla mürekkebi gözyaşına karıştırıp, ortaya çıkan sonucun bir iki yerine resim kalemiyle dokunarak, gerçekten olağanüstü yapıtlar elde edebilir. Eğer bu düzenlemenin üstüne defter kapatılırsa, ıslak sayfa kuru sayfaya değer, çok süsleyici yapıtlar ortaya çıkar. Düşes çok şiddetli gözyaşları dökmüş olmalı. Çünkü defterinin kalın olmasına karşın, son sayfalarda bile, ilk sayfalar denli parlak biçimler oluşmuştu kendiliğinden. Yalnız en sonuncusu tek bir lekenin çevresinde oluşmuş değişik bir çeşitlemeydi.

— Şuraya tükürdün mü? —diye sordum.

Başıyla doğruladı.

— Ev ödevinden ne haber?

— Şimdi dinlenme saatım, hepsi bu.

Ona davranışının yakışıksız olduğunu, hak ettiği cezayı vermem gerektiğini söyledim.

— Bu arada, ellerini yıka, akşam yemeğine gel —dedim.

Yemek sırasında hiç sesimi çıkarmadım. Ama, Margherita yemeğin sonuna doğru, elmayla, portakalla dolu meyve sepetini getirince, hemen bir yasa çıkardım :

— Bu gece zayıf bir öğrenciye ve değersiz bir kız evlada meyve yok.

Margherita korkulu, şaşkın gözlerle baktı bana, ama yumuşamadım. Nasıl sert olunacağını bilirim; mantığım bana sert davranmamı söylediği zaman, hakkımda «doğal olmayacak derecede acımasız, kıyıcı» yargısına varılmasından korkmam.

Düşes bir portakala el atmıştı; hiç sesini çıkarmadan, elini açıp, geri çekti. Ben genellikle meyve yemem, ama bu durumda iki portakal ile iki elma yedim. Yemekten sonra bir süre radyo dinledik; sonra belli bir kız evlat başını yorganın altına gömmek istiyorsa, gidip, istediğini yapmakta özgür olduğunu söyledim. Bu sözlerim üzerine, Düşes hemen kapıya yöneldi.

— En kötü davranışlı çocuklar bile, yatmadan önce ana babalarına «iyi geceler» der genellikle —diye takıldım.

Soğuk bir tavırla yanıt verdi Düşes:

— Anam babam yok benim.

Sonra eğilip kediyi okşadı.

— Hoşça kal —dedi, ona, üzgün üzgün.

Radyonun yanında sessiz sessiz oturduk bir süre. Sonunda Margherita içini çekti.

— Şimdiye dek hiç böyle bir şey yapmamıştın —dedi—. Korkunç, gerçekten.

— Çocuklarını disiplin altına almasını bilmeyen bir baba, onların yıkımına neden olur —diye yanıt verdim—. Böyle bir olayda duygusallık cinayet sayılır.

— Bu bir duygusallık sorunu değil —dedi Margherita—. Sağlık konusu da giriyor işin içine. Kızın vitamine gereksinmesi varken, meyvesini elinden alman çok kötü olabilir onun için.

Dudak büktüm yanıt olarak. Beş dakika sonra da çalışma odama çekildim. Birkaç saat sonra, yatmaya giderken, Düşes'in odasına uğrayıp, işlerin yolunda olup olmadığına bakmaya karar verdim. Kapıyı açınca, Margherita'nın bakışları beni olduğum yere çiviledi. Karımla Albertino, ellerinde buğusu tüten kaplar, bardaklar, yan yana oturuyorlardı yatakta. Uzanıp, sırtını yastığına dayayan Düşes ise sık derin soluklar alıyordu durmadan.

— Katil! —diye bağırdı Margherita bana—. Kıydın kıza!

Albertino yüzüme sert sert bakarak söze karıştı:

— Kızın durumu kötü.

Kedinin bile gözlerinde uğursuz bir parıltı vardı. Gel gelelim, bu durumdan sorumlu olan ben değildim. Margherita ile ben çocuk yetiştirme konusunu tartışırken, Albertino akşam yemeğinde kendini tutup yemediği elmaları, portakalları kız kardeşinin odasına kaçırmıştı gizlice. Ben çalışma odama gittikten sonra da, Margherita kızına kendi payını götürmüştü. İşte şimdi Düşes meyve yemekten nere-

deyse çatlayacak durumdaydı, sindirim güçlüğü çekiyordu.

Benim ceplerim de elmayla, portakalla doluydu elbette, ama onları yerlerine bırakıp, yattım. Margherita yarım saat sonra geldi, çıkıştı bana :

— Artık kızına zalim davranmaktan vazgeçmelisin, anlaşıldı mı! Senin yaptığına disiplin değil, işkence denir! Ne mal olduğunu gösterdin bu gece, içindeki canavarı gözler önüne serdin!

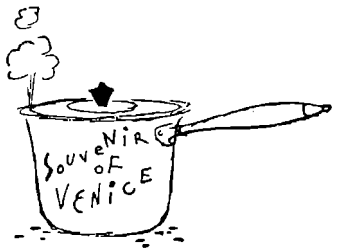

VENEDİK, SULU MEZARIM BENİM

Herkesin bildiği gibi, Venedik Venedik'tir; bir kılavuz kitapta bulur, öğrenirsiniz onu, olur biter. Gerçi Margherita da Margherita'dır; gel gelelim, kılavuz kitaplar bunun ne demek olduğu konusunda hiçbir ipucu vermez. Bu yüzden o başlatacak bu öyküyü.

Birkaç akşam önce, ben sedirde şekerleme yaparken, Margherita da çalışma odamda'ki radyonun yanında dikiş dikiyordu. Ansızın, elinde annesinin şerit metresiyle, Albertino girdi içeriye, tepemden ayaklarıma dek boyumu ölçtü, çıkıp gitti. Birkaç dakika sonra yine gelip, omuzlarımın genişliğini ölçtü. Besbelli bir şeyleri karıştırmış olacak ki, bir kurşun kalemle donanmış olarak, üçüncü kez geldi. Omuzlarımı yokladı, ellerimi, bıyıklarımı incelemeye girişti. Gözlerimi, kulaklarımı sayıp, bulduğu sayıları bir deftere yazdı. İkişer tane olmaları canını sıkmış gibi görünüyordu; ama bir burnum, bir ağzım ve alnımda üç çizgim bulunması biraz daha çok ilgisini çekti. Bütün bunlar olup biterken, ben uyuyormuş gibi yapıyordum. Ne var ki, Margherita ile beni sayıp, toplamımızın iki olduğunu, defterine geçirdiğini farkettim. Derken gözlerini Margherita'ya dikti, iskemlesinin tepesinden yere dek olan yüksekliği ölçtü. Bu işi de bitirince, ortadan yok oldu.

On dakika sonra Margherita odadan çıktı, hiç konuşmadan bana uzattığı bir tabaka kâğıtla dönüp geldi.

Kompozisyon Konusu : Ana Babanızın Betimlenmesi

«Ana babam iki kişiler. Babamın boyu yatmış durumda 1 metre 72 santim. Annem ise bir iskemlede oturmuş, hamarat elleri çalışırken 1 metre 31 santim boyunda.

Babamın 1 ağzı, 2 kulağı, 2 gözü, alnında da 3 kırışığı var. Bir burnuyla onu temizleyeceği iki burun deliği var. Burun deliklerinin altındaki bıyığın genişliği 17 santim.

Onları (babam dahil) seviyorum.»

Margherita bana imrenerek baktı. Temizlenmesi için iki deliği bulunan bir burnum olmasından dolayı çok talihliydim ve saygınlığımı korumak için hemen onu temizlemeye başladım. Sonra o dokunaklı «hamarat eller» ayrıntısından söz ederek, Margherita'yı avutmaya çalıştım. Ama başını salladı.

— Babamın yatarkenki, annemin iskemlede otururkenki ölçülerini hiç bilmezdim —dedi, içini çekerek—. Babamı betimlemem gerekseydi, bıyıklarının genişliğinden söz etmek aklımın ucundan bile geçmezdi. Çocuklarımız bize bir denetçinin soğuk gözleriyle bakıyorlar.

— Albertino daha çok küçük bir çocuk Margherita —dedim—. Gelişeceği uzun bir zaman var önünde.

— Daha büyüyüp de bilgisi çoğalınca, şöyle yazar sanırım : «Babamın net ağırlığı şu kadar dirhem, annemin şu kadar santimetre kare yüzeyi var.» Eski kuşağın tinselliğine karşılık, yeni kuşağın özdekçiliği bu. Biz öldüğümüz zaman, çocuklarımız şöyle diyecekler : «Annemin tabutunun oylumu şu kadar desimetre küp», ya da «Babamın mezarının derinliği şu kadar santim».

Margherita oldukça yüksek sesle konuşuyordu. Ansızın kapı açılıverdi, pembe pijamasıyla Düşes göründü.

— Uyuyamıyoruz —dedi, surat asarak.

— Aynı nedenden olduğunu sanmıyorum, ama biz de uyuyamıyoruz —dedi Margherita.

Düşes söylendi :

— Yarın sabah yapılacak işlerim var. Yeşil mendilimin yıkanması gerekiyor.

Bu noktada Margherita kendimizi savunmamız, daha doğrusu karşı saldırıya bile geçmemiz gerektiğini söyledi. Böylece, Venedik'e bir yolculuk yapmayı kararlaştırdık.

Hemen hemen Venedik'e varır varmaz, Margherita 36 posta kartı aldı. Gel gelelim, 34 tanesini postaladıktan sonra, elinde adres kalmadığını gördü.

— Böyle durumlarda, başkalarını gereğinden çok, kendimizi gereğinden az düşünüyoruz —dedi—. Neden kendimize de kart göndermeyelim? Sen bana gönder, ben de sana göndereyim. Eve döndüğümüzde, elimize geçerler, birilerinin bizi düşündüğünü görüp, mutlu oluruz.

Bu küçük tören olup bittikten sonra, gözlerimizi Venedik'e çevirdik. O güzel günde son derecede görülmeye değer bir yerdi Venedik.

— Venedik, hiç görmemiş olsak bile, hepimizin bildiği bir kent —dedi Margherita—. Hem de kaç kez buraya gelirsek gelelim, tam anlamıyla nasıl bir yer olduğunu söyleyemeyiz hiç. Başka bir deyişle, aslında adımımızı bile atmamış olsak da, hepimizin bulunduğu bir yer; yüzüncü kez geldiğimiz zaman bile, yepyeni görünür gözümüze.

Venedik'ten bize çok posta kartı gönderildiğinden ve kendimiz oraya gider gitmez de, zamanımızın çoğunu bütün arkadaşlarımıza kart yollamakla harcadığımızdan öyle olabileceğini söyledim.

Ne var ki, artık Margherita çocuklarımıza alacağımız armağanları düşünmeye başlamıştı. Teknikten hoşlanması nedeniyle, Düşes'i sevindirmek kolaydı. Uygun bir somuna vidalanmış, otuz santim boyunda bir cıvata aldık ona. Gel gelelim, Albertino için işimiz böylesine kolay değildi. Bir öneride bulundum :

— Ona bir iletkiyle bir çekül alalım. Böylece

kompozisyon ödevleri için, bizi daha kusursuz bir biçimde ölçebilir. Ya da, ısımızı da ölçebileceği bir termometre alsak.

Margherita içini çekerek yanıt verdi:

— Yüklenme oğlana, Nino. Her şeyi sayılara indirgeyen bu mekanik, bu uygarlaşmamış çağın bir kurbanı o yalnız. «Evlenmemiz tam 22 dakika, 15 2/5 saniye sürdü. Papaz 1 metre, yetmiş beş santim boyundaydı. Isı 27 dereceydi, yüzüğün ağırlığı ise 21 gramdı.» Zavallıcık evlenmesini böyle betimleyecek belki.

Margherita Albertino'nun evliliğinin bu görünümü karşısında üzüldü, gelecekteki gelinine attı tuttu biraz. Sonra, sebze pişirmek için yeni bir tencereye gereksinmemiz olduğundan, üstüne kırmızı emaye ile «Venedik Hatırası» yazılmış bir alüminyum tencere aldık Albertino'ya.

— Çocukları parasal değeriyle değil, kendileri için bir armağan düşünülmüş olmasıyla mutlanmalarını öğreterek yetiştirmenin yolu budur işte —dedi Margherita—. Yaşadığımız bu uygar olmayan, mekanik çağın özdekçiliği ile savaşmanın yolu da budur hem.

Bizi tren istasyonuna götürecek olan gemiye bindiğimizde hava kararmıştı, ışıklar pırıldaşıyordu suların üstünde.

Margherita içini çekti.

— Venedik! —dedi—. Hiçbir zaman onu bırakıp gidemeyiz, çünkü bir parçamız ondan ayrılamaz.

Ondan ayrılamayan parçamız «hatıra tencere»ydi. Ya istasyonda unutmuştuk onu, ya da gemide. Böylece Albertino'nun armağanı bir Milano meyveli pastasına dönüştü. Milano istasyonunda ondan başkasını bulamamıştık çünkü. Paketin üstüne «Venedik Hatırası» yazarak, duygusal yönden durumu kurtardım.

Düşes civatasına bayıldı. İpekli bir mendile sardı, Giacomo adındaki karbüratörün yanına yatırdı. Yeni nesnesini göstererek,

— Adı Gigi —dedi—. Giacomo'nun oğlu. Evden kaçmıştı, şimdi geri döndü, herkes mutlu oldu.

Bu «kaçak cıvata» öyküsü derinden etkiledi beni.

Derken Düşes o kadının nasıl davrandığını, çok para harcayıp harcamadığını sordu.

— Epeyce —diye yanıtladım sorusunu.

O zaman Düşes yastığının altından bir paket çıkardı, içinde üç liret vardı. Parayı bana verirken, sanki annesinin savrukluğu, onu babasını desteklemeye zorlamış gibi içini çekerek,

— Kamyon tekerleklerimden birini sattım —dedi.

Söz konusu kamyonun aslında Albertino'ya ait olduğu gerçeğini bir yana bırakırsak, bu davranışı bana «kaçak cıvata»dan bile daha dokunaklı geldi.

Bir gün sonra Venedik'ten bir posta kartı geldi bana. Bir an onu kimin göndermiş olacağını kestiremedim.

— Nerede olursam olayım, hep seni düşünüyorum —dedi Margherita.

O zaman bütün öyküyü anımsadım, sordum:

— Sana benden bir şey geldi mi?

— Hiçbir şey gelmedi.

Ertesi gün öğleyin yemeğe geldiğimde, Margherita'yı üzgün, kırgın buldum.

— Senden haber yok henüz —dedi.

— Anlayamıyorum —dedim—. Aynı anda postalamıştık kartları.

— Neyse, önemi yok...

Bir gün daha geçti, akşamleyin Margherita avutulamayacak denli üzgündü.

— Venedik'ten ses yok mu? —diye sordum.

— Hiçbir şey yok —dedi.

Perşembe ile cuma olan ertesi iki günü evden uzakta geçirdim. Cumartesi sabahı döndüğümde, daha Venedik'ten haber çıkmadığını anladım.

— Elden bir şey gelmez —dedim—. Böyledir postaneler!

— Böyledir erkekler! —diye karşılık verdi Margherita.

Sonra pazartesi geçti, salı geçti. Çarşamba sabahı Margherita,

— Dün gece düşümde seni ölmüş gördüm —dedi—. Cesedini kanaldan çıkardılar, üstünden postalamayı unuttuğun bir posta kartı çıktı.

— Dur bakalım! —dedim—. Ben senin hep kötüleyip durduğun o «erkek»lerden değilim!

Ama Margherita üzgün mü üzgündü. Bense soğuk terler dökü yordum.

— Giovannino! —dedi, kaygıyla—. Düş değil de, gerçek olabilir miydi bu sence? Gerçekten, kanalda, suyun içinde ölmüş olamaz mısın?

— Benim de aklımdan aynı şey geçiyordu şimdi —dedim—. Ama işte kanlı canlı karşındayım.

— Kimi kez özdeksel gerçeğin imgelem denli geçerli olmadığını bilmiyor musun? Kuşkusuz, ana babasını ağırlıklarıyla, oylumlarıyla özetleyen Albertino gibi değilsindir sen. Bütün gramlarınla, santimlerinle eksiksiz karşımda olsan bile, yine de arkanda kalan dul eşin olamaz mıyım senin?

Margherita mantıklı düşünen bir yaratık değildir, onun için mantığın erişemediği gerçeklere ulaşır. Ne de olsa mantık özdeksel, matematiksel bir olgudur. Sayılar özdeğin parçalarıdır, ya da daha doğrusu, özdek sayılardan oluşur; ne var ki, daha yüksek düzeyde bulunan gerçek, niteliği bakımından doğaüstüdür. Margherita konuşurken, an gelir onu anlamak olanaksızlaşır. Kendi cesedim olup olmadığımı düşünerek çıktım evden, gecenin geç saatlarına dek de dönmedim.

— Haber yok! —dedi Margherita, beni görünce.

Bütün gece karabasanlarla boğuştum.

Ertesi sabah kötü haberler olup olmadığını anlamak için gazeteleri didik didik ettik. Akşam gazetelerini de aldık.

— Belki bir Venedik günlük gazetesine abone olmamız gerekecek —dedi Margherita—. Yerel haberleri almanın tek yolu bu.

— Oldukça tanınmış bir adamım, korkma —de-

dim—. Boğulacak olursam, bütün gazeteler, hattâ sol kanattakiler bile, haberi basar.

— İçimi rahatlattı bu —dedi Margherita.

Sonra aşağı kattaki posta kutusuna bakmaya gitti, elinde bir şey sallayarak da dönüp geldi.

— İşte, işte! —dedi, soluk soluğa.

Besbelli kart önce yanlış bir adrese gitmiş, sonra dolambaçlı bir yol izleyerek doğru adrese ulaşmıştı. Birkaç dakika gözlerimizi ondan ayırmadık. Margherita içini çekti.

— Sanki Sibirya'dan dönüp gelmişsin gibi oldu —dedi.

— Tanrıya şükür, geçti artık —dedim.

Margherita'nın vardığı sonuç şu oldu :

— Artık bıraktığımız yerden geri alabiliriz yaşamlarımızı.

Tam o sırada mutfakta bir kıyamettir koptu. Oraya yetiştiğimizde, Albertino'yu Düşes'i ölçmeye çalışırken bulduk.

— Kız kardeşim konusunda bir kompozisyon yazmam gerek —diye sızıldandı.

— Ne ana babalar ölçülüp tartılmalı, ne de kız kardeşler, ben böyle bilir, böyle söylerim! —dedi Margherita.

Sonuçta Albertino'nun kompozisyon ödevi son derece yavan oldu :

«Kız kardeşim 2 gözlü, 2 bacaklı, 2 kulaklı, 2 kollu, 1 başlı, 1 ağızlı, temizlenebileceği 2 deliği olan 1 burunlu 1 adet küçük kızdır.

Kız kardeşimi seviyorum, ama o 1 adet erkek kardeş olsaydı, daha çok severdim».

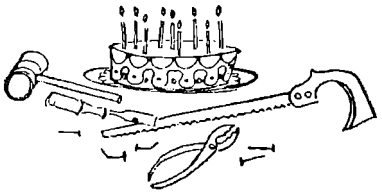

DOĞUM GÜNÜ PASTASI

Hizmetçi yatmak için izin istedi.

— Hemen git, yat —dedi Margherita—. Hemen hemen her şey hazır.

— Ya pastayla mumlar? —diye sordu Düşes—. Arkadaşlarıma karşı güzel bir şey olsun istiyorum.

— Tam koşullara uygun bir pasta olacak —dedim—. Yarın sabah erkenden kente iniyorum onu almak için.

— Gerekmez —dedi Margherita—. Pastayı ben yapacağım.

Durum ciddiydi, Düşes ile Albertino şaşkın şaşkın bana bakıyorlardı.

— Margherita —dedim—, böyle bir zahmete katlanmana gerek görmüyorum. Şimdiden, dünya kadar iş yaptın.

Margherita başını sallayarak, üsteledi:

— Çocuklarının doğum günü pastasını kendi elceğiziyle yapmak, bir annenin ödevidir.

Sesi çok kararlı olduğunu gösterdiğinden, çocukların rengi attı.

— Çok fazla çalıştığın için başın ağrırsa, beni çok üzersin sonra —dedi Düşes.

— Hiç yakınmayacağım. Bir anne sessiz sessiz acı çekmeyi bilmelidir. Akşam yemeğinden sonra, kahvelerimizi içer içmez, sizin gidip yatmanız gerek. Ben de pastayı yapmaya başlarım.

Albertino biraz sakınarak sordu:

— Melek pastası mı yapacaksın?

Düşes de sofradan kalkarken, asık yüzle söylendi :

— Bana sorarsan, adamakıllı boyanmış bir çikolatalı pastadır.

— Kes sesini! —diye bağırdı annesi.

— Hep böyle oluyor —diye yakındı Düşes—. Benim doğum günüme sıra gelince, aldatılıyorum hep. Albertino için bir pasta satın almıştınız, değil mi?

— Seninki evde yapılmış bir pasta olacak işte! Benim bu düşünceli davranışıma karşı, böylesine az değerbilir olmandan utanmalısın.

Düşes dışarıya çıkarken, omzunun üstünden bağırdı :

— Ama senin düşünceli davranışını değil, pastayı yiyorum ben!

Albertino hiç sesini çıkarmadan kız kardeşini izledi; yalnız, yanımdan geçerken, kaygılı kaygılı yüzüme baktı. Margherita sigarasını içip, bitirdi, kalktı iskemlesinden.

— Çok özel bir pastanın tarifi var elimde —dedi—. Pamuk gibi yumuşacık, diğer pastalar gibi sindirimi güçleştiren yağları olmayan bir pasta. Yalnız yumurta, şeker, nişasta, bir çimdik de karbonat ile yapılıyor.

Margherita gerçekten sindirimi kolay bir pasta yapmak istiyorsa, yumurta, şeker, nişasta ve karbonatı da çıkarmalıydı tariften. Ama kendimi tuttum bunu söylemedim, ona nasıl yardım edebileceğimi sordum yalnız.

— Sen fırını yak, uygun ısıya getir —dedi—. Ama önce şeker ile nişastayı ölç. Ölçüler şu kâğıtta yazılı.

Özenle ölçtüm onları, fırını yakıp Margherita'yı izlemeye başladım. Hiç duraksamadan, kararlı bir tavırla çalışıyordu. Onun pastalarının tadına hiç bakmamış olan biri, onun pasta yapmaya yetenekli yaratıldığını söylerdi. Kötü değildi Margherita'nın pastaları. Korkunç kötüydü, açıkçası. Pastayı yalnız, tam kendi düşüncesine göre, tam kendine özgü bir man-

tığı izleyerek pişirir, düşleyebileceğiniz en mantıkiica mantıksız sonuca ulaşırdı.

Yumurta, nişasta, şeker. Margherita elindeki tarife uygun davranmak düşüncesiyle işe girişir, şeker ile yumurtaları birlikte çarpar. Gel gelelim, daha sonra bu karışımı birkaç damla beyaz şarapla cıvıklaştırmadan edemez. O zaman da, fazla cıvık olduğu için, biraz galeta unu ekleyerek katılaştırır, sonra süzgeçten geçirir. Benzetmem uygun düşerse, pasta dünyasının Louis Armstrong'udur karım; ancak, onun «düzenlemeleri» Armstrong'unkiler gibi yalnız dinlenmez, yenmesi gerekir.

Margherita üç çeyrek saat boyunca canla başla çalıştıktan sonra, ağzına dek soluk sarı renkli bir karışımla dolu tepsiyi bana uzatarak, buyruklarını sıraladı :

— Fırına koy bunu, arada sırada bir kürdanla yokla. Kürdanı pastaya batırıp da, kupkuru çıkarabildiğin zaman, fırından çıkarılma zamanı gelmiş demektir. Sonra bırak soğusun. Biraz krem şantiye ve düş gücüyle üstünü süsleyebilirsin; sonra da, mumları yerleştir, buzdolabına koy pastayı.

Soğukkanlı soğukkanlı gidip, yattı. Pastaya göz kulak olmak için fırının yanına oturdum. Arada bir kapağı açıp, bir kürdan saplıyordum. Bir süre hiçbir kımıltı olmadı pastada, yalnız giderek yanık kahverengine dönüştü rengi. Sonra karbonatın yardımıyla, hızla kabarmaya başladı. Fırının tavanına dayanıncaya dek kabardı. Ondan sonra da, yavaş yavaş olağan durumuna döndü. Ne var ki, tepsinin kenarında, eski düzeyinde de durmayıp, alçaldıkça alçaldı. Kürdanı sapladığımda, kırıldı. Çünkü pastanın üstünde sert bir kabuk oluşmuştu. Bir çivi sapladım; çıkardığımda üstü yapış yapıştı. Fırının kapağını kapadım yine. Tam o sırada Düşes ile Albertino, üstlerinde gecelikleriyle kapıda göründüler.

— Nasıl gidiyor? —diye sordu Düşes.

— Fırında pişmekte —diye yanıt verdim.

— Bir şeye benzedi mi bari? —diye sordu Albertino.

— Bir şey diyemem. Kesin biçimini almadı henüz.

On dakika bekledikten sonra, ocağın içine bir göz attık. Pasta daha da alçalmıştı. Çivi dış kabuğunu güçlükle delebildi. Ama bu kez çıkardığımda kupkuruydu. Pasta pişmişti artık. Tepsiyi fırından çıkarıp, mutfak masasının üstüne koydum.

— Soğumuş, kurumuş bir yağda yumurtaya benziyor —dedi Albertino, biraz çekinerek.

Düşes çiviyle delmeye çalıştı pastayı, ama boşuna.

— Mumları yerleştirmek için bir matkap gerek —diye mırıldandı.

— Tutkalla yapıştırabiliriz —dedi Albertino.

— Hiçbirinin gerekeceğini sanmıyorum —dedim—. Hele bir krem şantiye ile süsleyelim, çok güzel görünür, mumlar da zahmetsizce yerleştirilebilir.

Pastayı buzdolabına koyduk, çok geçmeden soğudu. Buzdolabından çıkardığımız tepsiyi mutfak masasının üstünde tersine çevirdik. Pasta tepsiden ayrılıp, bir tahta parçası gibi, tangır tungur masaya düştü. İki buçuk santim kalınlığında, sert, sarı bir pideyi andırıyordu. Ne var ki, epeyce esnek olduğundan biraz mıncıklayıp sıkıştırınca, eski kalınlığına geliyordu. Dünyanın, sözüm ona, en yumuşak, en kolay sindirilebilir doğum günü pastasına bakmaya başladık sessizce.

— Zavallı anneciğim! —dedi Düşes içini çekerek, gözlerinden yaşlar boşandı.

— Durumu abartmanın gereği yok —dedim—. Hemen bir karşı saldırı koyalım sahneye, haydi! Unutmayın ki, yalnız pasta için değil, annenizin onuru için de savaşıyoruz.

Pastayı yeniden fırına koyup, bir bisküvi kadar kuruyuncaya dek pişirdim. Sonra onu kıyma makinesinde çektim, elde ettiğim tozu biraz tatlı şarapla karıştırdım. En küçük bir umut vermeyen, çorba gibi bir karışım çıktı ortaya. Ona un, şeker, yumurta ekleyerek bir hamur kardım. Gel gelelim, bisküvi kıyma makinesinden geçerken, arasında topaklar kaldı-

ğından, tahtaya koyup, oklavayla açtıktan sonra bile, pürtüklü bir hamur oldu. Düşes'in bir önerisi vardı:

— Puf böreği hamuru gibi bir hamur yapıp, elektrik ütüsüyle ütülemeliyiz.

Bu öneri parlak bir düşünce getirdi aklıma. Elimdeki hamuru bezelere böldüm, erişte yapma makinesinden geçirdim. Yassı şeritler çıktı ortaya. Onları sararak, yoğun, özlü bir kitle elde ettim. Ama, çok katı olmuştu. Kızıl Düşes,

— Bunu böylece pişirirsek, tuğla olur —dedi.

— Hem kabarmaz da —diye ekledi Albertino.

Onlara hak verdim:

— Çok doğru! Makinenin içinde karşılaştığı çok kaba, acımasız davranış, kendine güvenini sarstı hamurun. Onu yeniden canlandırmalıyız.

Elimizdeki kitleyi fırında kuruttuk, makineyle öğüttük. Sonra biraz daha tatlı şarap, süt, maya ekleyip, eskisine göre daha yumuşak bir hamur elde ettik. Tepsiyi yağladık, yeni karışımı içine boşalttık, fırına sürdük. Pasta pişmiş gibi göründüğü zaman, fırından çıkarıp, soğumaya bıraktık. Soğuyunca da, kapağını açtık, kapakla tepsi arasındaki boşluğa taşan hamurları bir makasla kesip, düzelttik.

— Bir kaynak lambası kullanarak lehimlemeliydik onu —dedi Kızıl Düşes.

Pasta pişmişti, iyiydi hoştu, ama, üst tabakası kapağa yapışmış olduğundan, yürekler acısı bir görünüşü vardı. Silahını hiç elinden bırakmayan bir kadın olan Düşes,

— İşte şimdi ütü gerekir —dedi.

Onun bu düşüncesini biraz işledim, geliştirdim. Pastanın yüzündeki çukurları, delikleri doldurmak için kestane unu serptim üstüne. Sonra ütüyü üstünde gezdirerek, her yanı dümdüz, parlak bir kabuk elde ettim. Üstüne de pudra şekeri serptikten sonra, pastayı tepsiden çıkardık. Gerektiğince yumuşak değildi, ama hiçbir şey yıldıramazdı bizi artık. Albertino resim masamdan püskürteci getirdi, beyaz şarap püskürttük pastaya. Sonra krem şantiye, fındık fıstık, çekilmiş şekerli badem ve meyve şekerlemeleriyle süsleme işine sıra geldi. Düşes, Albertino

ve benim gibi üç deneyimli pastacı, süsleme bakımından bir başyapıt yaratmak için elimizden geleni yaptık, ama başarılı olmadı. Üstüne dokuz mum dikip, buzdolabına kaldırdık. Şafak sökmek üzereydi. Yorgunluktan ölüyorduk. Ne var ki, Margherita'nın onuru kurtarılmıştı.

Akşam yemeğinin sonuna doğru sofraya getirilen pasta çok çok başarılı bulundu. Gel gelelim, tabaklarımıza birer dilim pasta konulduğunda, şaşkın şaşkın bakışmaya başladık. Kim yiyecekti ilk lokmayı? Yürekli, yüce gönüllü Düşes kendini kurban etmeye hazırdı. Kocaman bir lokmayı yedi, yuttu.

— Kusursuz, olağanüstü! —diye bağırdı.

Gerçekten olağanüstü bir pastaydı. Herkes övgüler sıraladı Margherita'ya.

— Sıradan bir iş bu —diye yanıt verdi karım—. Çok daha iyisini yapabilirim.

ELMA AĞACI KARMAŞASI

Öğle yemeği için eve geldiğimde, şaşırdım. Düşes sofrada yoktu. Margherita'ya sordum:

— Kız nerede?

— Grev yapıyor —dedi; sesinde gizli bir alay seziliyordu.

Buna bir anlam veremedim, şaşkın şaşkın baktım yüzüne.

— Düşes elma ağacında —dedi Albertino—. Bütün gün orada kalıyor, yemeğini sepetle gönderiyoruz. Sepeti yukarıya çekmek için, ucuna kanca bağlanmış bir ip var elinde. Grev dünden beri sürüyor.

Karıma dönüp, sordum:

— Nedir bu olup bitenler? Böyle bir olay sürüp gidiyor da, bana bir telefon bile etmiyorsun.

— Her böyle olayda sana telefon etsem, sabahtan akşama dek çalar telefonun.

— Peki ama, sorun ne? Neden grev yapıyor?

Umarsızca iki yana açtı kollarını Margherita.

— Ağaç orada işte, Nino —dedi—. Bütün yapacağın iş, bir merdiven alıp, oraya gidip, durumu kendi gözlerinle görmek.

Dışarıya çıkıp, Düşes'in tünediği elma ağacına yaklaştım. Tartışmaya yer bırakmayacak bir sesle,

— Aptallığı bırak, in aşağıya! —dedim.

Yanıt vermek yerine, daha yukarılara tırmandı Düşes. Haftalardır, tüyler ürpertici öykülerle, ol-

madık çılgınlıklara kalkışan dengesiz çocukların öyküleriyle doluydu gazeteler. Tartışmayı daha ileriye götürmedim. Eve döndüğümde, Albertino'nun bir sepete yiyecek doldurmakta olduğunu gördüm.

— Yeter artık! —dedim—. Karnı açsa, aşağıya iner, sofrada yemek yer.

Yemeğe başladık, sıra kahveye geldiğinde, pencerenin karşısına düşen duvarda bir ışık parıltısı oynaşmaya başladı. Albertino ayağa kalktı. Nereye gideceğini sordum.

— Bir şey söyleyeceği zaman, aynayla verdiği işaret bu Düşes'in —dedi.

Birkaç dakika sonra, Albertino son haberlerle dönüp, geldi.

— Sabahtan beri ağzına bir lokma yiyecek koymadığını, kendini çok güçsüz hissettiği için, daha ne kadar zaman dala tutunabileceğini bilmediğini söylüyor. Bayılıp, aşağıya yuvarlanmaktan korkuyormuş.

Margherita'nın gözleri fal taşı gibi açıldı. Kımıldamamasını işaret ettim.

— Garaja git —dedim, Albertino'ya—, arabanın arkasındaki uzun bagaj bağlama kayışlarından birini çıkar. Onu iple yukarıya gönderebilirsin. Kayışla kendini dala bağlamasını söyle kıza. En güvenli yol, tam koltuk altlarından bedenine sarmaktır kayışı. Böylece, bu gece yorgun düşerse, aşağıya yuvarlanma korkusu olmadan uyuyabilir.

Albertino fırlayıp, gitti; olup biteni anlatmaya geldi sonra :

— Kayışı istemiyor.

Margherita'nın gözleri fincan tabağı kadar olmuştu, ama hemen söze giriştim :

— Albertino, avluda bir yığın çalı çırpı var. Giacomina ile birlikte gidin, onları ağacın çevresine iki kat serin. Böylece yere çarpışın hızı kesilir, düşüş ölüme yol açmaz.

Beş dakika sonra Albertino ile Giacomina döndüler, onları izleyen Düşes kapıda durmuştu. Bir iki dakika sonra, neden sofraya oturmadığını sordum.

— Belli bazı kişilerin kalkıp, gitmelerini bekliyorum —dedi.

— Çok haklısın —dedim—. Kötü arkadaşlarla birlikte olmaktan daha kötü eğlence yoktur.

Gazetemi okumayı sürdürdüm. On dakika sonra, Düşes sofraya oturmuş, yemeğini yiyordu. Bir süre kendi haline bıraktım. Sonra,

— Ağacın üstünde kalmayı düşünüyorsan, yanına biraz yiyecek alman iyi olur —dedim—. Dolapta konserve etle süt var.

Düşes bükemediği eli öpmeyi biliyordu; bu yenilgiyi de dürüstçe karşılamıştı. Ne var ki, birden hıçkırmaya başladı. Margherita'ya döndüm :

— Bu çocuğun durumu iyi değil. Bir doktor çağırsak iyi olur. Bu arada ateşine bak bari.

— Rahat bırak onu Giovannino —dedi Margherita—. Çok duyarlı, küçük bir kız o.

Derken Albertino içeriye girdi.

— Dün sabah postacı ona bir paket getirince başladı bütün bunlar —dedi—. Yapıştırma defterini Milano'daki eski öğretmenine göndermişti. Öğretmen de okulun resminin altına yazdığı birkaç satır sunma yazısı ve bütün eski sınıf arkadaşlarının birer zımbalı defter sayfasına yazdıkları pusulalarla birlikte geri göndermiş defteri. Düşes yapıştırma defterini açıp da, okulun resmiyle pusulaları görünce, ağlamaya başladı.

— Bu ona dokunaklı geldiği için suçlamıyorum kendisini —dedim—. Ama neden ağaca tırmandırdı onu? Ne ilişkisi var?

— Grev yapıyor —dedi Albertino.

— Grev mi? —dedim, şaşkın şaşkın—. Grev bir haksızlığa karşı çıkmak için yapılır. Birtakım kız öğrencinin eski bir arkadaşlarına sevgilerini belirten birer andaç göndermelerinde bir haksızlık göremiyorum.

Düşes başını kaldırıp, yanıt verdi :

— Haksızlık eski arkadaşlarının artık onlarla birlikte olmamasında. Çünkü o burada şimdi!

Kollarımı iki yana açtım.

— Beni aşar bu iş —dedim—. Ben de buradayım çünkü, eskiden birlikte çalıştığım kişilerden uzaktayım. Ama ağaca tırmanmaya kalkışmıyorum.

Benim alaycı konuşmam Düşesin sinirlerini adamakıllı bozmuştu. Hıçkıra hıçkıra büyük sahnesini oynamaya başladı:

— O adam her şeyimi aldı elimden! Arkadaşlarımı, öğretmenimi, evimi! Kentten sürükleye sürükleye çıkardı beni, bu ahır gibi kulübeye kapadı!... Eskiden ne istiyorsam vardı elimde, şimdi hiçbir şeyciğim yok!... Burada bir gazete bulmak için bile bisikletle kilometrelerce gitmek gerek... Herhangi birini görmek istersen, ineklere, tavuklara doya doya bakabilirsin... Filim dersen, papaz evinde gösterilen antikalardan başkası yok... Dışarıda hep yirmi santim toz ya da çamur bulunduğundan, güzel giysiler giymek de yararsız!... Patenle gezmek istersen, yolda olmaz, yol koca koca taşlardan yapılmıştır çünkü; yürürken bile düşüp kafanı kırabilirsin!... Her şeyi aldı o adam elimden... her şeyi, her şeyi, diyorum! Bir de tutmuş, neden ağaca tırmanmak istediğimi bilmediğini söylemeye kalkışıyor!... Umurunda mı sanki onun?

Bu büyük sahne bir gözyaşı okyanusunda eridi.

Hiç gecikmeden karşı saldırıya geçtim.

— Gene de anlamıyorum —diye üsteledim—. Senin elinden alınan her şey, erkek kardeşinin de elinden alındı. Ama o üzüntülü görünmüyor.

— Ne çıkar bundan? —diye sordu Düşes—. Erkek o. Bütün istediği yeyip içmek olduktan sonra, ha burası, ha Milano.

— Kardeşinin bütün istediği yeyip içmek değil yalnız. Bilmek istersen, onun tinsel gereksinmeleri senininkinden daha çok. Ama o birçok mutlanma yolu bulmuş görünüyor. Hem unutma, kır yaşamı sağlığına yararlıdır. Kenttekinden çok daha iyi görünüyorsun şimdi.

— Sağlığım umurumda mı sanki! İçimde bir **marmaşa** varken, dışım iyi görünse ne olur, görünmese ne olur?

— Karmaşa mı demek istiyorsun?

— Peki, karmaşa olsun. Gemi batmış da, ısıtız

bir adada, yapayalnız kalmış gibi hissederse kendini, ne yapar karın?

Başımı sallayarak yanıt verdim :

— Burası ıssız bir ada değil. Kırsal bölgede dingin bir köy, bir erinç vahası, doğanın sahnelediği, dünyanın en büyük gösterisine, ön sıradan bir koltuk. Ya ırmak kıyısındaki menekşeler, yeşil ağaçlar, taze, temiz hava? Ne diyorsun bütün bunlara? Bulutsuz gökyüzündeki esinti? Kuşların ötüşü? Bütün bunların dinlendiriciliği? Bunların hiçbirini bulamazsın kentte.

Gel gelelim, Düşes direniyordu :

— Bunları bulamazsın, doğru. Ama bunları her düşündüğünde, «Ne olağanüstü şey!» dersin. Burada, hepsi çevremizdeyken, kimse aldırış etmiyor işte. Bu yüzden, önemi yok.

Bu işi kesin bir çözüme bağlamanın zamanı gelmişti artık.

— Bütün bunlardan anladığıma göre, buradaki yaşamın dayanılmaz bir şey, yeğin bir acı çekiyorsun —dedim, Düşes'e—. Bakalım, annen ne diyecek bu konuda.

Margherita sigara içiyor, resimli bir derginin sayfalarını çeviriyordu.

— Bana mı söylüyorsun? —diye sordu.

— Evet. Sürdürdüğümüz yaşam konusunda senin ne düşündüğünü öğrenmek istiyorum. Sana uygun geliyor mu bu yaşam? Yoksa, sen de kızın gibi acı mı çekiyorsun?

— Benim bir düşüncem olamaz ki —diye yanıt verdi Margherita—. Bizim küçük tayfa topluluğunun bir kişisiyim yalnız. Gemi beni nereye götürürse, oraya gitmem gerek. Dümen senin elinde. Tayfaların çektiği acıların önemi yok. Colombus'un dediği gibi **Navigare necesse est**. Yelkeni açıp, durmadan, hiç durmadan yol almalıyız.

— Çok iyi —dedim—. Anlıyorum. Yarın siz gemiden ayrılıp, Milano'ya dönmelisiniz. Ben burada kalıyorum. Sonunda aynı kapıya çıkar. Burada da kentte yaşadığımca yaşayabilirim.

O gece, akşam yemeğinden sonra, tayfaların niyetini soruşturdum :

— Yarın yolcu musunuz?

Margherita donuk donuk baktı yüzüme, sordu :

— Nereye yolcu?

— Milano'ya.

— Aptallık etme —dedi, sertleşerek—. Burada çok iyiyim, burada kalıyorum. Burada sessiz sessiz acı çekmeyi yeğlerim, Milano'da değil!

— Ben de —dedi Düşes.

Albertino'ya döndüm :

— Ya sen?

— Ben acı çekmiyorum —diye yanıtladı benl, soğukkanlılıkla.

— Biz kadınlarız acı çeken —dedi Düşes, çocuk ağzıyla.

Bu nükteli sözün perdeyi pek güzel kapatabileceğini düşündüm. Bunun için, kafamda perdeyi indirip, bütün bunlardan alınacak dersi anlattım Albertino'ya :

— Oğlum, kadınlar da erkekler de acı çekmek için dünyaya gelirler. Ne var ki, kadınlar, özellikle, bu acıları kocalarına anlatmak için dünyaya gelir. Bir kadın en çok her şey yolunda giderken acı çeker. Çünkü o zaman acılarını gerçekmiş gibi göstermesi güçtür ya da hemen hemen olanaksızdır. Oğlum, karına acı çektirmek istemezsen, yalnız onun iyiliğine, sağlığına göz kulak olmakla kalmayıp, senin için sessiz sessiz acı çektiğinin farkında olduğunu söylemelisin ona.

Albertino şaşkın şaşkın baktı yüzüme, konuştu:

— Çok karışık şeyler bunlar.

— Hiç de değil! Yalnız şunu aklından çıkarma : bütün kadınların, hattâ en mutlu olanlarının bile içinde acı çeken bir ikizi vardır.

— İkisiyle birden evlenmek zorunda mısın?

— Doğallıkla, evet, oğlum. Bundan kaçınılamaz. «Evlenmek iki kişiyle olur» sözü çok yanlıştır. Çünkü üç kişiyle olur, iki kadın, bir erkekle. Kadınlardan biri sevinçten uçarak «Evet» derken, öbürü sessiz bir üzüntüyle söze karışır.

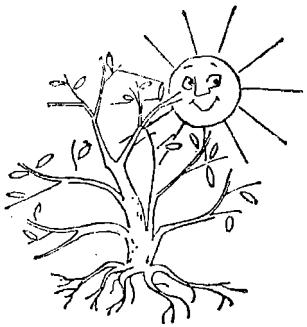

SOYAĞACI

Margherita, ansızın, gözlerinde alışılmadık bir pırıltıyla, odaya girdiğinde, o ağaç sorununu çözümlediğimizi sanıyordum.

Neredeyse saldırgan bir tavırla söze girişti :

— Oldu bitti, işte! Düne dek senin çok güçlü, dayanılmaz kişiliğin karşısında savunmasızdım, bir başımaydım. Ama şimdi arkamda bir Papa ile dizi dizi kontlar var.

Onun arkasında bütün görebildiğim kocaman bir giysi dolabıydı, bu da özel bir etki yaratmadı üzerimde. Umursamadığımı sezen Margherita sözlerini biraz daha açıkladı :

— Her birimizin arkasında atalarımızın anlı şanlı geçmişi var. Kişinin ölümlü bedeni, o geçmişi saran şimdiki zamanın kılıfıdır, diyebilir miyiz? Kişi öldüğü zaman, şimdiki zamanı yitirir, çocuklarının, torunlarının geçmişi durumuna gelir. Bugün sen neysen osun, ama yarın bir «ata»ya dönüşeceksin.

— Bütün bunlar iyi hoş —dedim—, ama Papa ile kontların bu işe nasıl karıştığını anlayamadım.

— Çok basit, gerçekten —dedi Margherita—. Atalarımın arasında bir Papa ile uzun bir kont dizisi bulunduğu, bütünüyle bir rastlantı sonucu ortaya çıkarıldı.

Elinde bana gelen bir yığın mektup, çalışma odamın kapısını itip, açan Düşes sordu :

— Ne ortaya çıkarıldı? Ödenmemiş borçların mı yoksa?

Margherita tiksintiyle baktı kızına.

— Senin kafan da tıpkı babanınki gibi çalışıyor —dedi.

— Babam mı? Kimmiş benim babam? —diye sordu bana Düşes.

— Gaz sayacını okumaya gelen adam olmalı —dedim.

— Ben de öyle sanıyorum —dedi Düşes, odadan çıkarken, umursamaz bir havada.

— Şu kız erkek olsaydı, tokatlardım onu —dedi Margherita—. Sen de kadın olsaydın, seni de tokatlardım.

Margherita'yı hiç böyle barut gibi görmemiştim.

— Buraya baksana sen! —dedim—. Arkanda bir Papa ile uzun bir kont dizisi varsa, öfkeni denetlemelisin. Ataları dehşetli bir sorumluluk yükler insana.

Sonra öyküsünün ayrıntılarını anlatmasını istedim.

— Yakında hepsi aydınlığa kavuşacak —dedi—, eksiksiz kanıt belgeleri olacak elimde. O zaman üzerinde soylu atalarımın arması bulunan parşömenin nasıl çerçevelenmesi gerektiği konusunda teknik danışma isteyeceğim senden.

— Ay, o dediğinden de mi olacak? —diye sordum.

Kaygıyla Margherita'ya bakarken, uzak çocukluk anıları canlandı kafamda. Her türden ufak tefekle, ıvır zıvırla dolu, tozlu bir tavan arası anımsadım. Orada uzun süre önce ölmüş kişilerin büyütülmüş fotoğrafları, ayrıca, taklit parşömen kâğıtları üzerinde üç değişik soyluluk armaları vardı. Birinci armanın altındaki, gotik harflerle yazılmış soy öyküsünde, ailemizin Fransız asıllı olduğu, piskopos, asker ve soylulardan oluşan atalara dayandığı ileri sürülüyordu. İkinci armanın altındaki soy öyküsü ise, daha alçak gönüllü değildi, ama bu kez ailemizi Portekiz asıllı olarak tanıtıyordu. Oysa üçüncüsüne bakarsak, Polonya asıllı görünüyorduk. Dedeme hangi

öykünün doğru olduğunu sordum. Yanıt verirken sakalını okşaması şimdi bile gözlerimin önünde.

— Herhalde hiçbiri doğru değil —dedi—. Ama, canını sıkmasın bunlar. Önemli olan tarih değil, coğrafyadır. Büyük Britanya İsviçre'de bulunsaydı, böyle büyük bir deniz gücü olamazdı şimdi.

Şimdi Margherita'ya bakarken, kaygılanıyordum.

— Geçen gün bir adam geldi —dedi—, çok güvenilir bir adam, bir bilgin. Yaptığı bir tarih araştırması sırasında, benim soyağacımı incelemek fırsatını bulmuş. Her türden önemli kişilerle, soyluluk ünvanlı, yüksek askerî rütbeli kişilerle, evet, bir Papa'yla bile karşılaşmış benim soyumda. Bir rastlantıyla buradan geçerken, bunları bana anlatmak için uğramış. Bir hafta içinde aile armamızla soy öykümüzü gönderecek bana.

Anladığımı, gel gelelim, kuşkularım bulunduğunu ileri sürdüm. Margherita güven vermeye çalıştı bana:

— Kaygılanacak hiçbir şey yok, Nino. Daha önce o adamı hiç görmemiştim. Onun beni bulmak zahmetine katlanması, bu işi iyice araştırdığını gösteriyor.

Margherita'nın mantığıyla başa çıkılamaz.

— Aile armasıyla soy öyküsü için biraz öndelik vermişsindir umarım —dedim, sonunda.

— Elbette verdim, böyle bir fırsatı elimden kaçıramazdım.

Margherita soyluluğunu arkasından sürükleyerek çıkıp, gitti. Daha şimdiden yürüyüşünde bir değişme olduğunu farkettim. Sonraki günlerde de adamakıllı keyifliydi. Bir akşam ocağın karşısında, oturuyorduk. Düşünceli düşünceli konuştu Margherita:

— İnsanın cesareti hiç kırılmamalı. Bak, ben tam geleceğe güvenimi yitirdiğim anda, geçmişe güvenimi kazandım.

Genel bir öneri olarak hiç de kötü değildi söylediği. Gel gelelim, Margherita'nın sorunu, bu gibi durumları somut örneklere indirgemesidir. İşte şimdi de, birkaç dakika sustuktan sonra,

— Örneğin, şu armut ağacına bakın —dedi—. Armut ağacı ne yapar?

Meyve ağaçlarından söz edilmesiyle, Albertino ile Düşes de konuşmamıza katıldılar.

— Armut ağacı armut üretir —diye yanıt verdi Albertino.

Margherita başını salladı.

— İşte armut ağacı! —dedi, dua eder gibi bir sesle—. Babanız fillzlerini, sürgünlerini kesti, budadı onu. Şimdi ağaç üzgün; çünkü üst dallarında gelecek için umudu seriliydi. Ama, şimdi yukarıya doğru büyüme dürtüsü engellendiğine göre, ne yapar armut ağacı? Artık beslenecek öyle büyük bir üstyapısı kalmayan kökleri gittikçe daha gürbüzleşerek büyür, toprağın cana can katan özsuyunu daha oburca emer. Gelecekten umudunu kestiğinden, daha derinlere dek kazar toprağı, umudunu geçmişte odaklaştırır. Şimdiki zamanın yerini tutan gövdesinin ayakları geçmişte, başı gelecekte bulunduğundan, topraktan taze dirim toplayıp, gitgide geleceğe güvenini kazanır; kazandıkça da, tepesinden yeni filizler, sürgünler fışkırıp, gökyüzünü ele geçirmek için yükselirler... Bu sözüme parmak bas, Giovannino, kendimi tam o armut ağacı gibi hissediyorum bugün!

Düşes'in aynı düşüncede olmadığı görülüyordu:

— O öykü beni sarmadı —dedi—. Okuma kitaplarına koydukları o aptalca şeyleri biraz fazla andırıyor.

Albertino onaylamadı Düşes'i. Ona göre öykü çok güzeldi; ancak, neden ağaçların köklerinin değil de, dallarının budandığını anlamıyordu.

— Berbere gittiğin zaman, ayaklarını mı keser, saçlarını mı —diye sordu Margherita.

— Saçımı keser.

— Öyleyse neden ağacın ayaklarının kesilmesini bekliyorsun?

Bu Margherita'nın çocuklara kendine özgü yöntemiyle verdiği ders türüdür işte.

— Bu onlara yargılamayı, mantık çizgisinde bir düşünceden öbürüne geçmeyi öğretir —der—. Ayrıca manevi yönlerini biler, ahlâk ilkelerini güçlendirir.

Margherita, iki hafta, geçmişte yeni keşfettiği umutla yaşadı. Sonunda, 8300 liret ödemeli bir paket geldi ona. Paketin içinde karton bir boru, onun da içinde iki yaprak parşömen kâğıdı vardı. Margherita kâğıtlardan birini bana verdi. Özene bezene çizilmiş soyluluk armasının altında kendi adımı okudum.

— Senin aileni de incelettim adama —dedi Margherita—. Sana kendi ailemden söz ettiğim zaman, utandığın, küçük düştüğün gözümden kaçmamıştı. Ne de olsa, benim kadar senin de bir geçmişin olmasına hakkın var.

Karımın bu cömertliğine hayran kalarak, tarihçinin soyum sopum konusunda neler söylediğini okumaya daldım:

«Taa on birinci yüzyılda İspanya'dan gelen çok eski, ün salmış bir aile. İspanya Kralınca Papa'ya elçi olarak gönderilen Marki Joselito, 1196'da Roma'ya yerleşti ve orada kaldı. Kralın başkanlığında toplanan İspanya Meclisi, aileye 5000 altın ile Soylular Kütüğü'nde sürekli yer alma hakkını bağışladı. Papa da, Özel Muhafız Birliği Onursal Şövalyesi Domingo'ya Kutsal Roma İmparatorluğu Nişanı'nı verdi (Bakınız: aşağıdaki kaynakçada sıralanan Kilise Belgeleri).»

— Mutlu değil misin? —diye sordu Margherita.

— Evet, köklerimizin İspanya'da olduğunu hiç bilmezdim. Bu gerçeği tam Barselona'daki otobüs grevinin ortasında öğrenmem kötü oldu.

Tam o sırada çıka gelen Düşes, soyluluk armamın ortasındaki kuşun tavuğa benzediğini, yanındaki aslanlarıysa, kendisinin bile daha iyi çizebileceğini söyledi.

— Bir de seninkini görelim Margherita —dedim.

Margherita kendi rulosunu açınca, süssüz püssüz, sıradan bir armayla karşılaştı. Altındaki öykü şöyleydi:

«Soy araştırmaları öğrencilerine göre, bu aile Gabutti'lerin bir yan kolundan geliyor. Bralia derebeyliği ile San Romanao bölgesindeki toprakları ellerinde tutuyorlar, Kont ünvanını taşıyorlardı. Ailenin görkemli adlarla bezenmiş, uzun bir öyküsü var. Aile

armasının bir yanı altın, gümüş yaldızlıdır, öbür yanında ise kökünden sökülmüş, yeşil bir ağaç bulunmaktadır.»

Kızıl Düşes o ağacın bir lahana olduğunu söyledi. Gel gelelim, Albertino ıspanak diyordu.

— Papa'dan söz edilmiyorsa da, Kont ünvanı bütünüyle senin işte —dedim—. Bence güzel bir geçmiş.

Ne var ki, Margherita düş kırıklığına uğramıştı.

— Gabutto ailesi bu işe nasıl karışmış? —diye sordu—. Barigazzi adı Tellini adına ne denli benziyorsa, benim adım da Gabutto'ya o denli benziyor. Armut ağacından bir dal koparsan, hep armut özelliği taşır o.

Parşömen kâğıdını daha yakından incelemek için ışığa tutunca, Margherita'nın adının altında Gabuzzi yazılı olduğunu gördük.

— Gabuzzi adı Gabutti'den gelebilir elbette —dedi Margherita—. Ama nasıl açıklayabilirsin bu karışıklığı?

Umutsuzca iki yana açtım kollarımı.

— Karışıklığı değil, Margherita —dedim—. Senin bilgin arkadaşın bunu ödemeli olarak Gabuzzi adında birine göndermiş, Adam kabul etmeyip, geri çevirince de, Gabuzzi'yi mor mürekkeple örtüp, yerine senin adını yazmış. Görüyorsun ya, büyükbabam coğrafyanın tarihten çok daha önemli olduğunu söylediğinde, haklıymış gene de.

Margherita pencereye yaklaşıp, dışarıya baktı.

— Günlük yaşam çıkarcı, pis bir şey —dedi, içini çekerek—. Arkamızda boşluktan başka hiçbir şey yok... Senin duyguların nasıl bu konuda, Giovannino?

— Köklerim üç başka ülkenin yanında, İspanya'ya da uzanıyor artık. Bunun için, kendimi bir dünya vatandaşı gibi hissediyorum şimdi, hepsi bu kadar —diye yanıt verdim.

— Talihsiz bir kuşağız biz yalnız —diye sözü bağladı Margherita.

YOKLAMA

Eski «Imperial» caddesinde, durup vitrinlere bakarak, sallana sallana yürürken, biri seslendi:

— Teğmenim!

Arkama döndüm, karşımda sahra topçularından Calogero vardı.

— Bataryamızdakilerin en iyisi! —dedim—. Hem de en sık hastalık izni alan kişi.

— İyi bir belleğiniz var, efendim.

Gerçek bir şaşkınlık içinde baktım ona; nedenini kestirmiş olmalı.

— Daha dünmüş gibi geliyor bana, Teğmenim, ama on yıl önceydi.

Milano'dan şöyle bir geçip geçmediğini sordum; buraya yerleşeli on beş yıl olduğunu söyledi.

— Adınızı hep izledim, efendim —dedi—. Okumadığım hiçbir kitabınız yok.

— «Efendim» mi?

Çok iyi giyinmiş olduğunu farkettim; iyi bir terzinin elinden çıkmış bir giysisi, pırıl pırıl cilalı ayakkabıları, temiz bir gömleği, giysisine uymuş bir boyunbağı vardı. Sinekkaydı traş olmuş, saçlarını düzgünce taramıştı. Oysa teğmeni ceketsizdi, suratında dört günlük sakalı, başında karmakarışık saçları vardı. Kareli bir gömlek giymiş, boynuna boyunbağı yerine bir eşarp bağlamıştı. Yeşil bir hırkası, branda bezinden yapılmış, buruşuk, sarımtırak bir pantalonu, ayağında mokasenleri vardı.

— Evet, «Teğmenim, efendim»!

Bir şeylerimi iliklemek gereksinmesi duydum, ama, hırkamın beş düğmesinden ikisi kopuktu, öbür üçüyse yünün içine gömülmüştü. Ben de tutup, sivil yaşamda ne iş yaptığını sordum, topçu arkadaşıma.

— Meyve işindeyim, efendim —dedi—. Çocuklarınıza bir sepet şeftali gönderebilir miyim?

— Sağ ol —dedim—. Ne ki, bu önerini kabul edemem.

— Neden edemezsiniz, efendim?

Öyle ya, neden edemeyeyim? Biraz daha konuştuk. Ayrılırken adresimi verdim ona.

— Güle güle, efendim —dedi.

Kendi evimin bahçe kapısına varınca, birisi zahmet buyurup, kapıya bakıncaya dek, tam dört kez zili çalmak zorunda kaldım. Sonunda birisi içerden düğmeye bastı da, bahçe kapısı açıldı. Margherita Lord Lister'in serüvenlerini okuyordu, ben içeriye girince, başını bile kaldırmadı. Düşes dizlerinin üstündeki bir deftere renkli parçacıklar yapıştırmayı sürdürüyordu. Albertino ise suluboyalarına dalıp, gitmişti. Bu genel umursamazlığa içerledim.

— Benim yerime kedi dolaşsaydı ortalıkta, hemen hemen aynı etkiyi yapardı —diye söylendim.

Margherita gözlerini okuduğu kitaptan ayırmadan yanıt verdi:

— Hayır, çünkü kedi senin yaptığın gibi ha babam zile basıp durmazdı.

Bu kışkırtmaya kapılmadım.

— Kedi bile böyle kaba, saygısız bir biçimde karşılanmazdı demek istedim. Ağır bir iş gününden sonra eve dönen aile başkanı böyle karşılanmaz.

— Çok doğru! —dedi Margherita—. Bundan böyle büyük bir değişiklik olacak... Dinleyin, çocuklar, çünkü sizi de ilgilendiriyor bu iş... Düşes, baban evden çıkar çıkmaz, sen bahçe kapısının önünde nöbete duracaksın. Onun döndüğünü görür görmez de, haykıracaksın: «Dikkat! Şeref Kıtası!» O zaman Albertino, kedi ve ben kapının yanına sıralanacağız,

babanız bahçe kapısına vardığında, üç kez borazan çalarak selamlayacağız onu. Anlaşıldı mı?

Böylesine bir alay üzdü beni.

— Margherita, on yıldır beni görmemiş olan benim bataryamdan bir topçu eri bugün sokakta beni tanıdı, «Teğmenim!» diye seslendi.

— Başka ne demesini bekliyordun? Seni teğmeni olarak tanıyordu, değil mi?

— Evet, beni teğmeni olarak tanıyor, ama gerçekte kim olduğumu, bugün ne iş yaptığımı da biliyor. On yıl aradan sonra, bana sivil giysilerle rastlayınca, «Bay Falanca» demesi gerekirdi. Oysa, «Teğmenim» diye seslendi.

— Şimdi anlıyorum —dedi Margherita—. Onun bu seslenişiyle kendini kumandan gibi görmeye başladın. Bu evi kışlan sandın, hemen önüne gelene disiplin dağıtmaya başladın. Bahçe kapısının önüne bir gözcü ile bir «şeref kıtası» önerdiğim zaman, fazla ileriye gitmemişim meğer. Sesinde askerce bir hava var. Ama coşkuya kapılma, Giovannino. Kılıcını kınına sok, ailenin bağrına dön!

Margherita hiçbir şey anlamamıştı elbette.

— Kılıç taşımıyorum ben, Margherita —dedim—. Coşkunun da «c»si bile yok içimde. Ama gizlemiyorum işte, bu günlerde, herkesin gönül gücü böylesine kötülemişken, «teğmenim» diye çağrılmak yüreğimi hoplattı. Önemli olan şu: yüreğimin hoplaması, bana verdiği rütbeden değil, onu işitmektendi.

— O güzelim savaş günlerini özlüyor musun?

— Bunun üstünde bir şey. Savaş evimi yıktı, güç kazanılmış birikimimi yok etti. Bana da, aileme ae acılar çektirdi. Doğrusu, hiç de özleyemem onu. Gel gelelim, savaşın yok ettiklerini ben yeniden var ettikten sonra, «teğmenim» sözcüğünün hoşuma gittiğini itiraf etmeliyim. Bunun da anlamı şu: bir yandan yurttaş Nino günlük işini yaparken, bir yandan da Teğmen Nino bayrağına hizmet etmeyi sürdürüyor. Ülkem ruhsal bakımdan askerlik görevini bitirdi; buna karşın, «Teğmen» şimdi bile görevinin başında.

Margherita şaşkın şaşkın yüzüme bakıp, sordu :

— Giovannino, gene o çifte kişiliğe bürünmüyorsun, değil mi? «Etten, kemikten yapılmış Giovannino» ile «ruhsal Giovannino». «Kendisi» ile «öbür kendisi». Bir adamla değil, bir sürüyle evlendiğime inandıracaksın beni.

— Bunların hepsi çok basit Margherita. Çevresindeki savsaklamalara karşın, görevini bırakmayan bir adamla evlendin. Ansızın birisi yoklama yapar gibi «Teğmenim!» deyiveriyor; «Burada!» diye yanıt veriyor Teğmen de. Bu üstümdeki pırtılarla, boynumdaki eşarpla, palabıyıklarımla buradayım işte. «Teğmen»in orada olduğunu kendim de bilmiyordum, ama onu keşfettiğim için mutluyum şimdi.

Margherita gençlik taburlarına döndü :

— Çocuklar, yukarıdaki giysi dolabından teğmenin üniformasını getirin. Teğmen savaşa gidiyor.

Bunun gülünecek bir şey olmadığını söyledim, kızgınca. Kızıl Düşes annesine, üniformamla birlikte askerlikten kalma iç çamaşırlarımı da getirmesi gerekip gerekmediğini sorunca da, çocukların ana babalarına karşı görevleri konulu her zamanki vaızımı vermeye giriştim, Düşes yerine oturdu. Ben kapıdan çıkarken, mırıldandığını işittim :

— Şu iğrenç savaş bitecek bir gün!

O gün öğleden sonra, bir çocuk Calogero'dan birer sepet şeftali ile üzüm getirdi.

— Hiç kuşkusuz, vurgunculuğun meyveleri bunlar! —dedi Margherita.

Umursamaz bir havada dışarıya yürüdüm, çalışma odama sığındım. Bir an sonra o da yanıma gelip, sordu :

— Seninle görüşebilir miyim, Teğmenim? Yoksa önce esas duruşa geçmem mi gerekir?

Karşılık vermedim. Konuşmasını sürdürdü :

— Çocukken bir şeker fabrikasında kapıcılık yapmışsın, Nino. İşte o fabrikanın eski bir işvereni sokakta karşına çıkıp da, «Merhaba, kapıcı!» dese, çok hoşuna gider mi?

— Hayır —diye yanıt verdim—. Bir zamanlar bir bisiklet park yerinde bekçilik yapmıştım. «Merhaba, bekçi!» diye çağrılmak da heyecanlandırmaz beni. Ama ne önemi var ki? «Teğmen» öyküsüyle bir ilgisini göremiyorum bunun.

— Oysa ilgisi var —dedi Margherita—. Savaş sırasında asker olmak görevindi. Ondan önce de, bulabildiğin tek namuslu iş olduğu için, kapıcı ya da bekçi olarak canla başla hizmet etmek yine görevindi. Bugün Teğmen Nino yoklamaya yanıt verdiği için ve ne zaman kendisine gereksinme duyulsa, hep orada olacağını bildiğin için, mutlandın. Ama bu mutluluğunu seninle paylaşmıyorum. Kapıcı Nino'nun Teğmen Nino denli işine bağlı biri olduğuna inanmıyorum çünkü.

— Kapıcı Nino'nun neden hep tetikte bulunması gerektiğini anlamıyorum ben de.

— Çünkü, yarın sokağa atılsak, bulabileceğin tek iş de kapıcılık olsa, o işe gireceğini sanmıyorum.

— Saçma! Girmek zorunda kalırım.

— Tamam işte! Girmek **zorunda kalırsın!** Yazgının pis bir oyunu sayarsın bunu. Oysa yeniden askere alınsan, görevini yaptığın için övünç duyarsın. Görüyorsun ya Nino, teğmenden hoşlandım, ama kapıcı düş kırıklığına uğrattı beni. Yoklamaya yanıt vermeye hazır değil kapıcı; aslına bakarsan, o işten paçayı sıyırmak kaygısında. Kapıcı savsaklayıcı biri; savsaklayıcılar ise, görevi bırakıp kaçanlardan bile daha tehlikelidir.

Ne karşılık vereceğimi bilemedim. Margherita çıkıp gittikten sonra, daha akşam yemeğine iki saat olduğunu görünce, dingin, sessiz bir yürüyüş yapmak için, kentin dış mahallelerine yollandım. Geçmişimi, geleceğimi düşünüyordum. Yeşil tarlalara bakıyordum bir yandan da. Bir derenin çimenlik kıyısında durdum, elimi serin suya soktum, bir toprak parçacığını parmaklarımın arasında ezdim.

— Her şeyimi alabilirler —dedim, kendi kendime—. Yaşamın kendisini bile alabilirler; ne var ki, yaşama inancımı alamazlar elimden!

Omuzlarımdan ağır bir yük kalkmış olarak eve

döndüm. Ben köşeyi döner dönmez, bahçe kapısında gözcülük eden Düşes haykırdı :

— Şeref Kıtası, dikkat!

Kıta kapıdaki yerini almıştı. Margherita bir adım öne çıkıp, selam verdi.

— Bildirilecek yeni bir şey yok, efendim —dedi.

— Teğmen değil gelen —dedim—, kapıcı bu.

— Güzel! —dedi Margherita—. Ancak simgesel bile olsa, seferberlik dediğin genel olmalı. Kazanmamızın yolu budur yalnız.

Margherita her zaman haklıdır.

YAZGISAL GERÇEK

Bütün bir saattır, bir öykünün kafamın içinde birbirine dolaşan çilesini çözmeye çalışıyordum. Tam aradığım ucu bulmak üzereydim ki, Margherita odaya girdi. Az ve öz konuştu:

— Bakkal!

Böylece bütün o sıkı çalışmamın sonucunu tek bir saniyede yok ediyordu. Bakkalla ilgili, pek de övücü sayılamayacak birkaç söz ettiysem de, Margherita amacından şaşmadı.

— Bakkal hayvanların en aşağılık türlerinden biri olabilir —dedi—. Ancak, parasının ödenmesi gerek. Sonra, küçük bir sorun daha var, telefon faturası geldi. Ayrıca öğle yemeği için ne istediğine karar vermelisin.

Bunların hiçbirinin beni ilgilendirmediğini ileri sürdüm. Bütün param onun elindeydi, öğle yemeğini pişirmek de onun göreviydi.

— Bunların önemi yok —dedi Margherita—. Bütün ev işlerinin sorumluluğunu karının omuzlarına yüklemek haksızlıktır. Bana ruhsal destek borçlusun.

— Ama, Margherita, bakkala para vermek, telefon faturasını ödemek için benim ruhsal desteğime gereksinmen yok, öyle değil mi? Ben parayı sağlamakla, payıma düşen görevi çok somut bir biçimde yerine getirmiş olmuyor muyum?

Derin derin içini çekti Margherita.

— Para ha! —dedi—. Paradan başka ne bulunur bir erkeğin kafasında!. Faturaları ödemek için parayı verdin mi, görevini fazlasıyla yerine getirdiğini sanırsın. Senin gözünde, ev bir iş girişimidir. Oysa bence, evin bir yuva olması isteniyorsa, yazgısal gerçeğin günden güne yaratılmasını gerektirir bu.

Bütün bunlarda gözle görülür bir çelişki varmış gibi geldi bana. Margherita'ya açıklamaya çalıştım:

— Yazgısal gerçeğin günden güne yaratılması için çaba harcamak, «Bugün salı. Şimdi bir düşünelim bakalım, yarın hangi gün olacak? Hımm, çarşamba.» diye konuşmaya benzer. Çünkü çarşamba, perşembe, cuma hiç şaşmadan birbirlerini izlerler, planlandığı gibi.

Odaya girmekte olan Düşes konuştu:

— Barilla makarnasıyla, her öğün pazar şöleni gibi olur!*

Ama ne benim mantığım, ne de Düşes'in alayı hevesini kırdı Margherita'nın; üsteledi:

— Yazgı denen bir şey varsa, dünyadaki her şey yazgısal gerçektir. Her şey pazartesi, salı, çarşamba gibi sürüp gider. Ama yalnız değnekler, taşlar kendileri için yazılmış gerçekleri benimseyecek denli miskindirler. İnsan ise, yazgısının kurbanı değil, efendisidir. Sırf yazgısal gerçek yüzünden ve zamanın geçişinin zorlamasıyla dörtten beşe giden bir saat kolu gibi değildir insan. Evet, istersen, insan bir saat kolu **gibidir** diyebiliriz de gerçi; ama **düşünebilen** bir saat koludur. Kendisi için yazılmış gerçeğin bunu istediğini, bu gerçeğin yerine getirilmesinin, başka bir deyişle yaratılmasının kaçınılmaz görevi olduğunu **anladığı** için dörtten beşe dek gider.

Özellikle, çalışma masamdaki saatin kollarının gecenin saat on biri olduğu kaçınılmaz gerçeğini yaratmaya çalıştırkları şu sırada, beni en çok rahatsız eden, **kaçınılmaz** sözcüğü oldu.

— Margherita, şunu bir açıklığa kavuşturalım —dedim—. Durum şöyle: Evde ufak tefek işlerle

---

* Bir reklâm tümcesi. (çev. notu)

oyalandığım, bahçeyi çapaladığım, bir koltuğa yayılıp ıslık çaldığım günlerde, hiç kimse beni rahatsız etmiyor. Gel gelelim, çalışma masama oturur oturmaz, herkes soru yağmuruna tutuyor beni, senin biraz önce ortaya attığın denli çılgınca kuramları dinlemeye zorluyorlar. Baksana, oğlun çaktırmadan odaya süzüldü; bir kedi eksik şimdi burada. Eee, söyle bakalım şimdi: her çalışmaya oturduğumda, bana karşı yarattığınız yazgısal gerçeğin mantığını açıklayabilir misin?

Bir milim bile gerilemedi Margherita.

— Dinlenmen sırasında seni rahatsız etmemi beklemezsin, değil mi Giovannino? Çalışmanı bitirdiğin zaman, kutsal bir dinlenme hakkın vardır. Senin dinlenmene saygı göstermekle, çalışmana da saygı göstermiş oluyorum.

Bu sözlerin karışıklığı karşısında ağzım bir karış açık kaldı. Bu suskunluğumdan yararlanan Albertino, muslukçunun, marangozun, mobilyacının aşağıda buyruklarımı beklediklerini söyledi. Anlaşılan onların da ilkeleri dinlenmemi bozmamaktı, Margherita'nınki gibi.

Bir taşra gazetesinin deneyimsiz, genç muhabiriyken yaptığım gibi, gene geceleyin herkes yattıktan sonra çalışmaya karar verdim. Yaşam kırkında başlarmış ya!! Arka arkaya üç gece sessiz, dingin çalıştım. Her sabah ailenin öbür üyelerinin kalktıklarını duyar duymaz gidip, yatıyordum. Gel gelelim, dördüncü gece tam işi kıvamına getirmiştim ki, Margherita çalışma odamın kapısında göründü. Bir sözcük fırlattı üstüme:

— Güneşlikler!!

Çok geçmeden Margherita'nın uykusunda yürümediğini ciddi bir işten söz ettiğini anladım. Şöyle söylemek istiyormuş meğer:

— Güneşliklerin ne renk olmasını istediğimizi ve nasıl takılacağını kararlaştırmalıyız.

Besbelli yine yazgısal gerçeği yaratmak niyetindeydi. Bir süre güneşliklerden söz ettik, sonra da, daha önemli bir sorun olan buzdolabı konusuna atladık. Sonunda sordum Margherita'ya:

— Neden sabahın ikisinde geldin bunları tartışmaya, söylesene Tanrı aşkına? Uyumanı sürdüremez miydin?

— Gözüme uyku girmiyordu —dedi, duygulu bir sesle—. Yazı makinenin tıkırtılarını işittikçe, vicdanım rahat bırakmıyordu beni.

— Bana bak, Margherita —dedim, yumuşayarak—, yazı makinem dört gündür onarımda, dolmakalemle yazıyorum zorunlu olarak. Nasıl duyabilirsin tıkırtıları?

Soğukkanlılıkla karşılık verdi Margherita :

— Öyleyse, bu gece elin çok ağırdı sanırım.

Saat üç sularında Düşes bisikletinin boyasını onarmak için garajdaki boya fırçasını kullanıp kullanamayacağını öğrenmeye geldi. Dördü çeyrek geçe de Albertino uğrayıp, Panco Villa'nın gerçek bir kişi olup olmadığını sordu. Saat dört buçukta ise, kedi en çirkin sesiyle miyavlamaya başladı.

Arka arkaya birçok gece işler böyle gitti. Ancak, belli bir süre içinde işimi bitirmek zorunda olduğumdan, böyle zaman yitirecek durumda değildim. Bir süre düşünüp taşındıktan sonra, kırsal bölgedeki evciğime çekilmeye karar verdim. Kavurucu sıcaklar vardı orada, ama aldırmadım. Ne yapayım? Geceleri çalışırdım ben de, böylelikle de düşünülebilecek en eksiksiz gönül esenliğine, sessizliğe kavuşmuş olurdum.

Bu ıssız yerdeki ilk gecemde işimin başına oturdum. Yazı makinemle on, on iki satır yazdım, durdum sonra. Ortalık kımıltısızdı, dingindi, çıt çıkmıyordu. Yeniden yazı makinemle yazmaya girişince, sanki makineli tüfekle yaylım ateşi açmışım gibi oldu. Birisi şu yoldan geçsin, bir köpek havlasın ya da iskemle gıcırdasın istedim. Yazı makinemin bir tuşuna daha basmaktan çekindim.

— Bir tuşa daha basarsam, bütün ev sarsılır o vuruşla —diye düşündüm.

Orada sessizliğin içinde kımıldamadan oturup, yüreğimin vuruşunu, kemiklerimin gıcırtısını, soluğumun hırıltısını dinledim.

— Her şeyi işiteceğim —dedim, kendi kendi-

me—. Beynimin çalışmasını, kanımın atardamarlarımda akışını bile işiteceğim.

Ayağa kalkmaya çalıştıysam da, iskemlenin gıcırdamasıyla, elim ayağım tutmaz oldu. Çarçabuk geri oturdum.

— Güneş doğuncaya dek kimseler gelmez buraya —diye düşündüm—. Bir insan sesi duymadan, ayağa kalkamayacağım ben de.

Saat ikide durumumda bir değişiklik yoktu henüz. Kanımın uğultusu dayanılmaz bir ses olduğundan, uyumak umudum da yoktu. Saat ikiyi çeyrek geçe duyduğum bir ses tepeden tırnağa dondurdu beni. Neyse ki, kendimi toparlayıp, aralığa seyirttim. Telefon çalıyordu. Çılgın gibi alıcıyı kavradım. Karşı çıkılmaz bir sesle konuşuyordu Margherita :

— Merdivenlere kaplanacak halı sorunu var! Kaplatmamız gerek, yoksa basamaklar aşınır.

Önce halıdan söz ettik, sonra da Albertino'nun ayakkabısına pençe yaptırmanın gerekliliğinden. Sonunda yazı makinemin başına dönüp, sevinçli sevinçli çalışmaya koyuldum. Telefonun yeniden çalacağını biliyordum. Saat üçte çaldı nitekim. Düşes zamkı nereye bıraktığımı öğrenmek istiyordu. Saat üç buçukta da Albertino telefon edip, Düşes'in zamkı bulduğunu bildirdi.

Ertesi gün eve döndüm, gündüz çalışma düzenime geçtim. Ailem dinlenmeme saygı göstermeyi, ama çalışırken rahatsız etmeyi sürdürüyordu. Ama, hiç olmazsa, çalışabiliyordum.

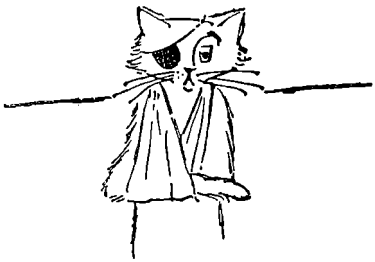

BU DENLİ SEVMEMİŞTİR HİÇBİR KEDİ

Milano'da iki hafta kalıp, kırsal bölgedeki evimize döndüğümde, Margherita şu sözlerle karşıladı beni :

— Küçük ailen nasıl?

— Sen benden daha iyi biliyorsun —dedim—. Ben gideli beri, sen yönetiyorsun aileyi.

— **Bu** ailenden söz etmiyorum. **Öbür** aileni, Milano'da kendine kurduğun yeni aileyi soruyorum.

Şaka kaldıracak havada olmadığımı söyledimse de, Margherita omuz silkti.

— Nereden bileyim? —dedi—. Orada bulunduğun sürece telefonlara karşılık vermediğini, mektup bile yazmadığını söylüyorlar. Çünkü orada yeni bir ev açmışsın, «karın» seni elinin altından ayırmıyormuş.

Kentte beni bekleyen bütün işleri yapmak için yalnız on beş günü olan herhangi birinin, kişisel mektuplarla, telefonlarla zamanını boşa harcamamasının bağışlanması gerektiğini söyledim. Margherita içini çekti, tartışmayı sürdürmedi.

Oysa, doğrusunu söylemek gerekirse, Milano'da hiçbir işe elimi sürmemiştim. Bütün zamanımı uyuyarak, eski gazeteleri karıştırarak, okuyarak geçirmiştim. Bir yandan da sucuk içinin hazırlanmasını bekliyordum. Çünkü kentte kalışımın işle uzaktan yakından bir ilgisi yoktu, yalnız çok ivedi bir sucukluk domuz eti sorunu vardı ortada. Dev nicelikte su-

cuk içi karışmıştı yaşamıma, böylece de dirlik düzenlik, dinginlik çıkıp gitmişti pencereden; geleceğimi kocaman, kara bulutlar kaplamıştı.

Bir akşam yemek yerken, köy sucuğu aklıma düştü.

— Mısır bulamacıyla sucuk! —dedim—. Öyle canım istiyor ki bunları!

Margherita güvence verdi bana :

— Yarın yeriz, öyleyse.

Ertesi gün ikisi de yoktu sofrada. Margherita'ya verdiği sözü anımsatmak zorunda kaldım. Bir sonraki gün de, hem öğle, hem akşam yemeklerinde onlardan söz ettik. Nedenini anlamak kolay mı kolaydı : bulamaçtan da, sucuktan da eser yoktu sofrada. Bir gün sonra aynı öykü bir daha yinelendi.

— Mısır bulamacıyla sucuk! Mısır bulamacıyla sucuk! —diye söylendi, Margherita—. Başka bir şey düşündüğün yok mu senin? Bundan sonraki yaşamımızı hep mısır bulamacıyla sucuk yiyerek sürdüremeyiz ya!

Margherita her zamanki gibi savunmadan saldırıya geçmişti. Utanıp sıkılmadan kendini bir kurban gibi gösteriyordu kamuya şimdi. Böyle insanı arkasından vurabilecek bir düşmanla tartışmanın yararı yoktu; eyleme geçmeye karar verdim. Ertesi gün arkadaşım Augusto'yu görmeye gittim.

— Bir domuz kesmeni istiyorum —dedim, ona.

— O işi bana bırak —dedi—. Elimde tam senlik bir domuzla, eti hazırlayacak bir adam var. Nasıl kesilmesini istiyorsun?

— Nasıl isterse öyle kessin. Beni ilgilendiren sucuk. Bu bir ilke sorunu. Bir aydır iki yüz elli gramcık sucuk için yalvarıp duruyorum karıma, oralı olmuyor. Şimdi bir araba sucuğu tepesine yığacağım. Senin kasap çekebildiği kadarını çeksin etin, kıyma yapsın. Öyle ince eleyip sık dokumasın; daha önce de söylediğim gibi, bir ilke söz konusu bu işte.

Böylece bir anlaşmaya vardık. Augusto bir do-

muz kesecek, kasap arkadaşına doğratıp, yeterince bekletecekti. Sonra olabildiğince çok sucuk içi hazırlatacaktı bana. Kendimden pek memnun döndüm eve, sucuk özlemimden de hiç söz açmadım. Beş altı gün sonra Augusto bana telefon edip, ödünç almak istediğim kitabı bulduğunu söyledi. Arabama atlayıp, hemen onun evine yollandım.

Augusto beni önce mutfağa götürdü, dizi dizi sucuk, salam gösterdi. Bizimki büyüklüğünde, bizimki özelliğinde bir aileye en uygun çeşidinin hangisi olduğunu anlattı. Etin henüz tuzlanmış durumda beklediğini söylüyordu ki, sözünü kestim:

— Sucuk içi istiyorum ben!

Bunun üzerine beni bodrumdaki kilere indirdi. Üç yüz kiloluk bir domuzdan yoğun bir çabayla ne kadar sucukluk et elde edilebileceği konusunda pek az okuyucunun bir düşüncesi olabilir. O dev sucuk içi yığınını görmeden önce, benim de en küçük bir düşüncem yoktu. Sözü uzatmamak için, şunu söyleyeyim: boyutları 60x50x20 santim olan bir granit blokunu gözlerinizin önüne getirin. Ama lütfen granitin başka, sucuğun başka bir şey olduğunu, birinin son derece daha güç sindirilebileceğini unutmayın. Neyse, sucuk içi blokunu aldım, arabamın bagajına koydum. Eve varınca, arabamı mutfak kapısının yanına bırakıp, indim. Akşam yemeği zamanına dek, göstermelik bir umursamazlık içinde dolanıp durdum. Talih yüzüme güldü o akşam, çünkü sofrada ayın on dördü gibi, kocaman, yuvarlak bir tabak dolusu sarı mısır bulamacı vardı.

— Sonunda bu akşam mısır bulamacıyla taze sucuk içi yiyebileceğiz —dedim.

Margherita hemen hemen kuşkulu denebilecek bir bakışla baktı.

— Yine mi başlıyoruz? —dedi—. Sucuk istiyorsan, önceden söylemeliydin.

— Bu akşam yemeğinde mısır bulamacıyla sucuk içi var! —dedim bir kez daha, sevinçli sevinçli.

İşleri önceden ayarlamıştım elbette; ikinci kez «mısır bulamacı» demem, Albertino ile Düşes'e dev bir tepsi içindeki sucuk içi kütlesini getirmeleri için

bir işaretti. Tepsiyi masanın ortasına koydum. Öyle etkileyici bir büyüklüğü vardı ki, Margherita'nın ona dikilen gözlerinde biraz şaşkınlık, biraz da korkuya benzer bir anlam okunuyordu.

Mısır bulamacıyla sucuğu tıka basa mideye indirdik. Margherita tek söz edemeyecek denli ezilmişti. Ertesi gün hem öğlen, hem de akşam yemeklerinde mısır bulamacıyla sucuk yedik; ondan sonraki dört gün de öyle. Dört gün dayanabildim buna. Sonunda yine sucuk içi yığınını sofrada görünce, söze giriştim :

— Ne denli güzel de olsa...

Margherita atom bombası gibi bir bakış fırlattı yüzüme; bağırdı :

— Bakın işte! Sucuk yokken, bir faciaya çeviriyor bunu; sucuk varken, gene bir facia! Lütfen ne istediğini söyler misin bana?

İşi bir faciaya çevirmediğimi, hiç de öyle bir niyetim olmadığını söyledim. «Ne denli güzel de olsa» sözlerinin sucukla mucukla hiçbir ilgisi olmadığını anlattım.

— «Ne denli güzel de olsa» Niagara Çağlayanı'nı ya da kuzey kutbunun tan kızıllığını ilk gördüğümüzde söyleyebileceğimiz bir söz —dedim—. Ama böylesine soylu bir sucuk içi yığını karşısında söylenecek söz yok.

Margherita'nın keyfi yerine geldi, yemeğini yiyip bitirdi. Ertesi gün öğlen ya da akşam yemeklerinde «mısır bulamacı ile sucuk içi» sözlerini ağzıma alamadım.

— Giovannino, senin gerçekten sevdiğin bir şey bulduğuma ne denli sevindiğimi bilemezsin —dedi Margherita, mutlu mutlu.

Bütün gece bu sorunu kafamın içinde evirip çevirdim. Kalan sucuk içinin ağırlığını hesapladım, bunu Margherita'nın, Düşes'in, Albertino'nun, Giacomina'nın, hizmetçinin yiyebilme güçleriyle karşılaştırdım. Sonunda şu çözüme ulaştım :

— Yarın sabah Milano'ya gider, on beş gün kalırsam, ben dönünceye dek sucuk içi bitmiş olur.

Bunu söyler söylemez de uygulamaya koyuldum.

Milano'da on beş gün vakit öldürdükten sonra, içim kendime ve geleceğe güven duygularıyla dolu, eve döndüm. Evde çevreyi dolaşıp kilitleri, muslukları denetledim, sonunda da yiyecek dolabındakilere şöyle bir göz attım. Sucuk kütlesi yine orada, on beş gün önce bıraktığım gibi duruyordu. Dehşete kapıldım, tüylerim diken diken oldu. Tam o sırada kendisine bir dilim peynir kesmek isteyen Düşes dolaba yaklaştı. Umursamaz görünmeye çalışarak sordum :

— Ben gideli hiç sucuk içi yemediniz mi?

— Hayır —dedi Düşes—, gerçi Albertino'yla ben yemek istedik, ama annem sen sucuğu çok sevdiğin için, sana saklamamız gerektiğini söyledi. Bu yüzden de hiç elimizi sürmedik ona. Eğer bir baba bir şeyden hoşlanıyorsa, çocuklar onu bırakmalı, yerine başka şeyler yemelidir.

Bu özveri duygusunu alkışlamak zorunda kaldım.

— Ama, gene de yemeliydiniz —dedim—. Çünkü, sucuk içi uzun süre dayanmaz. Belki de şimdiye dek bozulmuştur.

— Hayır —dedi Düşes—. Annem Signor Augusto'ya telefon etti, o da böyle serin havalarda en az bir ay dayanacağını söylemiş.

İçim allak bullaktı, ama sevinçli bir sesle,

— Çok iyi! —dedim—. Ne var ki, bu ikindi kahvaltın için, peynir yerine bir dilim sucuk içi kesebilirsin.

Düşes başını salladı.

— Aa, hayır —dedi—. Senin o, hepsi senin sucuğun. Belki akşam yemeğinde birer dilim yiyebiliriz, ama.

Ey bağışlayıcı Tanrı! Mısır bulamacıyla sucuk içi mi olacaktı akşam yemeğimiz? Evde dolanmayı sürdürdüm. Sonra, uygun bir anda, kediyi yakalayıp, dolaba kilitleyiverdim, anahtarı da cebime koydum. Bir saat sonra kedinin ne işler becerdiğini yoklamaya geldiğimde, bir de ne göreyim, hayvan sucuk içine dokunmamıştı bile! Ensesinden tutup, ete yaklaştırdığımda, korkuyla miyavladı.

Bizimkinden daha az aptal olan başka kedileri

yardıma çağırmaya karar verdim. Pencereyi açtım, önüne birkaç parça et koydum, sonra dışarıya çıkarak, kapıyı umutla kapadım arkamdan. Bizim ev, çevredeki bütün kedilerin el üstünde tuttuğu bir yer olmaya hak kazanmıştır. O kediler açlıktan öylesine gözü dönmüş bir çetedir ki, bir gün dolaba girebilen biri, bir süt tozu konservesini pençeleriyle açmaya çalışmış, bunu başarmasına da ramak kalmıştı. Şimdi de avluya baktığımda, kedilerin, sanki bir seferberlik görev emri almışçasına, güle oynaya yaklaştıklarını gördüm. İkinci kata çıktım. Gel gelelim, birkaç dakika sonra, aşağıdan öyle bir kıyamet koptu ki, yine alt kata inmek zorunda kaldım. Umutsuzca dolabın anahtarını arayan Margherita'yı buldum orada.

— Düşünmeden cebime koyuvermişim —dedim, verdim anahtarı.

Fırladı gitti, ama birkaç dakika sonra, dolabın yanından beni çağırdı. Oraya gittim. Yeri göstererek konuştu, hemen :

— Şuna bak, baksana haydi!

Böyle bir duruma düşmüş bir kediyi hiç mi hiç görmemiştim, bir an onun bizim kedimiz olduğuna inanamadım.

— Şuna bir bak, Giovannino —dedi karım—. Dikkatsiz aptalın biri pencereyi açmış, kapamayı da unutmuş. Bu yüzden bir hırsız kedi ordusu baskın yapıp, mutfağı ele geçirmeye kalkışmış, ama bizimki savunmaya geçmiş hemen. On kediye karşı bir durumdaymış. Ne var ki, böylesine görev duygusu olan bir kedi korku nedir bilmez. Bir adım bile gerilemeden, aslanlar gibi dövüşmüş. Körpe eti saldırganların pençeleriyle yırtılmış, ama baş eğmemiş. İşte, kanlar içinde ama dimdik, bütün düşmanlarına üstün çıkmış! Efendisinin çok sevdiği sucuk içini saldırganlardan kurtarmış. Güvenlik içinde, bir lokması bile eksik değil! Güvenlik içinde, tertemiz! Dokunamamışlar bile çünkü ona. Şuna bak da söyle bana, Nino, sahibinin en sevdiği etin uğruna ölümü göze alan bir kedi, kahraman değil de nedir?

Kahraman kedinin başını okşamak için eğildim, kulağına fısıldadım usulca :

— Hain seni!

Hayır, bu sözleri yazmaktan korkmuyorum. Hayvanları Koruma Derneği ne söylerse söylesin! Hiç duraksamadan söylediklerimi yinelerim : «Bu kedi kahraman değil, sefil bir hain!» Eğer Hayvanları Koruma Derneği'nin vicdanı varsa, kedimi değil, beni korurdu. Çünkü o gece mısır bulamacı ile sucuk içi yemek zorunda olan kedi değil, bendim.

Evet, o gece mısır bulamacı ile sucuk içi yedim. Hem de yalnız ben yedim. Çünkü öbürleri beni etin bir lokmasından bile yoksun bırakmak istememişler, benim yararıma özveride bulunmakta direnmişlerdi. O gece ve onu izleyen birçok gece yedim onları, şimdi bile onları yemekteyim aslında. Margherita beni sadık karıma, çocuklarıma, kedime karşı iyilik bilmezlikle suçlamasın diye, ağzımı açıp tek söz bile edemiyorum.

Evet, bu öykünün kahramanı benim! Hiç kimseye bu denli sevgiyle bağlanmamıştır bir kedi. Ayrıca, benim kazandığım yengi, onunkinden çok daha kahramanca oldu. Sucuk içi yığınını kuşattım ve yok ettim, hem de bir başıma! Bu akşam iş bitiyor. Sona çok yaklaştığımı biliyorum. Yedi kat gökyüzüne dek meydan okuyorum, artık Tanrıdan başka hiç kimse durduramaz beni.

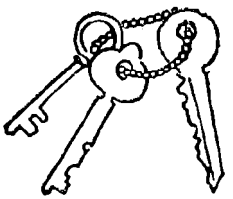

ÖNEMLİ OLAN İLKEDİR

Her zamanki gibi oldu. Evden çıktım, en yakın taksi durağına gittim, bir arabaya bindim; ama sonra, iş adresim yerine ev adresimi vermek zorunda kaldım. Bahçe kapımıza ulaşınca, şoföre beklemesini söyledim. Zili çalıp, karıma seslendim:

— Margherita, cüzdanımı verir misin, lütfen!

Yine her zamanki gibi, Margherita merdivenin en üst basamağından yüzüme sıkıntılı sıkıntılı bakıp, eve girdi. Sonra dönüp geldi yine. Ne var ki, bu kez cüzdanım elinde değildi.

— Orada yok —dedi—. Sende olmalı.

Bende değil, orada olduğundan hiç kuşkum yoktu. Biraz iğneledim onu:

— Yerine koymayı unutmuşsundur.

— Ben her zaman her şeyi yerinde bulundururum —diye karşılık verdi.

Üsteledim:

— Benim cüzdanımdan başka her şeyi. Evden çıktıktan sonra tramvay ya da taksiyle işime yollanırken, ansızın cüzdanımın ortada olmadığını farkeder, geri dönmek zorunda kalırım. Bana sorarsan, onu cebimden aşırmaktan vazgeçmelisin artık.

Margherita başını salladı:

— Yiyecek parasına gereksinmem olduğu zaman, nereden almam gerekiyor? Papaz Efendi'den mi? Bir aileyi geçindirmek istemiyorsan, hiç evlenmemeliydin.

Asvaltta ayaktaydım, bahçe kapısının demirlerini kavramıştım.

— Beni dinle Margherita —dedim—, demek istediğim yalnız şu: paraya gereksinmen olduğu zaman, kendin alacağına, benden istemelisin.

İncinmiş, kırılmış bir sesle yanıtladı Margherita:

— Bana güvenemiyorsun, öyle değil mi? Görüyorum ki, sıkı bir denetim yapmak istiyorsun. Evi yönetecek denli yetenekli olduğumu sanmıyorsun. Ya da, belki, paralarını en pahalı mağazalara, ya da kendi adıma açtırdığım gizli banka hesabına yatırdığımı düşlüyorsun.

— Sıkı bir denetim yapmak istemiyorum, Margherita. Tramvayda, taksede ya da kahvede meteliksiz kalmaktan kurtulmak istiyorum yalnız... Neyse, cüzdanım **nerede?**

— Nereden bileyim nereye koyduğunu? Evi köşe bucak aradım, yok. Anımsamaya çalış, Nino.

Önceki gece eve döndüğüm zaman cüzdanımın ceketimin cebinde olduğunu, o zamandan beri de ona elimi sürmediğimi anımsıyordum yalnız.

— Margherita —dedim—, sabahleyin ben çalışma odamda çalışırken, hiç satıcılara para verdin mi?

— Hayır, eve hiç gelen giden olmadı; ne fırıncı, ne kasap, ne de bakkal... Çok iyi anımsıyorum.

Birkaç aydır bitişik eve yeni katlar çıkmakta olan duvarcılardan biri, aradaki duvarın üstünden bakarak seslendi:

— Hanımefendi, ayakkabıcının çırağı geldi bu sabah evinize. «Bir dakika bekle de, pençelerin ücretini vereyim» dediğinizi duydum.

— Doğru değil —dedi Margherita—. O dündü.

Ustabaşı merdivenin tepesinden bağırdı:

— Hanımefendi haklı. Ayakkabıcının çırağı dün gelmişti. Bu sabah gelen havagazı şirketinin tahsildarıydı.

İki adam canlı bir tartışmaya giriştilerse de, sonunda uzlaştılar. Söz konusu ziyaretçinin sütçü olduğuna karar verdiler.

Tartışmaya üçüncü kişi olarak katılan marangoz karıma sordu:

— Benden beş binlik bir banknotu bozmamı istediğinizi anımsıyor musunuz?

Margherita şaşkın bir havaya büründü; ama yılmadan, soğukkanlılıkla karşıladı bu yenilgiyi. İtiraf etti :

— Haklısın! Ama sütçüye para verdikten sonra, cüzdanı yine kocamın cebine koyduğumu kesinlikle anımsıyorum. Ondan sonra, her zamanki gibi, kendisi oradan alıp, Tanrı bilir, nereye tıkıştırmıştır.

Ona anımsatmaya çalıştım :

— Bütün sabah evden dışarıya adımımı bile atmadım. Nasıl alabilirdim cüzdanı cebimden?

Margherita küçümseyen bir gülümseyişle yanıt verdi :

— Şeytan boş gezene yaptıracak iş bulur.

Bu noktayı tartışamazdım onunla, kendimi tutmaya çalışarak, konuşmayı sürdürdüm :

— Margherita, kimin suçlu olduğu sorunu değil karşımızdaki. Cüzdanımı bulmam gerek yalnız. Sen onu cebime geri koyduğundan eminsin, bense cebimden hiç çıkarmadığıma inanıyorum. İkimiz de bu uzlaşmaz tutumumuzu sürdürürsek, cüzdan hiç bir zaman bulunamaz.

Kuşkuyla sordu Margherita :

— Eee, sonra?

— İkimiz de aşırı gitmekten vazgeçip, yanlışlık yapmamız olasılığı bulunduğunu itiraf etmeliyiz. Bunu başlatmak için, ben itiraf edeyim önce : belki de cüzdanı ben alıp, Tanrı bilir, nereye koymuşumdur.

Margherita budalaca bir gülümseyişle yanıt verdi :

— Böyle olacağını biliyordum. Cüzdanı cebine geri koyduğumdan hiç mi hiç kuşkum yoktu çünkü.

Margherita belden aşağı vurmuştu ve canımı yakmıştı bu vuruş.

— Durum kötüleşiyor! —diye bağırdım—. Ben olabildiğince mantıklı davranırken, sen mantıksızca saldırıyorsun bana, Margherita! Ben bir dalgınlık anında cüzdanı ceketimin cebinden almış olabileceğimi kabullenirken, sen niçin kendinin de bir yanlışlık yapmış olabileceğini itiraf edemiyorsun?

Kılını bile kıpırdatmadan yanıt verdi Margherita:

— Neden edemiyorum dersin? Bak canım, sen gerçeğe bu denli yaklaşmışken, neden seni başka bir yöne saptırayım? Cüzdanını kendin almışsın; şimdi de onu nereye koyduğunu anımsamaya çalışıyorsun işte.

İşler öyle bir noktaya gelmişti ki, sonsuza dek bu demir parmaklıklara sarılı kalamazdım. Margherita'ya bahçe kapısını açıp, beni içeriye almasını söyledim. Gel gelelim, tartışmamız öyle kızışmıştı ki, evin dört duvarı arasında sürdürsek bile, başkaları dışarıdan izleyebilirdi bizi. Margherita davasına destek bulabilmek için Kızıl Düşes'e döndü :

— Sütçü için para aldıktan sonra, cüzdanını nereye koyduğumu söylesene babana!

— Para işi beni ilgilendirmez —dedi.

Kızın yanında duran Margherita haykırdı :

— Lafa bak! Annenden yana olmak senin görevindir, bilmiyor musun bunu?

— Ben hiçbir şey görmedim —dedi Düşes—. Herkes kendi işine baksın. Bunu bilir, bunu söylerim ben.

Margherita tiksintiyle baktı kıza. Sorusunu Albertino'ya yöneltti. Düşes gibi, oğlan da bu konuda bilgisi olmadığını ileri sürdü. Sonunda bir iskemleye çöktü Margherita.

— Bire karşı üç! —dedi, hıçkırarak—. Kendi öz çocuklarım bile bana karşı oldular!

Derken, yeniden kendine güvenini kazanarak, sertçe sürdürdü konuşmasını :

— Kimsenin yardımına gereksinmem yok! Kendime güvenim var, o suçsuzluğumun kanıtıdır, korur beni. Cüzdan ortada yoksa, sen almışsındır onu. Böyle bir olasılığı kabul etmen, yeterli kanıttır. Bana gelince, hiçbir şeyi kabul ettiğim yok!

Olay gittikçe daha üzünçlü, gergin bir havaya giriyordu. Oysa benim çok sınırlı bir amacım vardı, bu da yalnız cüzdanımı geri almaktı. Elimden geldiğince dişimi sıkıp,

— Margherita —dedim—, cüzdanı cebime koymadığını bir kez kabul et, sırf saçmalık olsun diye kabul et de...

— Saçmalık dediğin gerçeğin yadsınmasıdır —dedi Margherita, sertçe—. Gerçek billurdan bir blok gibidir. Gerçeğin doğru olmadığını söylemek ise, billuru çatlatmaya benzer. Gerçek yalanlanabilecek bir şey değildir; savunulacak bir şeydir.

Tartışma bu soyut terimlerce yutuluyor, yitiyordu. Kararlı bir tavırla söze giriştim :

— Cüzdanımı istiyorum ben! Hemen şimdi herkes onu aramaya koyulsun! Tartışmanın daha fazlasına dayanamayacağım.

Margherita kuşkulu kuşkulu baktı bana.

— Arayalım —dedi—, ama başarılı olursak, bil ki cüzdan senin bıraktığın yerde bulunacaktır!

Sistemli bir araştırma başladı ve yirmi dakika sürdü. Yirmi birinci dakikanın içindeyken, cüzdanımı kendim buldum. Çalışma masamın kilitli bir çekmecesindeydi. Anahtar benim anahtarlığımda bulunduğuna göre, oraya yalnız ben koymuş olabilirdim onu. Margherita bir süre sessizce süzdü beni. Sonra işaret parmağını bana doğru uzatarak,

— Buyrun, görün babanızı! —dedi—. Kendiniz bir yargıya varabilirsiniz onun hakkında.

— Suçsuzluğun yengisi! —dedi Albertino, ağırbaşlılıkla.

Düşes yansız kalmayı yeğledi.

— Bağışla beni, Margherita —dedim, derin bir utanç içinde—. Ne var ki, cüzdanım bulundu. Ne de olsa en önemli şey bu.

Biraz temiz hava almak için bahçeye çıktım ve birden taksinin hâlâ bahçe kapısının önünde beklemekte olduğunu farkettim.

— Aman Tanrım, beklediğiniz bütün bütün aklımdan çıkmış —dedim, şoföre—. Borcum ne kadar söyleyin de, artık beklemeyin. Şimdilik bir yere gideceğim yok.

— Borcunuz yok bana —dedi—. Ne olacağını görmek için bekledim burada. Buldunuz, değil mi?

Kollarımı umarsızca iki yana açarak, yanıt verdim :

— Evet.

— Neredeymiş?

— Çalışma masamın bir çekmecesinde kilitliymiş. Anahtar benim cebimde olduğuna göre, ben koymuş olmalıyım oraya.

Şoför yumruğunu direksiyona indirdi.

— Allah kahretsin! Bunu hiç beklemiyordum —dedi—. Karınızın suçlu olduğuna yemin edebilirdim.

— Eh, ne yazık ki, suçlu olan benim. Belleğimi yitiriyorum, olay bu.

Tam o sırada birisi ceketimi tutup, çekiştirdi. Arkama dönünce, bunu Düşes'in yaptığını gördüm.

— Cüzdan hiç de senin çekmecende değildi —diye fısıldadı—. **O kadının** çantasındaydı. Ben alıp, çekmeceye koydum.

Adamakıllı afallamıştım.

— Ya anahtar? —diye sordum, dilim dolaşarak—. Anahtar bendeyken, nasıl koyabilirdin onu çekmeceye?

Elindeki anahtarı kaldırıp, göstererek yanıt verdi:

— Benim kendi anahtarım var.

— Vay, vay, vaay! —dedi şoför—. Karınızın haksız olduğunu sezmiştim zaten. Şimdi zaferinizin tadını çıkarmak sırası sizin.

Düşes havalara bakıyordu; taksi şoförüne döndüm :

— Eskisi gibi kalsın her şey —dedim—. Bu yeni durumu öğrenmemiş gibi davranacağım.

Şoför kırlaşmış bıyıklarını burdu, onayladı beni :

— Belki de siz haklısınız. Gerçek zafer bizim ya; bu işte ilkedir önemli olan.

Vitesi takıp, son hızla kalkarken, omzunun üstünden seslendi :

— Bir erkek başka ne yapabilir ki? Dişini sıkıp, katlanmak zorundadır!

Ters ters baktım Düşes'e. Sonunda omuzlarını silkti, konuştu :

— Ne de olsa, ikinizin de kızıyım ben!

Bu noktada haklıydı. Daha ortada ikinci anahtarın onda ne aradığı sorusu da vardı elbette. Gel gelelim, bu bir ayrıntıydı yalnız, bir sünger çekmeye karar verdim.

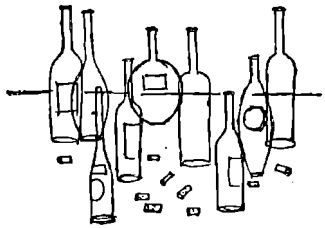

EN SEVDİĞİ ARMAĞAN

Kapının zili çalıp duruyor, her çalınışında, bir ulak ya da ayak işlerine bakan bir çocuk bir telgraf, bir demet çiçek ya da bir paket getiriyordu. Kapıya bakmak durumunun saygınlığına yaraşmayacağından, Düşes yalnızca oturuyor, armağan her ne ise, Albertino'nun gidip getirmesini bekliyordu.

Düşes'in belirli bir kişiliği vardır. Yaşadığı çok az sayıdaki yıllara dilediğince egemen olmasını bilmiştir. Kemikleri öyle ufacık ki, doğduğunda ağırlığının iki kiloyu geçmediğini duymak, şaşırtmaz insanı. 1943 yılının bir kasım gününde, onu vaftiz edilmeye götürdüğümüz zaman, ayini yöneten iriyarı papaz onun minicik kundağını kucağına alırken, Margherita'ya,

— Buna elinizden geldiğince az çaba harcamışa benziyorsunuz! —demişti.

Dediğim gibi, ufacık kemikleri, onlarla orantılı olarak da ufak bir bedeni var Düşes'in. Ama kişiliğine gelince, iş değişir. Bizim oralarda böyle olağanüstü öz yönetimi olan kadınlardan söz ederken, «Kozunu nasıl oynayacağını bilir» derler. Bunun için, ilk komünyonu olan böylesine özel bir günde, kendini nasıl denetim altında tuttuğunu kolayca gözlerinizin önüne getirebilirsiniz. Üstündeki ak giysiyi etkileyici bir ağırbaşlılıkla taşıyor, her davranışı üstündeki giysiye uygun bir katılıkta oluyordu. Ve kapının her çalınışında, kımıldamadan Albertino'nun dönüşünü bekliyordu.

Çiçekler, telgraflar, her türden armağanlar geliyordu. Armağanların arasındaki görkemli bir bez bebek Margherita'yı bile heveslendirdiyse de, asıl alıcı umursamadı hiç; oysa o da çok beğenmiş olmalıydı. Evlilik günü gelip çattığında, Düşes'e yanındaki delikanlıyı kocalığa kabul edip etmediği sorulunca, hiç kuşkusuz son derece umursamaz bir tavırla, «sanırım, evet» diye yanıt verecektir.

Şimdi, ne olursa olsun, her armağanın gelişini olabilecek en kısa beğeni sözleriyle ve olabildiğince dizginlenmiş bir hoşnutlukla, «Çok hoş!» ya da «çok güzel!» diyerek karşılıyordu.

Margherita onun bu umursamazlığına içerlemişti. Biraz çıkıştı:

— Herkes, çalışıp çabalayıp, en olağanüstü armağanları göndermiş sana, sense lütfen bir gülümsemiyorsun bile!

Düşes hiç mi hiç bozulmadı.

— Herkes size kendi sevdikleri şeyleri armağan eder —dedi—. Onlar gülümsesinler.

Gerçekte, hep haklıdır Düşes, bütünüyle haksız olduğu zaman bile, haklıdır. Bir armağan satın alan herkes, en beğendiği şeyi seçer, en çok kendi zevk duyar bundan. Çünkü işin asıl eğlenceli yanı, insana armağan verilmesi ya da onun kullanılması değil, satın alınabilmesidir armağanın. İşte şimdi Düşes kendisine sunulan her şeyi, cömertçe, kılı bile kıpırdamadan kabul ediyordu. Artık hiçbir şeyin gelmesine olanak kalmamış gibi görünen bir sırada, koskocaman bir sandık getirildi içeriye; çekiçle, kerpetenle açılabildi ancak. Sargı kâğıtlarının, yongaların arasından açık mavi renkli, pırıl pırıl bir bisiklet çıktı. Herkes içgüdüyle Düşes'e dönüp göstereceği tepkiyi kaçırmamaya çalıştı. Kız bisikletin pırıl pırıl boyasına, ışıl ışıl krom kaplamalarına bakarken, üstünde bulunduğu anıt-tabanından inip, artık bir anıt gibi değil, olağan bir insan gibi davranacağından hiç kuşku duymuyorduk. Nitekim, yüzü sarardı önce, sonra rengi yerine geldi, dudakları titrerken, gözlerinde kıvılcımlar belirdi.

«Kuşkusuz, hoplayıp zıplamaya başlayacak, çığlıklar atacak» diye düşünüyorduk hepimiz.

Gel gelelim, yeniden iskemlesine gömülmeden önce, şunları söyledi yalnız :

— Legnano markaymış. Zili var mı?

Albertino yanıt olarak zili çaldı.

— İyi —dedi Kızıl Düşes, serinkanlılıkla.

Bu da bir şeydi, kuşkusuz, ama hiç de beklediğimiz gibisi değildi. Margherita gittikçe daha çok öfkeleniyordu. Coşkulu bir sesle fısıldadı kulağıma :

— Bu kız benim kızım olsaydı, ben yapacağımı bilirdim.

— Senin kızın o, Margherita —diye yanıt verdim.

— Hayır bizim kızımız değil bugün —dedi—. Bugün başka dünyalara ait o.

Bu bisiklet armağanların sonuncusu olmalıydı. Kızıl Düşes bir koltukta oturup, çevresindekilere arada sırada bir iki sözcük söylemeyi sürdürüyordu. Sözleri kısaydı, kesik kesikti. Sözcükler sanki bir yapının on sekizinci katından dökülüyorlarmış gibi, havaya salınıyor, bir güz ağacının ölü yaprakları gibi titreyerek, aşağıya süzülüyorlardı. Bu da Margherita'nın öfkesini artırıyordu yalnız. Kulağıma fısıldadı yine :

— Çok yakında, huzuruna kabul edilmek için, dilekçe yazmak gerekecek. Eteğinin yerlerde sürünen, uzun arka ucunu kaldırıp, tokatları poposuna poposuna indirdiğimi görmek ister misin?

— Sen öyle istiyorsan, evet —dedim.

Ne var ki, böyle bir şey yaptığını görmedim. Gerçi, Margherita Düşes'in yanına gidip, uzun eteğine dokundu, ama bu yalnız bir buruşukluğu düzeltmek içindi. Düşes belli belirsiz bir baş eğişiyle teşekkür etti ona ve Margherita sanki kraliçeye nedime atanmışçasına sevince kapıldı.

Kapı yeniden çalındığında, durum böyleydi işte. Kapıya bakmaya giden Albertino, biraz sonra büyük bir coşku içinde, bisikletinki büyüklüğünde bir sandığı sürükleyerek dönüp, geldi. Düşes başını çevirecek kadar bir alçak gönüllülük gösterdi. Açık-

çası bu armağan alma işi canını sıkmaya başlamıştı artık; ama ne yapsın, temelli bırakıp gidemeyeceğini de seziyordu. Öte yandan, bütün bir yıkım ekibinin gücü, hevesi vardı Albertino'da. Göz açıp kapayıncaya dek, sandığı parçaladı, yongaları ortalığa saçtı. Sarı sarı süsleri olan bir nesne çıktı ortaya. Kimse ne olduğunu anlayamamıştı. Üstüne sarılı kalan ince kâğıt şeritleri de sıyırıp, gün ışığında inceledim nesneyi.

— Nedir bu Tanrı aşkına? —diye sordu Margherita.

— Bir şişe tıpalama makinesi —dedim—. Neden birinin kalkıp bunu gönderdiğine de benim aklım ermedi.

— Senin arkadaşlarının çoğu kendilerini pek şakacı sanırlar —dedi Margherita, tiksintiyle—. O zavallı alık Gigi ya da Brogetto olmalı gönderen.

Albertino söze karıştı:

— Sinyor Carletto'dur belki de...

Margherita'nın tepesi atmıştı iyice.

— Yalnız yetişkinler söz konusu olsaydı, çok gülünç olurdu bu şaka —dedi—. Ama bir küçük kıza ilk komünyon gününde oyun oynamak, yalnız salakça değil, alçakça bir davranıştır da aynı zamanda. Hiç aklım almıyor, neden çocuklar çeksin babalarının günahını?

Bütün orada bulunanlarca onaylanıp, desteklenen Margherita telefona koştu. Ama dönüp geldiğinde,

— Gigi ile Brogetto bu işle ilgileri olmadığına and içtiler —dedi—. Carletto olmalı bu. Ancak, onu evde bulamadım.

— Buradayım işte —dedi Carletto—, ama, and içerim ki suçsuzum. Kıza bir dikiş takımı verdim; orada, masanın üstünde duruyor.

— Gene de birisi yapmıştır bu işi —diye üsteledi Margherita, sonra bizi bir köşeye çekip, heyecan içinde fısıldadı—. Siz, hepiniz, bir şeyler yapın, Tanrı aşkına! İlgisini başka yöne çekmeye çalışın, bir yanlışlık olduğunu anlatın. Onun çok duyarlı bir çocuk olduğunu bilmiyor musunuz? Bu acımasızca

oyunun sorumlusu, babasının siyasal düşmanlarından biridir. Ne var ki, bu olay onun çocuksu belleğinde silinmez bir yara izi bırakabilir. Hemen eyleme geçmeliyiz.

Hepimiz büyük bir istekle bir şeyler yapmaya çalışacaktık; ne var ki, iş işten geçmişti. Düşes önüne dikilmiş, gözlerini dört açarak inceliyordu bu rezil makineyi. Yanına yaklaştığımda, gözlerini gözlerime dikince, yüreğim hop etti. Bütün öbürleri, sanki kızın bakışındaki kaygıyı farketmiş gibi, suspus olmuşlardı. Kızıl Düşes kısık bir sesle sordu:

— Bu neye yarar?

— Ne neye yarar? —diye karşılık verdim, zaman kazanmaya çalışarak.

— Şu üstünde madenî mühür olan tel.

— Hiç kullanılmamış olmasının güvencesi. Fabrikada denenip de, kusursuz çalışır durumda bulunmasından sonra, hiç kimsenin onu kurcalamadığı anlamına geliyor.

— Nasıl çalışır bu?

— Kolu kaldırıp, şu deliğe uygun bir mantar koyarsın; sonra kolu indirirsin. Böylece mantar şişenin ağzına girmiş olur.

Şaşkın şaşkın sordu:

— Bu denli büyük bir mantar sıradan bir şişenin ağzına sığar mı? Nasıl yapıldığını görsem...

Mutfaktaki masanın çekmecesini boşaltınca, birkaç yeni şişe mantarı buldum. Zeytin yağı ile nemlendirdim onları. Sonra kilerden üç boş şişe getirdim. Şişelerden birini düzgünce yerleştirip, tahta bir bilezikle sıkıştırdım. Sonra da deliğe bir mantar uydurdum, kolu aşağıya bastırdım. O ana dek, Düşes o pek ince, umursamaz tavrını sürdürüyordu. Gel gelelim, mantarın gerçekten şişenin ağzına girdiğini görünce, şaşırmış, aklı karışmış gibi oldu. İşlemi başka bir şişeyle yenilememi istedi. Sonra heyecanla sordu:

— Bunu yapmak çok mu güç?

— Çok kolay —dedim, bir gösteri daha yaptım.

Üçüncü şişeyi, hiç yardım gerekmeden, kendisi tıpaladı.

Ateşli ateşli,

— Birkaç tane daha yapmak istiyorum! —dedi.

Birini beş yüz mantar alması için çarşıya gönderdim. Orada eli ayağı tutan kim varsa, kilerden iki yüz boş şarap şişesi getirmek işine koşturdum.

— Giysini çıkarayım, yalnız —dedi Margherita, kızına.

Sabırsızca bağırdı Kızıl Düşes:

— Hayır, hayır! Yapılacak işlerim var benim.

Her tıpayla daha da çok hevesleniyordu. Yirmi şişenin tıpalanması bittiğinde, sevinç içindeydi, gülüp şakıyordu. Albertino ile öbür yumurcaklar çarçabuk bir şişe taşıma sırası oluşturdular, ama Düşes asıl işlemin başından ayrılmıyordu. Sonunda biz büyükler bütün bunlardan bıkarak, yanlarından ayrıldık. Şişe taşıma sırasını oluşturanlar bütün evi gürültüye boğarken, telefon çaldı. Telefona karşılık veren Margherita,

— Şu makineyi getiren adam —dedi—. Adreste bir yanlışlık yaptığını, onu geri almaya geleceğini söylüyor. Ama önce asıl bize teslim etmesi gereken, üç tekerlekli bisiklet mi neyse, onu getirip verecekmiş.

Telefonu elinden aldım:

— Hayır —dedim—, her şey olduğu gibi kalsın daha iyi. Eğer şişe tıpalama makinesini bekleyen adam onun yerine üç tekerlekli bisikleti kabul etmezse, birkaç gün içinde o makinenin aynını gönderirim kendisine.

Yarım saat sonra adamakıllı sinirli birisi telefon etti.

— Şişe tıpalama makinesini ben ısmarlamıştım —diye bağırdı—. Hemen şimdi istiyorum onu!

— Yarın tam aynısını size gönderirim. Ya da, hemen şimdi parasını ödeyeyim, bu yolu yeğ tutarsanız. Değerinden fazlasını bile öderim. İlk komünyonunu kutlayan küçük kızım için çok önemli bu.

Adam bağırdı:

— İlk komünyonun bununla ne ilgisi var ki? Polise başvuracağım.

Margherita alıcıyı elimden kaptı.

— Ayıp size! —dedi, sesi titreyerek—. Kutsal bir olayı altüst ettiğiniz için, ayıp size! Eğer dinsizin, komünistin, papaz düşmanının biriyseniz, lütfen eyleminizi sergilemek için bu evi seçmeyin.

Bir süre susup, adamın yanıtını dinledi, sonra telefonu kapadı.

— Ne dedi? —diye sordum.

— Yakındaki bir kilise bölgesinin papazı olduğunu söyledi. Sonra yatıştı. Davranışının savunulacak bir yanı bulunmadığını anlamış olmalı.

Şişe tıpalama işlemi o gece geç saatlara dek sürdü. Evdeki bütün şişeler, benim çini mürekkebi şişem bile yolunca yordamınca tıpalandı. Nasıl becerdiklerini bilmiyorum, ama av tüfeğimin namluları bile tıpalanmıştı. Yatmadan önce Düşes'in odasına bir göz attım. Derin bir uykuya dalmıştı, makine ayak ucundaydı, üstüne ak giysisi örtülmüştü. Gerçeküstü bir şeydi bu. Bütün öbür armağanlar karmakarışık bir köşeye yığılmıştı. Ama tartışmasız en beğendiği bu makineydi. Eğilip kulağına fısıldadım:

— Evlendiğin zaman sana bir torna tezgâhı ya da çimento karıştırma makinesi armağan edeceğim.

Sözlerimi anlamış olmalı ki, bir gülümseme belirdi dudaklarında.

FAZLA BÜYÜMÜŞ BİR OĞLANA NOEL ARMAĞANI

Milano'ya doğru yola çıkmak üzereydim. Margherita,

— Noel armağanlarını unutma —dedi—. Hem çok ilgi çekici olmalarını istiyorum, aklından çıkarma bunu.

Ona güvence verdim :

— Çocukları sevindirmek için elimden geleni yapacağım.

— Çocuklara boş ver —dedi—. Sözünü ettiğim **benim** armağanımdı.

Hiçbir şey anlamadığımı itiraf ettim. Margherita biraz daha açıklamak zorunda kaldı :

— Hazır bu işe girişmişken, Giovannino, bari benim sana vermek istediğim armağanı da alıver. Hayır diyemezsin. Önce, benden daha çok düş gücü var sende; ikincisi, kendi beğenini benden çok daha iyi biliyorsun.

Adamakıllı aşağılanmış hissettim kendimi, karşı çıktım :

— Buraya bak, Margherita, kendime verdiğim armağanın ne anlamı olur ki?

— Hiç de kendin vermiyorsun armağanı! Benim vereceğim armağan o, sen seçme işinde benim temsilcim oluyorsun yalnız.

Margherita'nın üşengeçliği son haddine varmış gibi görünüyordu. Sözü kısa kestim :

— Peki, öyleyse. Senden armağan almasam da olur, işte o kadar.

— Nasıl istersen! —dedi Margherita—. Armağanımı beğenmiyorsan, geri çevirmekte özgürsün.

Tartışmayı uzatmanın yararı yoktu, arabama atlayıp, gaza bastım. Kente inmemin nedeni olan olağan işlerimi bitirdikten sonra, armağanların ardına düştüm.

İnsan değişik yaşta, değişik cinsiyette kişilere armağan almak görevini yüklendiğinde, bana göre, izlenecek bir tek yöntem vardır: bir çatı altında oyuncaktan paltoya, İran halısından ışıklandırılmış saydam yer küreye, av tüfeğinden koltuğa, saçayağından bisiklete dek her şeyin, kendi bölümlerinde, usta satıcıların ilgisiyle birlikte, bulunabileceği büyük bir mağazaya gitmek.

Öğleden sonra erkenden böyle bir mağazaya girip, bu gibi durumlarda her zaman en etkili bulduğum işlemi uyguladım. Yani, soğukkanlılıkla bölüm bölüm dolaşıp, gözüme güzel görünen her şeyi defterime yazdım. Belli başlı bölümleri gözden geçirdikten sonra, yazdığım çeşitli nesneleri, noel armağanı listemdeki kişilere dağıtmaya çalıştım. Gel gelelim, tam bu noktada, ilgimi çeken nesnelerin hiçbirinin armağan verilecek kişilere uymadığını farkettim.

O zaman, başarılı sonuç vermesi gerçekten kesin olan, başka bir yönteme başvurdum; yani satış bölümlerini belli bir kişiyi göz önünde tutarak dolaştım. Örneğin, önce kızım Düşes için bütün mağazayı gezip dolaştıktan sonra, oğlum Albertino'yu düşünerek, yeniden başladım.

Akşamüstüne dek listemin sonlarına ulaşmıştım. Baktım şunları almışım: üç paspas, iki çift saçayağı, bir mutfak bıçağı takımı, küçük, yeşil bir halı, on iki çiçekli, çini, çorba çanağı, bir giysi fırçası, bir şemsiyelik, birkaç kül tablası.

Ertesi gün yeniden mağazaya gelip, üç sayılı işlemi uygulamaya koydum. Bu işlem Tanrıya güvenip, tezgâh tezgâh kalabalığı izlemekten oluşuyor. Bu insana her türden yeni ve olağanüstü şey-

ler keşfettiriyor; aynı zamanda en güç sorunlara beklenmedik çözümler bulduruyor. Onun için, bir sonraki gün, armağan sayısıyla listemdeki adların sayısını eşitlemek için, aynı işlemi yalnız bir kez yinelemem gerekti. Sonra içimi çektim, rahatladım. Tanrıya şükür, işim bitmişti! Ama, hayır, ansızın Margherita geldi aklıma.

Herkese armağan almıştım, evet, kendimden başka herkese almıştım. Margherita'nın bana bir armağan vermesini istiyorsam, bu bana bağlıydı artık. Böyle alıkça bir iş için canımı sıkmalı mıydım, gerçekten?

— Nasıl istersen! —demişti Margherita—. Armağanımı beğenmiyorsan, geri çevirmekte özgürsün.

Sesindeki üzüntü gösteriyordu ki, kendime bir armağan satın almamamı, onun bana satın aldığı bir armağanı geri çevirmemle bir tutuyordu. Düşünceli düşünceli kahvemi yudumlayıp, kalabalığı seyrederken, birden bir soru belirdi kafamda:

— Margherita bana bir şey almaya çıksa, neyi seçerdi acaba?

Kahveden çıktım, yol boyunca vitrinlere baka baka yürümeye başladım. Çok geçmeden sorunun yanıtını buldum. Margherita bir boyunbağı alırdı bana. Elbette ya! Hiç boyunbağı takmadığımı çok iyi bilmesine karşın, alacağı oydu işte. Erkeklere armağan deyince, hemen boyunbağını düşünmez mi kadınlar her zaman? Ne var ki, Margherita çok olağandışı türden bir kadındır. Onun mantıksızca mantık yürütmeleri bunun en açık kanıtıdır. Hayır, boyunbağı değil, bir barometre armağan ederdi bana.

Bir barometre! Ne güzel bir şaka olurdu ama! Neden bana bir barometre alsın ki? İçinden şemsiyeli bir kız fırlayınca, yağmur yağacağı anlaşılan belli bir türü dışında, hiç de ilgimi çekmemiştir barometreler. Ancak, itiraf etmek zorundayım, bu belli tür barometre çok çekiciydi bence. Edinmeme en küçük bir olasılık bulunmamasına karşın, yıllardır onu istiyordum.

Ne çok şey isterdim çocukken! Oysa benim ailemde armağan verilmezdi o günlerde. İşin doğ-

rusu, ben kendime bir tane satın alıncaya dek, hiçbir armağan verilmemişti bana. Annem armağan vermek isterdi oğluna, biliyordum. Ama, açıkçası, olanağı yoktu elinde. Sonunda, bir gün bir bisiklet aldım kendime. Ekmek denli, su denli gerekliydi bana çünkü. O bisiklet annemin bana bir armağanıymış duygusuna kapılmıştım o zamanlar.

Margherita'yla aramızda geçenler ise, başka bir öykü, elbette. Margherita her yağmur yağacağında içinden bir kız fırlayan böyle oyuncaklı bir araç armağan etmezdi bana. Çok daha eli açıktı Margherita'nın. Evet, Margherita'nın bana **ne alacağını** kestirmeye çalışarak, arka arkaya bakıp duruyordum vitrinlere. Derken kafamda bir ışık yandı. Şu cep radyosu işte! Sorun çözümlenmişti! Dükkâna girip, fiyatını sordum. Yanıtı duyunca, Margherita'nın yüzünün ne durum alacağını gözlerimin önüne getirdim sonra. Radyo ateş pahasınaydı. Margherita'nın alış verişi yürütüşünü kulaklarımla duyabiliyordum :

— Kırk bin mi dediniz?

— Evet, kırk bin, ayrıca gider vergisi var.

— Peki —diyordu Margherita, soğukkanlılıkla—. **Otuz bin diyelim, olup bitsin.**

— Kırk bin olsun, gider vergisi de benden gitsin — diye karşılık verecekti satıcı—. **Daha aşağısı idare etmez.**

— Öyleyse, yolun aşağısına bir baksam iyi olacak; aynısını otuz iki bine gördüm orada.

Bütün sahneyi gözlerimin önüne getirebiliyor, ikisinin de indirdikleri darbelerin seslerini duyabiliyordum. Belli bir noktada satıcı çok özel bir ses tonuyla,

— Otuz beş bin! —diyecekti.

Margherita bu ses tonundan, otuz beş binin son fiyat olduğunu anlayacak, çantasından parayı çıkaracaktı.

Derken, dükkândan çıktım. Margherita'nın, eve doğru yürürken, kendi kendine nasıl söyleneceğini düşledim :

— O akılsız herif bu armağanı beğenmezse, talihine küssün!

Bir vitrinin önünde durup bakınca, üst üste koyularak, kusursuz bir oyuncak ev yapılabilecek sayıda, küçük, plastik bloklarla dolu bir kutu gördüm. Margherita da böyle bakardı onlara, sonra kendi kendine,

— Bunu da alayım ona —derdi—. **Kuşkusuz böyle aptalca bir şeyi beğenir.**

Bunları da aldıktan sonra, artık kafasındaki noel armağanları listesini silerdi. Derken yedi metrelik iki ince telle aşağıdan yönetilebilecek, ufacık bir tepkili uçağa gözü ilişirdi. Büyük bir olasılıkla, uzun süre bastırılmış isteklerimin yöneldiği bir şey olabileceğini düşünürdü bunun. Bu durumda da, kuşkusuz satın alırdı.

Margherita öylesine mantıklıca mantıksızdır ki, böyle davranırdı işte! Yirmi iki yılı bir bıyığımdan, yirmi iki yılı da öbür bıyığımdan hesaplanabilecek bir yaşam süresi, bana bir oyuncak tepkili uçak almaktan kesinlikle caydıramazdı Margherita'yı.

Bu arada, akşam olmuştu; kendimi ve dağ gibi yığılan paketlerimi eve götürmeliydim artık.

Bir sorun çıkmadan eve vardım. Noel gecesi tasarlandığı gibi geçti. Bir gün «acıklı gençliğim» konusunu yazarsam, şu gerçek üzerinde ayrıntılı bir biçimde durmalıyım: alışılagelmiş noel kartları yerine, bir elektrik faturası, bir tüp gaz faturası, marangozdan bir «aşk mektubu» ve bunlar gibi başka cehennemlik saçmalıklar gelmişti bana. Tanrıya şükür, ne denli dokunaklı da olsa, her şey tatlıya bağlandı sonunda. Ama şimdi, armağanların öyküye karıştığı o can alıcı ana dönmek gerek.

Düşes'in arkasında üçgen biçiminde kümelenerek, noel ağacını diktiğimiz odaya yollandık. Armağanlar ağacın altına çepeçevre yayılmıştı. Her birinin üstünde, alacak olanın adı yazılıydı. Margherita'nınki büyük bir kutuydu, içindekileri de beğenmiş görünüyordu. Birden bana sordu:

— Ya seninki? Sana bir şey yok mu?

— Bilmiyorum —diye yanıt verdim—. Bana

söz verdiğin armağanı aldıysan, buralarda bir yerde olmalı.

Üstünde adım yazılı paketi bulup getiren, hiç kuşkusuz, Düşes oldu.

— Karından bir armağan —dedi.

Margherita kızının yanında merakla bekliyordu.

— Ne vermişim sana? —diye fısıldadı.

— Nereden bileyim? —dedim—. Açıp, bakalım.

Paketi açtık. Olağanüstü bir cep radyosu, bir yapı blokları takımı ve bir oyuncak tepkili uçak ortaya çıktı. Çok etkilendim bu denli aşırı cömertlik karşısında.

— Nasıl, beğendin mi? —diye sordu Margherita.

— Hem de çok beğendim.

— İstediklerini almış mıyım?

— Tam istediklerimi! Turnayı gözünden vurmuşsun!

Bloklarla uçak yanıma yaklaşan arkadaşlarımı şaşırttı.

— Bunlar Giovannino için mi? —diye sordular.

— Elbette, —dedi Margherita—. Siz anlayamazsınız bunu, onu benim tanıdığım gibi tanımadıkça, anlayamazsınız...

Düşes tepkili uçağa doğru elini uzatmayı denedi.

— Hayır, **bana** verildi o, **benim** olarak da kalacak —dedim, tam da böyle düşünüyordum.

Artık neden armağanlarımla böylesine mutlu olduğumu biliyordum. Bıyıklarımla hesaplanabilecek kırk dört yılı başımdan atmışım da, Albertino'nun yaşına dönmüşüm gibi bir sevince kapılmıştım. Sonra, geçmiş yılların hiçbir noel armağanı almamış Giovannino'sunu düşündüm, üzüldüm kendim için, evet, çok üzüldüm.

— Giovannino —dedim, içimden—, alnının teriyle kazandıklarından başka, hiçbir şey alamayacaksın yaşamın elinden. Bu da sana Tanrı'nın verebileceği en büyük armağan. Tanrı büyüktür!

BİLGİ YAYINLARI'NDA
GUARESCHİ :

1. Don Camillo ve Şeytan
2. Don Camillo Çıkmazda
3. Don Camillo'nun Küçük Dünyası
4. Don Camillo Moskova'da
5. Don Camillo ve Hayırsız Oğul
6. Don Camillo ve Cehennem Meleği
7. Oğlum, Kızım, Hele Karım

BU ÖYKÜLERİ OKUYUN!
EVLİYSENİZ BAYILACAKSINIZ ONLARA
BEKÂRSANIZ HEMEN EVLENECEKSİNİZ

BİLGİ YAYINEVİ, yerli ve yabancı mizah ustalarının en güçlü yapıtlarından oluşan YENİ MİZAH DİZİSİ'ne, ünlü İtalyan yazarı Giovanni GUARESCHI'den yepyeni ve değişik bir yapıt daha katıyor: OĞLUM, KIZIM, HELE KARIM.

Giovanni GUARESCHI, bilindiği gibi Bordighera Uluslararası Mizah Yarışması'nda ALTIN PALMİYE ödülü kazanmış bir mizah ustasıdır. Yarattığı DON CAMILLO dizisiyle Dünya çapında ün yapan GUARESCHI, bu yeni kitabında kendine özgü mizahını değişik bir tad, parıltılı bir alay, vurucu fakat çok ince bir yergiyle alabildiğine zenginleştiriyor. Mizahta gerçek bir aşama, güçlü bir atılım diyebileceğimiz bu öyküler toplamı, GUARESCHI / DON CAMILLO tutkunu titiz mizah okurları için bulunmaz bir fırsat; tekrar tekrar okuyacakları bir neşe kaynağı olacaktır.

kapak bask. ası pan matbaacılık ankara 121422

b. 300.-TL.